

**A Kisgyőri Halom-vár – Csincse-völgy – Cseh-völgy
(HUBN20007) kiemelt jelentőségű
természetmegőrzési terület Natura 2000 fenntartási
terve**

Eger, 2017

Készítette:
Bükk Nemzeti Park Igazgatóság

Elérhetőségei:
Postacím: Eger 3304, Sánc u. 6.
Tel: 36-412-571; Fax: 36-412-791
e-mail: titkarsag@bnpi.hu
honlap: www.bnpi.hu

Felelős tervező:
Schmotzer András

Közreműködő kutatási partner:
BIOAQUA-PRO Kft. (Debrecen)

Közreműködő szakértők:

Dr. Gulyás Gergely
Harmos Krisztián
Kalmár Zsuzsanna
Dr. Kiss Béla
Kleszó András
Korompai Tamás
Dr. Müller Zoltán
Schmotzer András
Sulyok József
Dr. Tallósi Béla

Térképeket készítette:
Kalmár Zsuzsanna

Fotókat készítette:
Barati Sándor
Hudák Katalin
Schmotzer András

Tartalomjegyzék

1.	<i>A terület azonosító adatai</i>	5
1.1.	Név	5
1.2.	Azonosító kód	5
1.3.	Kiterjedés	5
1.4.	A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek	5
1.4.1.	<i>Jelölő élőhelyek</i>	5
1.4.2.	<i>Jelölő fajok</i>	5
1.5.	Érintett települések	5
1.6.	Egyéb védettségi kategóriák	6
1.7.	Tervezési és egyéb előírások	6
1.7.1.	<i>Természetvédelmi kezelési terv</i>	6
1.7.2.	<i>Településrendezési eszközök</i>	7
1.7.3.	<i>Körzeti erdőtervek és üzemtervek</i>	7
1.7.4.	<i>Körzeti vadgazdálkodási tervek és üzemtervek</i>	7
1.7.5.	<i>Halgazdálkodási tervek</i>	8
1.7.6.	<i>Vízgyűjtő-gazdálkodási terv</i>	8
2.	<i>Veszélyeztető tényezők</i>	8
3.	<i>Kezelési feladatok meghatározása</i>	18
3.1.	Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése	18
3.1.1.	<i>Fő célkitűzések</i>	18
3.1.2.	<i>További célok</i>	19
3.2.	Kezelési javaslatok	20
3.2.1.	<i>Élőhelyek kezelése</i>	20
3.2.1.1.	<i>KE-1 kezelési egység: Cseres- és gyertyános-tölgyesek (zonális erdők)</i>	22
3.2.1.2.	<i>KE-2 kezelési egység: Erdőssztyepp erdők</i>	24
3.2.1.3.	<i>KE-3 kezelési egység: Ligeterdők</i>	27
3.2.1.4.	<i>KE-4 kezelési egység: Sztyepprétek, félszáraz gyepek és cserjésedő állományaik</i>	30
3.2.1.5.	<i>KE-5 kezelési egység: Fátlan vizes- és mezofil élőhelyek (nádasok, magassásosok, mocsárrétek, magaskórósok, franciaperjések)</i>	32
3.2.1.6.	<i>KE-6 kezelési egység: Regenerálódó erdők, cserjések és gyepek</i>	34
3.2.1.7.	<i>KE-7 kezelési egység: Erdészeti ültetvények és származékaik</i>	36
3.2.1.8.	<i>KE-8 kezelési egység: Szántók, gyümölcsösök, kivett területek</i>	38
3.2.2.	<i>Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés</i>	40
3.2.3.	<i>Fajvédelmi intézkedések</i>	40
3.2.4.	<i>Kutatás, monitorozás</i>	41
3.2.5.	<i>Mellékletek</i>	42
3.3.	A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében	49
3.3.1.	<i>Agrártámogatások</i>	50
3.3.2.	<i>Pályázati források</i>	51
3.3.3.	<i>Egyéb</i>	51
3.4.	A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja	52
3.4.1.	<i>Felhasznált kommunikációs eszközök</i>	52
3.4.2.	<i>A kommunikáció címzettjei</i>	52
3.4.3.	<i>Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel</i>	53
4.	<i>Felhasznált irodalom</i>	57
5.	<i>Térképek</i>	59
6.	<i>Fotódokumentáció</i>	69

7. Összefoglaló a 2014-2020 között elérhető agrártámogatásokról a Natura 2000 fenntartási tervek Agrártámogatások fejezetéhez..... 73

1. A terület azonosító adatai

1.1. Név

Tervezési terület neve és típusa:	Kisgyőri Halom-vár-Csincse-völgy - Cseh-völgy kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület
-----------------------------------	--

1.2. Azonosító kód

Tervezési terület azonosítója:	HUBN20007
--------------------------------	-----------

1.3. Kiterjedés

Tervezési terület kiterjedése:	1000,89 hektár
--------------------------------	----------------

1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek

1.4.1. Jelölő élőhelyek

(kiemelt jelentőségű élőhely*)

- 40A0* Szubkontinentális peripannon cserjések
- 6210 Meszes alapkőzetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (*Festuco-Brometalia*) (* fontos orchidea-lelőhelyek)
- 6240* Szubpannon sztyeppék
- 6430 Síkságok és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós szegélytársulásai
- 91E0* Enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)
- 91G0* Pannon gyertyános-tölgyesek *Quercus petraea*-val és *Carpinus betulusszal*
- 91I0* Euro-szibériai erdőssztyepp-tölgyesek tölgyfajokkal (*Quercus spp.*)
- 91M0 Pannon cseres-tölgyesek

1.4.2. Jelölő fajok

(kiemelt jelentőségű faj*)

- piros kígyószisz (*Echium russicum*)
- leánykőkörcsin (*Pulsatilla grandis*)
- Janka-tarsóka (*Thlaspi jankae*)
- nagy szikibagoly (*Gortyna borelii lunata*)
- magyar tavaszi-fésűsbagoly (*Dioszeghyana schmidtii*)
- nagy szarvasbogár (*Lucanus cervus*)

Jelölő értékek javasolt faj:

- nagy hőscincér (*Cerambyx cerdo*)

1.5. Érintett települések

A tervezési terület által érintett helyrajzi számok listáját az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészekről szóló 14/2010. (V. 11.) KvVM rendelet (a továbbiakban: KvVM rendelet) tartalmazza. A Natura 2000 területek által

érintett helyrajzi számokat és így a Natura 2000 jogi státuszt is a KvVM rendelet rögzíti, térképi megjelenítéssel is. A jogi jelleg a megosztással keletkező utód helyrajzi számokra is kiterjed.

Település	Megye	Érintett terület		A település területének érintettsége (%)
		(ha)	(%)	
Borsodgeszt	Borsod-Abaúj-Zemplén	133,0876	13,30	8,84
Bükkaranyos	Borsod-Abaúj-Zemplén	15,7937	1,58	0,60
Harsány	Borsod-Abaúj-Zemplén	669,2440	66,86	18,32
Kisgyőr	Borsod-Abaúj-Zemplén	182,7661	18,26	2,57
Összesen:		1000,89	100	

1.6. Egyéb védettségi kategóriák

Típus	Kód	Név	Kiterjedés (ha) ¹	Védetté nyilvánító jogszabály száma
Helyi jelentőségű védett természeti terület ²	4/47/TT/85	„Harsány-Kisgyőr közötti völgy”	16,4	16/2007. (XII.1) Önk. rendelet (Harsány)
különleges madárvédelmi terület	HUBN10003	Bükk-hegység és peremterületei	868,2	275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet
<i>ex lege</i> védett földvár	-	Halom-vár (Harsány)	-	A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény
Országos ökológiai hálózat	-	magterület	1000,89	2003. évi XXVI. törvény az Országos Területrendezési Tervről
		ökológiai folyosó	-	
puffer övezet	-	Összesen:	1000,89	

1.7. Tervezési és egyéb előírások

1.7.1. Természetvédelmi kezelési terv

A helyi jelentőségű védett természeti terület nem rendelkezik természetvédelmi kezelési tervvel.

¹ A kiterjedés oszlopban az adott terület átfedését adjuk meg a tervezési területtel (hektárban)

² A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Tanács III/1985. számú rendeletével védetté nyilvánított terület deregulációját (önkormányzati rendeletben való kihirdetését) csak Harsány község végezte el a 16/2007. (XII.1.) Önk. rendelettel). Kisgyőr Községből a rendelet nem ismert, azonban a Kisgyőr 030, 0361, 0362/3,4,5 hrsz.-ú ingatlanokra vonatkozóan a tulajdoni lapokon szerepel a „védett terület” bejegyzés.

1.7.2. Településrendezési eszközök

Település ³	Típus	Határozatszám
Borsodgeszt	-	-
Bükkaranyos	településfejlesztési koncepció	30/2000 (IV.19.) határozat
	településrendezési terv	46/2008. (VIII.28.) határozat
	helyi építési szabályzat és szabályozási terv	6/2002 (IV.15.) rendelet
	helyi építési szabályzat és szabályozási terv	14/2008. (VIII.28.) rendelet
	településszerkezeti-, szabályozási terv és helyi építési szabályzat (HÉSZ) - módosítás 2011	13/2011. (V. 31.) rend.
Harsány	településfejlesztési koncepció	48/2002. (VIII.22.) határozat
	településszerkezeti terv	12/2004. (VIII.01.) rendelet
	helyi építési szabályzat és szabályozási terv	12/2004. (VIII.01.) rendelet
Kisgyőr	településfejlesztési koncepció	67/2003. (VIII.25.) határozat
	településszerkezeti terv	78/2004. (X.25.) határozat
	helyi építési szabályzat és szabályozási terv	15/2004. (X.25.) rendelet

Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Önkormányzat 2009-ben fogadta el a megyei területrendezési tervet (Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Önkormányzat 10/2009 (V.5.) számú rendelete a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Területrendezési Terv szabályzatáról).

1.7.3. Körzeti erdőtervek és üzemtervek

Erdőtervezési körzet neve	Érintett települések (teljes körű felsorolás)	Aktuális erdőterület (ha) ⁴	Erdőtervezés éve
Dél-Borsodi	Borsodgeszt, Bükkaranyos, Harsány	630,21	2010.
Dél-Bükki	Kisgyőr	72,32	2010.

A vonatkozó erdőtervek jóváhagyására – az erdőtervezéskor hatályos jogszabályok szerint - Északerdő Zrt. Délbükki Erdészeti Igazgatóság XXIV/1131/1/2010., illetve Mocsolyási erdészeti tervezési körzet XXIV/1131/24/2010. számokon került sor. A vonatkozó erdőtervek jóváhagyására – az erdőtervezéskor hatályos jogszabályok szerint - Északerdő Zrt. Délbükki Erdészeti Igazgatóság XXIV/1131/1/2010. és Mocsolyási erdészeti tervezési körzet XXIV/1131/24/2010. számokon került sor

1.7.4. Körzeti vadgazdálkodási tervek és üzemtervek

A tájegységi vadgazdálkodási tervek nem kerültek elfogadásra, így a vadgazdálkodók átmeneti terv alapján végzik a vadgazdálkodási tevékenységüket.

³ Az Országos rendezési tervkataszter alapján

⁴ Az adat a tervezési területtel átfedő területértéket mutatja (hektárban)

A tervezési terület a 203. azonosítóval rendelkező „Bükk Vadgazdálkodási tájegység” részét képezi (az Országos Vadgazdálkodási Adattár alapján (<http://ova.info.hu/ujvgtajak.html>)).

A tervezési terület az alábbi két vadgazdálkodási egységet érinti (a vadászatra jogosult megnevezésével): VajlavölgyMezőgazdasági és Vadgazdálkodási Kft (653900), Sály-Borsodgeszt Vadásztársaság (653000).

A vadgazdálkodási üzemtervek 2037.03.01-ig lesznek érvényesek.

A vadgazdálkodási tervek a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal Miskolci Járási Hivatala Agrárügyi Főosztályán érhetők el.

1.7.5. Halgazdálkodási tervek

A tervezési területen nincs nyilvántartott halgazdálkodási vízterület.

1.7.6. Vízyűjtő-gazdálkodási terv

A tervezési terület a Tisza részvízyűjtő 2-8. azonosítóval rendelkező „Bükk és Borsodi-Mezőség” alegységéhez tartozik (a 1155/2016. (III. 31.) Korm. határozat alapján):

<http://www.vizugy.hu/index.php?module=vizstrat&programelemid=149>

Az Országos Vízyűjtő-gazdálkodási Terv, illetve a 4 részvízyűjtő-gazdálkodási terv felülvizsgálatát Magyarország 2015. december 22-ig elkészítette, melyet a Kormány 1155/2016. (III.31) Korm. határozattal fogadott el.

A stratégiai dokumentáció 2016. áprilisban készült el.

2. Veszélyeztető tényezők

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége ⁵	Érintett terület aránya (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A04.01.03	intenzív ló-legeltetés	M	0,1	Enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (<i>Alno-Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>) (91E0*). Bár a tervezési területen elsősorban az alulegeltetés jellemző, a kisgyőri Vajla-rétet és az illeszkedő égerlápot az utóbbi években intenzíven legeltetik lovakkal.. Az égerláp esetében ez jelentős élőhelyromláshoz vezet, a karakterfajok visszaszorulása észlelhető.

⁵ Magyarázat: H (high) – nagy ; M (medium) – közepes; L (low) kis jelentőségű

A04.03	pásztorkodás felhagyása, legeltetés hiánya	M	3	<p>Szubpannon sztyeppék (6240*), meszes alapkőzetű féltérmezetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (<i>Festuco-Brometalia</i>) (* fontos orchidea-lelőhelyek) (6210).</p> <p>A kezelések elmaradásával a gyepes élőhelytípusok záródhatnak, beerdősülhetnek.</p>
A10.01	sövény, bozót, cserje eltávolítása	M	0,1	<p>Szubkontinentális peripannon cserjések (40A0*).</p> <p>Amennyiben a legelőtisztítás során az összes cserjét eltávolítják, az élőhely cserjés – gyep struktúrája felborul és a sztyeppcserjésekhez köthető élővilág károsodhat.</p>
B02	erdőgazdálkodás (beleértve az ültetvényeket is)	H	40	<p>Pannon gyertyános-tölgyesek <i>Quercus petraea</i>-val és <i>Carpinus betulusszal</i> (91G0*); pannon cseres-tölgyesek (91M0); euro-szibériai erdőssztyepp-tölgyesek tölgy fajokkal (<i>Quercus spp.</i>) (91I0*); enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (<i>Alno-Padion</i>, <i>Alnion incanae</i>, <i>Salicion albae</i>) (91E0*).</p> <p>Janka-tarsóka (<i>Thlaspi jankae</i>), leánykőkörcsin (<i>Pulsatilla grandis</i>), magyar tavaszi-fésűsbagoly (<i>Dioszeghyana schmidtii</i>); nagy szarvasbogár (<i>Lucanus cervus</i>), nagy hőscincér (<i>Cerambyx cerdo</i>).</p> <p>A honos erdőállományokban és a hozzájuk köthető fajok állományaiban a vágásos erdőgazdálkodás, fokozott</p>

				veszélyforrásként jelentkezik.
B02.01.02	erdő felújítás idegenhonos fajokkal	M	1	<p>Pannon gyertyános-tölgyesek <i>Quercus petraea</i>-val és <i>Carpinus betulus</i>szal (91G0*); pannon cseres-tölgyesek (91M0); euro-szibériai erdőssztyepp-tölgyesek tölgy fajokkal (<i>Quercus spp.</i>) (91I0*).</p> <p>A tervezési terület nagy kiterjedésben előforduló erdőtársulásainak termőhelyein térségi szinten is jellemző a vörös tölgy (<i>Quercus rubra</i>) ültetése. A vörös tölgyesek többnyire nudum jellegűek, a társulásokra jellemző karakter cserje- és lágyszárúfajok idővel kiszorulnak.</p>
B02.04	lábonálló és/vagy elfekvő holt faanyag eltávolítása	H	20	<p>Pannon gyertyános-tölgyesek <i>Quercus petraea</i>-val és <i>Carpinus betulus</i>szal (91G0*); pannon cseres-tölgyesek (91M0); euro-szibériai erdőssztyepp-tölgyesek tölgy fajokkal (<i>Quercus spp.</i>) (91I0*); nagy szarvasbogár (<i>Lucanus cervus</i>), nagy hőscincér (<i>Cerambyx cerdo</i>).</p> <p>Az erdőgazdálkodás során a beteg vagy holt fák eltávolítása a hozzájuk kötődő fajok védelmi helyzetét negatívan befolyásolja, mi több, az erdőtársulások általános természetvédelmi helyzetét is rontja.</p>
F03.01.01	vadak károkozása (túltartott vadállomány)	M	30	<p>Pannon gyertyános-tölgyesek <i>Quercus petraea</i>-val és <i>Carpinus betulus</i>szal</p>

				<p>(91G0*); pannon cseres-tölgyesek (91M0); leánykőkörcsin (<i>Pulsatilla grandis</i>); piros kígyószisz (<i>Echium russicum</i>); Jankatarsóka (<i>Thlaspi jankae</i>); nagy szarvasbogár (<i>Lucanus cervus</i>).</p> <p>A túltartott vadállomány, különösen az élőhelyek állandó bolygatásával fizikailag veszélyezteti a jelölő erdei élőhelyeket, valamint a hozzájuk kötődő jelölő fajokat. A megbolygatott talajfelszín kiindulási pontként szolgál inváziós fajok terjedéséhez (lásd az I01 veszélyeztető tényezőt), illetve ellehetetleníti a fenntartó területkezelést (pl. gépi kaszálást). A nagy szarvasbogár esetében a táplálék után kutató vaddisznó olykor az elkorhadt tuskókat is széttúrja és elfogyasztja az ott fejlődő pajorokat.</p>
G01.03	motoros járművel végzett tevékenység	L	1	<p>Síkságok és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós szegélytársulásai (6430); enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (<i>Alno-Padion</i>, <i>Alnion incanae</i>, <i>Salicion albae</i>) (91E0*).</p> <p>A patak völgyek mentén jelentkező cross motorozás és/vagy kvadozás az élőhelyeken előforduló védett növény- és állatfajok állományaiban (pusztulás, zavarás fészkelési- és szaporodási időszakban) és a talajban (erózió, tömörödés,</p>

				szennyeződés) okozhat károkat.
H01 potenciális	felszíni vizek szennyezése	L	0,1	Síkságok és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós szegélytársulásai (6430). A települések viszonylagos közelsége miatt a tervezési terület vízfolyásait és vizes élőhelyeit potenciálisan veszélyezteti a felszíni vizek szennyezése.
H05.01	lakossági szilárd hulladék	L	0,1	Síkságok és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós szegélytársulásai (6430); szubkontinentális peripannon cserjések (40A0*). A települések viszonylagos közelsége miatt a tervezési terület magaskórós állományait potenciálisan veszélyezteti a vízfolyásokba bekerülő háztartási vagy kerti hulladék. A leromlás a nitrofil gyomfajok megjelenésével mutatkozik meg, de inváziós fajok (pl. vadcsicsóka fajok, kerti őszirózsa-fajok, ázsiai alkörmös stb.) pontszerű megjelenése is bekövetkezhet. A sztyeppcserjések esetében – szegélyhelyzetük miatt – zártkerti környezetben gyakori a hulladékékelhelyezés (pl. építési törmelék, kerti hulladék), mely a gyepszint gyomosodását eredményezi.
I01	idegenhonos inváziós fajok jelenléte	M	20	Szubpannon sztyeppék (6240*), meszes alapkőzetű féltermészetes száraz gyeppek és cserjésedett változataik (<i>Festuco-Brometalia</i>) (* fontos orchidea-lelőhelyek) (6210); síkságok és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek

			<p>hidrofil magaskórós szegélytársulásai (6430); szubkontinentális peripannon cserjések (40A0*); pannon gyertyános-tölgyesek <i>Quercus petraea</i>-val és <i>Carpinus betulus</i>szal (91G0*); pannon cseres-tölgyesek (91M0); euro-szibériai erdőssztyepp-tölgyesek tölgy fajokkal (<i>Quercus spp.</i>) (91I0*); enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőrís (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (<i>Alno-Padion</i>, <i>Alnion incanae</i>, <i>Salicion albae</i>) (91E0*); leánykőöröcsin (<i>Pulsatilla grandis</i>); piros kígyószisz (<i>Echium russicum</i>); Jankatársóka (<i>Thlaspi jankae</i>); magyar tavaszi-fésűsbagoly (<i>Dioszeghyana schmidtii</i>); nagy szarvasbogár (<i>Lucanus cervus</i>); nagy hőscincér (<i>Cerambyx cerdo</i>).</p> <p>Az inváziós fajok előretörése általános leromlást (degradációt) okoz a területen. A jelölő fás- és fátlan élőhelyek (az utóbbiak egyben a jelölő növényfajok élőhelyei is) közvetlenül érintkeznek akácos erdőfoltokkal, melyek gyors terjedésre képesek, ezáltal az élőhelyek kiterjedését és szerkezetét is negatívan befolyásolják. A gyepekben az aranyvessző-fajok (<i>Solidago spp.</i>), a selyemkóró (<i>Asclepias syriaca</i>) és a vadcsicsóka (<i>Helianthus tuberosus</i> agg.), az erdő-társulások esetében elsősorban az akác (<i>Robinia pseudo-acacia</i>) és a mirigyes bálványfa (<i>Ailanthus</i></p>
--	--	--	--

				<p><i>altissima</i>) terjedésével kell számolnunk. Üde erdők (lásd ligeterdők) esetében a zöld juhar terjedése jelent természetvédelmi problémát. A cseres-tölgyes élőhelyek elakácosodásával a magyar tavaszi-fésűsbagoly élettere is szűkül (tápnövénye visszaszorulása miatt).</p>
I02	problémát jelentő őshonos fajok	M	10	<p>Szubpannon sztyeppék (6240*); meszes alapkőzetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (<i>Festuco-Brometalia</i>) (* fontos orchidea-lelőhelyek) (6210); síkságok és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós szegélytársulásai (6430); szubkontinentális peripannon cserjések (40A0*).</p> <p>Egyes honos fajok felszaporodása az élőhelyek leromlását indikálja. Száraz- és félszáraz gyepekben a siska nádtippán terjedése figyelhető meg, mely a fajkészlet homogenizálódásához vezethet. Üde termőhelyek esetében (lásd üde magaskórósok) a csalán és a hamvas szeder előretörése figyelhető meg.</p>
I03.02	genetikai szennyezés (növények)	L	0,01	<p>Szubkontinentális peripannon cserjések (40A0*).</p> <p>Zártkerti környezetben a társulás egyik karakterfajának tekinthető csepleszmeggy (<i>Prunus fruticosa</i>) és a meggy hibridje is megjelenik, helyenként nagyobb cserjést képez. A fajok közötti hibridizáció közvetve a csepleszmeggy</p>

				genetikai állományának leromlását okozhatja.
J01.01	leégés	M	3	<p>Szubpannon sztyeppék (6240*); meszes alapkőzetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (<i>Festuco-Brometalia</i>) (* fontos orchidea-lelőhelyek) (6210); síkságok és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskörös szegélytársulásai (6430); szubkontinentális peripannon cserjések (40A0*); euro-szibériai erdőssztyepptölgyesek tölgy fajokkal (<i>Quercus spp.</i>) (9110*); nagy szikibagoly (<i>Gortyna borelii lunata</i>).</p> <p>A gyakori tavaszi égetések számos védett növény virágzását és terméskötését megghiúsíthatják, valamint az értékes gerinctelen faunában is komoly károkat okozhatnak. Az égetések hatására egyes, jó versenyképességű (föld alatti tarackokkal és gyöktörzzsel erőteljesen terjedő) pázsitfűvek előretörése figyelhető meg (pl. siska nádtippan, közönséges tarackbúza), mely hosszú távon a fajgazdagság csökkenéséhez és az értékes kísérőfajok eltűnéséhez vezethet. Az erdőssztyepp tölgyes foltok leégése az érintkező kiskertek irányából történik, következményeként az erdők aljnövényzete károsodik.</p> <p>A nagy szikibagoly lepke esetében a tél végi, kora tavaszi égetés jelentős veszélyeztető tényezőnek</p>

				tekinthető, mert a pázsitfűvek levélhüvelyébe helyezett, áttelelő petéik megsemmisülnek hatására.
J02.05	hidrológiai viszonyok módosítása, általános	H	1	<p>Síkságok és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós szegélytársulásai (6430); enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (<i>Alno-Padion</i>, <i>Alnion incanae</i>, <i>Salicion albae</i>) (91E0*).</p> <p>A patakok kiárkolásával, kotrásával meredek partfalú medrek alakulnak ki, így a természetes üde szegélynövényzet és a ligeterdők élettere csökken. A laposabb völgytalpak elöntési ideje lecsökken, ami a növényzet szárazodásához vezet.</p>
J02.10	vízi és parti vegetáció kezelése csatornázási célokból	M	1	<p>Síkságok és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós szegélytársulásai (6430); enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (<i>Alno-Padion</i>, <i>Alnion incanae</i>, <i>Salicion albae</i>) (91E0*).</p> <p>Amennyiben a vízi és parti vegetáció kezelése vegetációs / fészkelési időben történik, a természetes élőhelyek és azok jellemző fajközösségei sérülnek. A nem megfelelően kivitelezett munkák következtében inváziós növényfajok újabb gócpontjai jelenhetnek meg.</p>
K01.03	kiszáradás	M	2	Síkságok és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós szegélytársulásai (6430);

				<p>enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (<i>Alno-Padion</i>, <i>Alnion incanae</i>, <i>Salicion albae</i>) (91E0*).</p> <p>A patakok medrének bevágódásával és kiárkolásával a környező üde élőhelyek vízállapota romlik. A Bükkből lefutó patakok és a források vízhozamának csökkenése is kedvezőtlen hatást gyakorol a vizes élőhelyekre. A szárazodás következtében az üde állapotokat jelző indikátor fajok visszaszorulnak, társulásközömbös, gyom- és inváziós fajok előretörése figyelhető meg.</p>
K02.01	fajösszetétel változás, szukcesszió	H	15	<p>Szubpannon sztyeppék (6240*); meszes alapkőzetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (<i>Festuco-Brometalia</i>) (* fontos orchidea-lelőhelyek) (6210); síkságok és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskörös szegélytársulásai (6430); szubkontinentális peripannon cserjések (40A0*); Enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (<i>Alno-Padion</i>, <i>Alnion incanae</i>, <i>Salicion albae</i>) (91E0*); leánykőkörcsin (<i>Pulsatilla grandis</i>); piros kígyószisz (<i>Echium russicum</i>); Jankatársóka (<i>Thlaspi jankae</i>).</p> <p>A legeltetés, kaszálás megszűntével, visszaszorulásával a sztyepprétek és a félszáraz gyepek</p>

				záródnak, a nyíltabb gyepfoltok felszámolódnak. Ez a folyamat kedvezőtlenül hat a gyeptársulások jelölő növényfajaira is. A liget- és láperdők esetében a kiszáradás hatására kedvezőtlen élőhelyi átalakulások következhetnek be.
M01.02	aszály és csapadékmennyiség csökkenés	M	10	Enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (<i>Alno-Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>) (91E0*). A Bükkből lefutó patakok és a források vízhozamának csökkenése, valamint a csapadék évi mennyiségének és eloszlásának változása kedvezőtlen hatást gyakorol a vizes élőhelyekre (pl. az érzékenyebb lápi, mocsári fajok visszaszorulnak).

3. Kezelési feladatok meghatározása

3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése

3.1.1. Fő célkitűzések

Kiemelt fontosságú cél a következő fajok / élőhelyek kedvező természetvédelmi helyzetének fenntartása / helyreállítása:

- szubkontinentális peripannon cserjések (40A0*);
- meszes alapkőzetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (*Festuco-Brometalia*) (*fontos orchidea-lelőhelyek) (6210);
- szubpannon sztyeppék (6240*);
- síkságok és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós szegélytársulásai (6430);
- enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*) (91E0*);
- euro-szibériai erdőssztyepp-tölgyesek tölgy fajokkal (*Quercus spp.*) (91I0*);
- pannon cseres-tölgyesek (91M0);
- piros kígyószisz (*Echium russicum*);
- leánykökőrcsin (*Pulsatilla grandis*);
- Janka-tarsóka (*Thlaspi jankae*);

- nagy szarvasbogár (*Lucanus cervus*);
- nagy hőscincér (*Cerambyx cerdo*).

Általános célkitűzések: A Natura 2000 terület természetvédelmi célkitűzése az azon található, a kijelölés alapjául szolgáló fajok és élőhelytípusok kedvező természetvédelmi helyzetének megőrzése, fenntartása, helyreállítása, valamint a Natura 2000 területek lehatárolásának alapjául szolgáló természeti állapot és a kedvező természetvédelmi állapottal összhangban lévő gazdálkodás feltételeinek biztosítása.

Specifikus célok:

- A területen található nagy kiterjedésű sztyeppesedő félszáraz gyepek (6210), sztyepprétek (6240*), valamint a hozzájuk köthető növény- és állatvilág kedvező természetvédelmi helyzetének fenntartása / elérése, kiemelten a félszáraz gyepek (6210) cserjésedésének, akácodosásának visszaszorításával mechanikai, szükség esetén vegyszeres kezelésekkel;
- A késő tavaszi avartüzek megakadályozása a kontinentális sztyeppcserjések (40A0*) és a jelölő sztyeppréti növényfajok (leánykököröcsin /*Pulsatilla grandis*/, piros kígyószisz /*Echium russicum*/, Janka-tarsóka /*Thlaspi jankae*/ és lepkefajok (pl. magyar tavaszi fésűsbagoly /*Gortyna borrelii lunata*/ védelme érdekében);
- A területen található természetszerű zonális erdők (kiemelten cseres-tölgyesek /91M0/) kedvező természetvédelmi helyzetének fenntartása / elérése, különösen a nagy szarvasbogár (*Lucanus cervus*) számára szükséges idős állományrészek, faegyedek, valamint holt faanyag mennyiségének növelésével, továbbá az idős elegyes erdők nyújtotta mikroklíma biztosítása;
- A természetszerű erdők változatos állományszerkezetének, elegyességének fenntartása/elérése;
- Vízfolyások természetes medermorfológiájának és vízjárásának biztosítása, a patakparti magaskórósok (6430) és az égerligetek (91E0*) fennmaradása érdekében (a Cseh-völgy, Csincse-völgy, Vajla-rét területén).

3.1.2. További célok

- A természetszerű erdőket veszélyeztető idegenhonos fafajok (elsősorban akác) fokozatos visszaszorítása mechanikus és vegyszeres kezelésekkel;
- A kaszálóréteken, felhagyott gyümölcsösökben valamint a parlagterületeken terjedő özönnövények (elsősorban aranyvessző fajok /*Solidago spp.*/, vadcsicsóka /*Helianthus tuberosus agg.*/, selyemkóró /*Asclepias syriaca*/) visszaszorítása tisztító kaszálással illetve legeltetéssel;
- A szibériai nőszirm (*Iris sibirica*) élőhelyén a kaszálások időpontját a faj terméséréséhez szükséges igazítani;
- Hagyományos extenzív gyümölcsösök és az azokban megtalálható gyümölcs tájfajták fenntartása, fejlesztése;
- A talajfelszín bolygatásával járó sporttevékenységek fokozatos visszaszorítása.

A védett és/vagy Natura 2000 erdőterületeket érintően úgy kell eljárni, hogy biztosítva legyen:

- a horizontális és vertikális tagoltság, ami elsősorban változatos korosztályok létrehozásával (folyamatos erdőborítást biztosító beavatkozások), valamint a termőhelynek megfelelő legelegyesebb faállomány kialakításával érhető el.

- a holt faanyag megfelelő arányú jelenléte, ami a természetes mortalitás következtében elpusztult, vagy pusztulófélben lévő fák teljes kíméletével, valamint – nagyobb volumenű, havária következtében elpusztult faanyag jelenlétekor, az erdősítési kötelezettséget meghaladó térmérték esetén – a ledőlt fák 10%-ának visszahagyásával biztosítható.
- olyan idős állományrészek, faegyedek jelenléte, melyeknek életkora a gazdasági szemléletű vágásérettségi kor fölött van, és amelyek egyenletes hálózata biztosítja a zárt erdőkhöz kötődő fajok hosszú távú fennmaradását és a populációk közötti folyamatos genetikai kapcsolatot.
- az idegenhonos, inváziós fafajok visszaszorítása.
- a honos, kis arányban megtalálható (5% elegyarány alatti) elegyfa fajok jelenléte.
- a ritka, unikális élőhelyek fennmaradása.
- az erdőszegélyek és tisztások kialakulása, fennmaradása.

3.2. Kezelési javaslatok

3.2.1. *Élőhelyek kezelése*

A természetvédelmi szempontból javasolt kezelések könnyebb átláthatósága érdekében ún. kezelési egységeket (KE) határoztunk meg, melyeket hasonló jellegű élőhelyfoltok alkotnak. A kezelési egységek lehatárolása nem követi az ingatlannyilvántartási határokat, mivel a valós és a tényleges területhasználat ettől jelentősen eltérhet.

A kezelési egységek lefedik a teljes tervezési területet, tartalmazzak jelölő és nem jelölő élőhelytípusokat egyaránt. Mivel a tervezési terület igen mozaikos (összesen 1013 élőhelyfolt került lehatárolásra), a kezelési egységekbe beletartoznak olyan kisebb kiterjedésű élőhelyek is, melyeket a nagyobb egység részeként kell értelmezni (pl. gyepterületeken található cserjések és facsoportok, erdő- és mezőgazdasági területek közötti utak, nyiladékok stb.).

A kezelési egységeknél meghatároztuk azon intézkedéseket, melyeket a jelölő élőhely és/vagy faj megőrzése érdekében javasolunk, e mellett pedig az élőhelyfejlesztési lehetőségekre is kitérünk.

Fontos a jogszabályokban nevesített, kötelezően betartandó előírások és a támogatási rendszerbe illeszthető, önkéntesen vállalható előírás-javaslatok elkülönítése. A fenntartó kezelések esetében már jogszabályokkal meghatározott, érvényes szabályozási rendszerek is működnek (pl. a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Kormányrendelet).

A 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet 4.§ 5. pontja alapján „(5) A fenntartási terv a Natura 2000 terület kezelésére vonatkozó javaslatokat, valamint ezek megvalósításának lehetséges eszközeit tartalmazza, és jogszabály eltérő rendelkezése hiányában kötelező földhasználati szabályokat nem állapít meg.”

Az itt megfogalmazott előírás-javaslatok célja, hogy a kezelési egységekben előforduló közösségi jelentőségű értékek, valamint a jelenlegi gazdálkodási gyakorlat és adottságok alapján javaslatot tegyenek a gazdálkodásra, annak kívánatos módjára. Ennek érdekében itt megfogalmazásra kerülnek olyan előírás-javaslatok, amelyek alapul szolgálnak a jövőbeli támogatási programok kidolgozásához. A gazdálkodók számára ezek a javaslatok a jelen terv alapján kötelezettséget nem jelentenek, betartásuk csak támogatási rendeleteken keresztül, önkéntes vállalás formájában válhat kötelezővé. A már más jogszabály vagy hatósági eszköz

alapján létező előírások esetében azok kötelező jellegét értelemszerűen az azt megalapozó jogszabály vagy hatósági eszköz támasztja alá, jelen fenntartási terv ezekre az előírásokra csak utalást tesz.

A kezelési egységek és a hozzájuk rendelt kezelési javaslatok meghatározásánál figyelembe vettük a jelölő értékek megőrzését szolgáló, egyéb területrészeket és szempontokat is (pl. a fajok élőhelyével szomszédos, csatlakozó területrészeket, az egyes állományok közti összeköttetést biztosító folyosókat, a közösségi jelentőségű faj számára alkalmas élőhelyek védelmét és fejlesztési lehetőségét, a potenciálisan jelölő élőhelyé alakítható területeket). Egyes kezelési egységeknél (pl. KE-7) alternatív kezelési irányvonalakat is meghatároztunk: a cserjésedő, regenerálódó területek esetében mind a legelőterületek helyreállítása, mind a honos faállománnyal regenerálódó előerdők megsegítése kedvező hatású lehet természetvédelmi szempontból.

A kezelési egységek elhelyezkedését a 3.2.5. pontnál szereplő térképmelléklet mutatja.

Gazdálkodáshoz nem köthető, általános javaslatok:

- A tervezési terület belterületbe vonása, azon lakó-, üdülő- vagy iparterület kijelölése nem javasolt.
- Bányatelek kialakítása és egyéb infrastrukturális fejlesztés nem kívánatos.
- A közlekedést, hírközlést szolgáló, közvetlenül az élőhelyek kezeléséhez nem köthető ingatlanokon a természetvédelmi kezelési javaslatoknak figyelembe kell vennie a kiadott engedélyekben szereplő előírásokat (pl. vezetékek karbantartására vonatkozó előírásokat). A javaslatok itt leginkább arra vonatkoznak, hogy a szükséges – és legtöbbször a kezelők számára előírt – karbantartási munkák során a természeti károk és a környezeti terhelés mértéke minimalizálásra kerüljön.

Az infrastrukturális hálózatok, nyomvonalak karbantartása, felújítása során a természeti- és táji értékek kímélete, védelme és fenntartása érdekében a következő általános kezelési javaslatokat szükséges figyelembe venni:

- A tevékenységet a természeti értékek legnagyobb kímélete mellett javasolt végezni.
- A kivitelezési tevékenységek területigényét a védett és a Natura 2000 területek közelében a műszakilag indokolható legkisebb térmértékűre ajánlott csökkenteni.
- Törekedni kell a területen lévő vegetáció minél nagyobb arányú megtartására.
- A tevékenység során szükségessé váló cserjeirtást, fakivágást fészkelési időszakon kívül, augusztus 15. és március 15. között lehet végezni.
- A bolygatott talajfelszíneken az özönnövények megjelenését, megtelepedését, terjedését kaszálással ajánlott megakadályozni.
- Növénytelepítés esetén a területen őshonos, valamint a potenciális vegetációnak megfelelő növényfajokból javasolt válogatni.
- A kivitelezési munkák megkezdése előtt a nemzeti park igazgatóságot értesíteni szükséges.

3.2.1.1. KE-1 kezelési egység: Cseres- és gyertyános-tölgyesek (zonális erdők)

a) A kezelési egység meghatározása:

A kezelési egység a tervezési terület zonális erdőállományait, a cseres-tölgyeseket és a gyertyános-tölgyeseket foglalja magába, melyek egyben a jelölés alapjául szolgáló élőhelynek is tekinthetők. Több, a jelölés alapjául szolgáló faj is kötődik állományaikhoz. Mint a tervezési terület legnagyobb kiterjedést elérő élőhelytípusai, többnyire vágásos üzemmódban lévő erdőállományokat foglalnak magukba. Míg a cseres-tölgyesek inkább a tetőkre és a délies oldalakra jellemzők, addig a gyertyános-tölgyesek a völgyekben, völgytalpakon fordulnak elő. Legnagyobb, összefüggő állományaik a Csincse-völgyi alegységben találhatóak.

b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- élőhelyek: Á-NÉR: cseres-kocsánytalan tölgyesek (L2a), gyertyános – kocsánytalan tölgyesek (K2) / Natura 2000 kód: pannon cseres-tölgyesek (91M0), pannon gyertyános-tölgyesek *Quercus petraea*-val és *Carpinus betulus*-szal (91G0*).
- érintett közösségi jelentőségű fajok: magyar tavaszi-fésűsbagoly (*Dioszeghyana schmidtii*), nagy hőscincér (*Cerambyx cerdo*), nagy szarvasbogár (*Lucanus cervus*); díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*), csíkos medvelepke (*Euplagia quadripunctaria**).
- érintett földrészletek: Borsodgeszt: 0/1040*, 0189*, Harsány: 0160/1a*, 0165/4*, 0173/2*, 0173/3*, 0173/5a*, 0173/5f, Kisgyőr: 0/0878*, 0278/1*, 0279/1, 0279/2*, 0280*, 0284*, 0287/1*, 0287/2*, 0288/1, 0292/4b*, 0380/1*, 0380/2*, 0381*, 0382* (a csillaggal [*] jelölt hrsz.-ok csak részben érintik a lehatárolt kezelési egységet).
- érintett erdőrészletek: Harsány: 1/A*, 1/B, 1/C*, 1/E, 1/F*, 1/G*, 1/H*, 1/J*, 1/K*, 1/L*, 1/M*, 1/TI1*, 1/TI3*, 10/A, 10/B*, 10/C*, 10/D*, 10/E, 10/F, 10/H, 10/I*, 10/J*, 10/K, 11/A*, 11/B*, 11/C*, 11/D, 11/E, 11/F*, 11/NY, 12/A*, 12/B, 12/C, 12/D, 12/F*, 12/G*, 12/NY, 13/A*, 13/B*, 13/C, 13/D, 13/E*, 13/F*, 13/G*, 13/H*, 13/I*, 13/NY, 37/A*, 5/A, 5/B*, 5/C*, 5/D*, 5/E, 5/F, 5/G*, 5/H*, 5/I*, 5/J*, 5/K, 5/L*, 5/M*, 5/N, 5/NY1, 5/NY2, 5/O*, 5/P*, 5/Q*, 5/R*, 6/A*, 6/B*, 6/NY*, 6/TI1*, 6/TI2*, 7/A*, 7/B*, 7/C*, 7/D*, 7/E*, 7/F*, 7/G*, 7/H*, 8/A*, 8/B*, 8/C*, 8/D, 8/E, 8/F, 8/TI, 9/A*, 9/B, 9/C, 9/D*, 9/E*, 9/F, 9/G*, 9/TI1*, 9/TI2*, 9/TI3*, 105/C*, 105/D*, Kisgyőr: 105/E*, 105/F*, 105/TI2*, 83/F*, 83/G*, 83/H*, 83/I*, 83/NY2*, 95/C*, 95/D* (a csillaggal [*] jelölt erdőrészletek csak részben érintik a lehatárolt kezelési egységet).

c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A legfontosabb erdőkezelői teendő az inváziós fásszárúak visszaszorítása, az elegyfajok jelenlegihez hasonló arányú jelenlétének biztosítása, az állományszerkezeti jellemzők javítása (pl. álló- és fekvő holtfa, kéregvedlett fák). Amennyiben az erdők kezelése vágásos üzemmód szerint történik, véghasználatként minél hosszabb felújítási idejű fokozatos felújító-vágást, illetve hagyásfacsoportok kijelölését javasolhatjuk.

d) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

- Kötelezően betartandó előírások:

Az erdőterületek esetén a kötelezően betartandó előírásokat a Dél-Bükk és a Dél-Borsodi erdőtervezési körzetek erdőtervei tartalmazzák. A magán-erdőtulajdonosok számára a VP4-12.2.1-16 kódszámú Natura 2000 erdőterületeknek nyújtott kompenzációs kifizetések kötelező előírásai tartandók be.

- Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok:

A kezelési egység vonatkozásában az alábbi önkéntesen vállalható előírás-javaslatok kerültek meghatározásra:

- A közösségi jelentőségű élőhelyek vagy fajok megőrzése érdekében – az erdőterület erre alkalmas erdőrészeiben a folyamatos erdőborítást biztosító átmeneti, örökzöld vagy faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódra való áttérés (E03).
- Rakodó, depónia kialakításának területi korlátozása (a közösségi jelentőségű élőhelyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt) (E08).
- A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével. (E09).
- A gyéritések és véghasználatok során legalább 5 m³/ha álló és/vagy fekvő holtfa jelenlétének biztosítása (E16).
- Az elő- és véghasználatok során az előzetesen meghatározott fa-, illetve cserjefajok kímélete (E19).
- Az erdőrészletben megjelölt mikroélőhelyen legalább 10 m³/ha, az egyes törzsek legvékonyabb részén legalább 20 cm átmérőt elérő álló és/vagy fekvő holtfa folyamatos fenntartása (E21).
- Erdészeti termékek szállításának, faanyag közelítésének korlátozása gyepterületen, tisztáson (a közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok védelme érdekében) (E25).
- Az előhasználatok során az elegyfa fajok alsó és felső lombkorona szintben hagyása, fenntartása, lehetőség szerint a természetes erdőtársulásra/közösségi jelentőségű élőhelyre jellemző összetételben, mennyiségben és többé-kevésbé egyenletes eloszlásban (E26).
- A természetes erdőtársulás/közösségi jelentőségű élőhely megfelelő állomány szerkezetének kialakítása érdekében a nevelővágások során az alsó lombkorona- és a cserjeszint kialakítása, a kialakult szintek megfelelő záródásának fenntartása (E27).
- Természetes-, természet szerű- és származék természetességi állapotú erdőkben a nevelővágások során az idegenhonos fa- és cserjefajok egyedszámának minimális szintre szorítása, illetve lehetőség szerinti teljes eltávolítása (E28).
- Óshonos fafajú állományok véghasználata során átlagosan 5-20% területi lefedettséget biztosító mikroélőhelyek visszahagyása, lehetőleg az idős állomány összetételét jellemző formában (E38).
- A vágásterületen történő égetés mellőzése (E50).
- Felújítás tájhoz hasonló fafajokkal, illetve célállománnyal (E51).
- Az erdőfelújítások során a természetes erdőtársulásnak megfelelő elegyfajok biztosítása (E58).
- Totális gyomirtó szerek használata csak szelektív módon és csak intenzíven terjedő, inváziós lágymű- és fásszárú fajok ellen alkalmazható a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt előzetes egyeztetést követően (E68).
- Egészségügyi fakitermelés elhagyása az erdő fennmaradását, egészségi állapotát jelentősen veszélyeztető erdővédelmi ok kivételével (E94).

- A talajszinten odúval rendelkező fák kivágása csak magas tuskó visszahagyásával, és az odú megőrzésével kivitelezhető (E95).
- Szóró, sózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki (VA01).
- Ameddig a vadállomány nagysága nem éri el azt a szintet, hogy kerítés nélkül is biztosítható legyen a felújítás sikeressége, addig a felújítás területét lehetőség szerint be kell keríteni. A kerítéseket legkésőbb az utolsó tisztítási munka elvégzését követő egy éven belül le kell bontani (VA02)

e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhely-rekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merült fel. Az élőhelyek állapotának javítását szolgáló intézkedések (pl. inváziós fásszárú fajok visszaszorítása) a gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok részét képezik.

f) Gazdálkodáshoz nem köthető kezelési javaslatok:

A kezelési egység területén olyan tevékenység végzése, amely a természetközeli élőhely területének csökkenésével jár (beépítés, új vonalas létesítmények - pl. utak kialakítása) nem javasolt. A jelenlegi úthálózat bővítése nem indokolt a kezelési egységként lehatárolt területek vonatkozásában; a jelenlegi úthálózat karbantartását, fejlesztését javasolt megvalósítani.

g) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:

Természetességi állapotuk viszonylag kedvező fajösszetétellel és kiterjedéssel jellemezhető. A zonális erdőtársulás esetében javasolt erdőkezelések a jelenlegi természetesség fenntartását, - természetes úton, illetve erdőgazdálkodási beavatkozásokkal elősegítve - javulását szolgálják. A közösségi jelentőségű élőhelytípusok karakterének megőrzése/javítása mellett, az ezen élőhelyekhez kötődő közösségi jelentőségű fajok (elsősorban xilofág- és szaproxilofág bogarak) védelmi helyzetének javítását is szolgálják. A legfontosabb erdőkezelési feladatok között jelentkezik az akác visszaszorítása, terjedésének megakadályozása.

3.2.1.2. KE-2 kezelési egység: Erdőssztyepp erdők

a) A kezelési egység meghatározása:

A tervezési terület legértékesebb fás élőhelytípusait foglalja magába a kezelési egységként lehatárolt terület, legjelentősebb kiterjedésben a csincse-völgyi alegységben. Az erdőssztyepp erdők több típusa is megtalálható a területen, a nyílt lösztölgyes jellegű állományoktól a zárt, többnyire kislevelű hárs dominanciával jellemezhető, üdébb típusokig. Az állományok fajösszetétele általában kedvező, az egyes fontos élőhely-szerkezeti elemek (holt fa, odvas fa, erdőszegély, tisztásokon kialakult értékes gyepek) jelen vannak, de jelentős különbségek adódnak az erdőrészek között. Mind az erdőssztyepp-, mind az erdei élővilág - ezen belül pedig a közösségi jelentőségű fajok - kiemelkedő jelentőségű élőhelyének tekinthető.

b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- élőhelyek: Á-NÉR: mész- és melegkedvelő tölgyesek (L1), hegylábi zárt erdőssztyepp tölgyesek (L2x), zárt mészkerülő tölgyesek (L4a), nyílt lösztölgyesek

(M2) / Natura 2000 kód: Euro-szibériai erdőssztyepteptölgyesek tölgyfajokkal (*Quercus spp.*) (91I0*).

- érintett közösségi jelentőségű fajok: magyar tavaszi-fésűsbagoly (*Dioszeghyana schmidtii*), nagy szarvasbogar (*Lucanus cervus*), nagy hőscincér (*Cerambyx cerdo*); díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*).
- érintett földrészletek: Borsodgeszt: 0/0061*, 0/1040*, 0165/11*, 0165/13a*, 0165/13b*, 0165/21*, 0168/18b*, 0168/19*, 0168/20*, 0168/23*, 0168/24*, 0168/2b*, 0172/7b*, 0173/3*, 0174*, 0175*, 0189*, 042*, Bükkaranyos: 041*, 043*, 045/2*, 061/b*, Harsány: 0160/1a*, 0160/1b*, 0171/12*, 0171/9, 0173/2*, 0173/3*, 0173/5a*, 0173/5c*, 0173/5d*, Kisgyőr: 0/0878*, 0279/2*, 0284*, 0285/2*, 0286*, 0287/1*, 0287/2*, 0288/1*, 0288/2*, 0301*, 0380/1*, 0380/2* (a csillaggal [*] jelölt hrsz.-ok csak részben érintik a lehatárolt kezelési egységet).
- érintett erdőrészletek: Borsodgeszt: 2/A*, 9/A*, 9/J*, 9/M*, 9/N*, Bükkaranyos: 38/E*, 38/F*, 95/I*, Harsány: 1/A*, 1/C*, 1/F*, 1/G*, 1/H*, 1/J*, 1/K*, 1/L*, 1/M*, 1/N, 1/TII*, 1/TI3*, 10/B*, 10/D*, 10/G*, 10/I*, 10/J*, 11/A*, 11/B*, 11/C*, 11/F*, 12/A*, 12/G*, 13/A*, 13/B*, 13/E*, 13/F*, 13/G*, 13/H*, 13/I*, 37/A*, 5/B*, 5/C*, 5/D*, 5/G*, 5/H*, 5/I*, 5/J*, 5/L*, 5/M*, 5/O*, 5/P*, 5/Q*, 5/R*, 5/TII, 5/TI2*, 6/A*, 6/B*, 6/NY*, 6/TII*, 6/TI2*, 7/A*, 7/B*, 7/C*, 7/D*, 7/E*, 7/F*, 7/H*, 8/A*, 8/B*, 8/C*, 9/A*, 9/D*, 9/E*, 9/G*, 9/TII*, 9/TI3*, Kisgyőr: 105/A*, 105/C*, 105/D*, 105/E*, 105/F*, 83/F*, 83/G*, 83/H*, 83/NY1, 95/D* (a csillaggal [*] jelölt erdőrészletek csak részben érintik a lehatárolt kezelési egységet).

c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A legfontosabb erdőkezelői teendő az inváziós fásszárúak visszaszorítása, az elegyfajok jelenlegihez hasonló arányú jelenlétének biztosítása, az állományszerkezeti jellemzők javítása. Amennyiben az erdők kezelése vágásos üzemmód szerint történik, véghasználatként minél hosszabb felújítási idejű fokozatos felújítóvágást, illetve hagyásfacsoportok kijelölését javasoljuk.

d) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

- Kötelezően betartandó előírások:

Az erdőterületek esetén a kötelezően betartandó előírásokat a Dél-Bükk és a Dél-Borsodi erdőtervezési körzetek erdőtervei tartalmazzák. A magán-erdőtulajdonosok számára a VP4-12.2.1-16 kódszámú Natura 2000 erdőterületeknek nyújtott kompenzációs kifizetések kötelező előírásai tartandók be.

- Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok:

A kezelési egység vonatkozásában az alábbi önkéntesen vállalható előírás-javaslatok kerültek meghatározásra:

- Rakodó, depónia kialakításának területi korlátozása (a közösségi jelentőségű élőhelyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt). (E08).
- A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével. (E09).

- Meghatározott erdőrészekben az élőhelyek és fajok védelme érdekében teljes érintetlenség biztosítása az inváziós növényfajok eltávolítására vonatkozó tevékenység kivételével. (E10).
- Állománynevelés során a nyiladékok és az állományszélek felé legalább 5 m széles erdőszegély létrehozásának elősegítése vagy a meglévők fenntartása. Az elő- és véghasználatok során az idegenhonos növények eltávolítása (az őshonos növényekre nézve kíméletes módszerekkel) (E13).
- A gyérítések és véghasználatok során legalább 5 m³/ha álló és/vagy fekvő holtfa jelenlétének biztosítása. (E16).
- A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhöncös, vagy idős vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során (E18).
- Az előhasználatok során az elegyfa fajok alsó és felső lombkorona szintben hagyása, fenntartása, lehetőség szerint a természetes erdőtársulásra/közösségi jelentőségű élőhelyre jellemző összetételben, mennyiségben és többé-kevésbé egyenletes eloszlásban (E26).
- A természetes erdőtársulás/közösségi jelentőségű élőhely megfelelő állományszerkezetének kialakítása érdekében a nevelővágások során az alsó lombkorona- és a cserjeszint kialakítása, a kialakult szintek megfelelő záródásának fenntartása. (E27).
- Természetes-, természet szerű- és származék természetességi állapotú erdőkben a nevelővágások során az idegenhonos fa- és cserjefajok egyedszámának minimális szintre szorítása, illetve lehetőség szerinti teljes eltávolítása (E28).
- Őshonos fafajú állományok véghasználata során átlagosan 5-20% területi lefedettséget biztosító mikroélőhelyek visszahagyása, lehetőleg az idős állomány összetételét jellemző formában. (E38).
- A vágásterületen történő égetés mellőzése (E50).
- Felújítás tájhonos fafajokkal, illetve célállománnyal (E51).
- Az erdőfelújítások során a természetes erdőtársulásnak megfelelő elegyfajok biztosítása (E58).
- Totális gyomirtó szerek használata csak szelektív módon és csak intenzíven terjedő, inváziós lágymű- és fásszárú fajok ellen alkalmazható a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt előzetes egyeztetést követően (E68).
- Egészségügyi fakitermelés elhagyása az erdő fennmaradását, egészségi állapotát jelentősen veszélyeztető erdővédelmi ok kivételével (E94).
- A talajszínt odúval rendelkező fák kivágása csak magas tuskó visszahagyásával, és az odú megőrzésével kivitelezhető (E95).
- Ameddig a vadállomány nagysága nem éri el azt a szintet, hogy kerítés nélkül is biztosítható legyen a felújítás sikeressége, addig a felújítás területét lehetőség szerint be kell keríteni. A kerítéseket legkésőbb az utolsó tisztítási munka elvégzését követő egy éven belül le kell bontani (VA02).
- A területen szóró, vadetető, sózó nem létesíthető (VA03).

e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

Speciális élőhelyrekonstrukciós- és fejlesztési javaslatok nem fogalmazhatók meg a kezelési egység vonatkozásában.

f) Gazdálkodáshoz nem köthető kezelési javaslatok:

A kezelési egység területén olyan tevékenység végzése, amely a természetközeli élőhely területének csökkenésével jár (beépítés, új vonalas létesítmények, pl. utak kialakítása) nem javasolt. A jelenlegi turistaút-hálózat bővítése nem indokolt a kezelési egységként lehatárolt területek vonatkozásában; a jelenlegi úthálózat karbantartását, fejlesztését javasolt megvalósítani.

g) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:

A Bükk-vidék legértékesebb, legtermészetesebb állapotban lévő erdőssztyepp erdei a tervezési területen találhatóak. Az erdészeti tipológia esetenként nem ismeri fel („rontott erdőknek” tekinti), nem határolja le állományait, melyből következően az erdőrészekben zonális cseres-tölgyesek közé ékelődve fordulnak elő. Ez megnehezíti az élőhelyspecifikus kezelési előírások eredményes végrehajtását. A javasolt erdőkezelések a jelenlegi természetesség fenntartását - természetes úton és erdőgazdálkodási beavatkozásokkal elősegítve -, javulását szolgálják. A közösségi jelentőségű élőhely-típusok karakterének megőrzése/javítása mellett, az ezen élőhelyekhez kötődő közösségi jelentőségű fajok (elsősorban xilofág- és szaproxilofág bogarak) védelmi helyzetének javítását is szolgálják. A legfontosabb erdőkezelési feladatok között jelentkezik az akác és a bálványfa visszaszorítása, terjedésének megakadályozása.

3.2.1.3. KE-3 kezelési egység: Ligeterdők

a) A kezelési egység meghatározása:

A vízfolyások mentén, foltokban fordulnak elő ligeterdő állományok (elsősorban a Csincse- és a Kulcsárvölgyi-patakok mentén). Legtöbbször egy-két fahossz szélességűek, a Csincse mellett és a Vajla-rét lapos, medenceszerű árterén azonban nagyobb élőhelyfoltok is kialakulhattak. Az égeres-füzes ligeterdők csak részben erdőtervezett területek (pl. a Kisgyőr 95-ös erdőtag).

b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- élőhelyek: Á-NÉR: fűzlápok (J1a), lúp- és mocsárerdők (J2), égerligetek (J5) / Natura 2000 kód: enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőrös (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*) (91E0*).
- érintett közösségi jelentőségű fajok: szivárványos ökle (*Rhodeus sericeus amarus*), díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*), csíkos medvelepke* (*Euplagia quadripunctaria*), vidra (*Lutra lutra*).
- érintett földrészek: Bükkaranyos: 041*, 043*, 045/1*, 045/2*, 061/b*, Harsány: 0165/4*, 0167*, 0168*, 0171/12*, 0173/5a*, 0173/5b*, Kisgyőr: 0284*, 0285/2*, 0286*, 0287/1*, 0287/2*, 0288/1*, 0288/2*, 0289, 0291, 0301*, 0303/2a*, 0303/2b*, 0317*, 0360*, 0361*, 0362*, 0382*, 0383/3a*, 0383/3b (a csillaggal [*] jelölt hrsz.-ok csak részben érintik a lehatárolt kezelési egységet).
- érintett erdőrészek: Bükkaranyos: 38/E*, 38/F*, 95/I*, Harsány: 1/G*, 1/TI3*, 1/TI4*, Kisgyőr: 83/H*, 95/B, 95/D*, 95/F*, 95/G, 95/H* (a csillaggal [*] jelölt erdőrészek csak részben érintik a lehatárolt kezelési egységet).

c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A legfontosabb erdőkezelői teendő az inváziós fás- és lágyszárúak visszaszorítása (elsősorban az akác, zöld juhar, aranyvessző fajok), az elegyfajok jelenlegihez hasonló arányú jelenlétének biztosítása, az állományszerkezeti jellemzők (pl. holtfa mennyisége) javítása. Mivel a kezelési egység részben magát a víztestet is magában foglalja, a patakok természetes mederdinamikai

folyamatainak megőrzési feladata is jórészt ehhez a kezelési egységhez kapcsolódik. Az élőhelytípus kis kiterjedése, és magas természetvédelmi értéke miatt csak természetvédelmi célú beavatkozások elvégzése indokolt. A körzeti erdőtervezés során az erdőterület erre alkalmas erdőrészeiben a folyamatos erdőborítást biztosító átalakító, szálaló vagy faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódra való áttérés támogatandó.

A vízgazdálkodási feladatokat a Csincse- és a Kulcsárvölgyi-patak esetében is össze kell hangolni a természetvédelmi célállapot elérése érdekében végzett fenntartási munkákkal (a vizek jó ökológiai állapotának elérése érdekében):

- Az érintett vízfolyásszakaszokon a vízügyi kezelőnek az 1995. évi LVII. törvényben, a 120/1999. (VIII. 6.) Korm. rendeletben és a 83/2014. (III.14.) Korm. rendeletben foglaltaknak megfelelően kell a medret és a parti sávot kezelnie, a fenntartási munkákat elvégeznie.
- A vízgazdálkodási tevékenységeket úgy kell elvégezni, hogy a közösségi jelentőségű fajok (vöröshasú unka, vidra) és egyéb védett fajok hosszú-távú fennmaradási lehetőségei biztosítottak legyenek.
- A természetes kisvíztestek fennmaradását, megőrzését szolgáló intézkedések egyrészt a víztesthez, másrészt az azt határoló szegélyhez, parti sávhoz köthetők.
 - A meder higrofil, üde magaskórós szegélye fenntartandó, míg a fás vegetáció tekintetében egy laza 5-10%-os (jelenlegi lefedettségnek megfelelő) borítottság elfogadható. Ez összeegyeztethető az árvízvédelmi követelményekkel is.
 - A fásszárú fajok közül kíméletet érdemelnek az őshonos fajok (mézgás éger, füzek, fehér nyár), míg a parti sáv kezelésénél az inváziós fa- és cserjefajok (fehér akác, zöld juhar, amerikai kőris) eltávolítása mindenképp támogatandó. A vizes élőhellyel való érintettség miatt, alapvetően a mechanikus módszerek javasoltak. Az inváziós fajok kezelése során javasolt a „magszóró” egyedek eltávolítása (elsősorban a repítőkészülékes zöld juhar és amerikai kőris esetében).
- Amennyiben vízkárelhárítási célból a túlburjánzott vízi növényzet, valamint a mederüledék eltávolítása elkerülhetetlen, úgy javasoljuk, hogy legyen egy kivitelezési oldal, mely később fenntartási oldalként funkcionálhat, ill. legyen egy ökológiai oldal, melynek fő szerepe az ökológiai folyosó funkció, ill. élőhely biztosítása a vízfolyáshoz és a vízfolyást kísérő növényzethez kapcsolódó életközösségek számára. Javasolt a kezelési egység területén part menti pufferezóna kialakítása és fenntartása.
- A víztestek ökológiai állapotát, illetve az ökológiai vízigényt negatívan befolyásoló beavatkozások hatásának minimalizálása a cél (vízkivétel, szennyvízkezelésből és mezőgazdaságból származó szennyezés).

d) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

- Kötelezően betartandó előírások:

A kezelési egységhez tartozó erdőterületek esetén a kötelezően betartandó előírásokat a körzeti erdőtervek tartalmazzák. Mivel az erdőtervezett erdők magánterületek, az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás konstrukciója is elérhető a tervezési területen (VP4-12.2.1-16 - Natura 2000 erdőterületeknek nyújtott kompenzációs kifizetések). Az érintett vízfolyásszakaszokon a vízügyi kezelőnek az 1995. évi LVII. törvényben, a

120/1999. (VIII. 6.) Korm. rendeletben és a 83/2014. (III.14.) Korm. rendeletben foglaltaknak megfelelően kell a medret és a parti sávot kezelnie, a fenntartási munkákat elvégeznie.

- Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok:

A kezelési egység vonatkozásában az alábbi önkéntesen vállalható előírás-javaslatok kerültek meghatározásra:

- A közösségi jelentőségű élőhelyek vagy fajok megőrzése érdekében – az erdőterület erre alkalmas erdőrészeiben a folyamatos erdőborítást biztosító átmeneti, örökzöld vagy faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódra való áttérés (E03).
- Rakodó, depónia kialakításának területi korlátozása (a közösségi jelentőségű élőhelyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt) (E08).
- A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével jelölhetők ki (E09).
- Állománynevelés során a nyiladékok és az állományszélek felé legalább 5 m széles erdőszegély létrehozásának elősegítése vagy a meglévők fenntartása. Az elő- és véghasználatok során az idegenhonos növények eltávolítása (az őshonos növényekre nézve kíméletes módszerekkel) (E13).
- A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhöncös, vagy idős vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során (E18).
- Az elő- és véghasználatok során az előzetesen meghatározott fa-, illetve cserjefajok kímélete (E19).
- Erdészeti termékek szállításának, faanyag közelítésének korlátozása gyepterületen, tisztáson (a közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok védelme érdekében). (E25).
- A vágásterületen történő égetés mellőzése (E50).
- Az erdőfelújítások során a természetes erdőtársulásnak megfelelő elegyfajok biztosítása (E58).
- Egészségügyi fakitermelés elhagyása az erdő fennmaradását, egészségi állapotát jelentősen veszélyeztető erdővédelmi ok kivételével (E94).
- A talajszinten odúval rendelkező fák kivágása csak magas tuskó visszahagyásával, és az odú megőrzésével kivitelezhető (E95).
- Ameddig a vadállomány nagysága nem éri el azt a szintet, hogy kerítés nélkül is biztosítható legyen a felújítás sikeressége, addig a felújítás területét lehetőség szerint be kell keríteni. A kerítéseket legkésőbb az utolsó tisztítási munka elvégzését követő egy éven belül le kell bontani (VA02).
- A területen szóró, vadetető, sózó nem létesíthető (VA03).

- e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhely-rekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merült fel. Az élőhelyek állapotának javítását szolgáló intézkedések (pl. inváziós fászszerű fajok visszaszorítása) a gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok részét képezik.

- f) Gazdálkodáshoz nem köthető kezelési javaslatok:

A kezelési egység területén olyan tevékenység végzése, amely a természetközeli élőhelyek területének csökkenésével jár (beépítés, új vonalas létesítmények, pl. utak kialakítása) nem javasolt.

g) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:

Természetességi állapotuk viszonylag kedvező fajösszetétellel, természetes szerkezettel jellemezhető. Mivel a tervezési terület vizes élőhelyeinek veszélyeztetettsége magas, a kezelési egységként lehatárolt területrész kiemelt jelentőséggel bír a terület vízfolyásainak, illetve a hozzájuk köthető élővilágnak a megőrzésében. A kis kiterjedésű élőhelyfoltok (sávok) védelmét csak a folyamatos erdőborítást biztosító üzemmódoknak megfelelő kezelés tudja biztosítani. A vízgazdálkodási feladatokat az érintett vízfolyások esetében össze kell hangolni a természetvédelmi célállapot elérése érdekében végzett kezelésekkel (a vizek jó ökológiai állapotának elérése érdekében).

3.2.1.4. KE-4 kezelési egység: Sztyepprétek, félszáraz gyepek és cserjésedő állományaik

a) A kezelési egység meghatározása:

A kezelési egységként lehatárolt terület a tervezési terület összes természetszerű gyepeit (lőszgyepeket, sztyeppréteket és félszáraz gyepeket) magába foglalja. A többnyire ezen élőhelyekhez kapcsolódó természetes sztyeppcserjések (Á-NÉR: M6 élőhelytípus) és száraz sovány gyepek (elsősorban hegyi fogtekeres és cérnatíppan dominanciával jellemezhető E34 élőhelytípus) is ide került besorolásra.

b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- élőhelyek: Á-NÉR: hegy-dombvidéki sovány gyepek és szőrfűgyepek (E34), köves talajú lejtősztyepek (H3a), erdőssztyepprétek, félszáraz irtásrétek, száraz magaskórósok (H4), lőszgyepek, kötött talajú sztyepprétek (H5a), sztyeppcserjések (M6), galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések (P2b - részben) / Natura 2000 kód: Meszes alapkőzetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (*Festuco-Brometalia*) (*fontos orchidea-élőhelyek) (6210), szubpannon sztyeppék (6240*), szubkontinentális peripannon cserjések (40A0*).
- érintett közösségi jelentőségű fajok: leánykőöröcsin (*Pulsatilla grandis*), piros kígyószisz (*Echium russicum*), Janka-tarsóka (*Thlaspi jankae*), nagy szikibagoly (*Gortyna borellii lunata*), sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*).
- érintett földrészletek: Borsodgeszt: 0/0061*, 0/1040*, 0165/11*, 0165/12*, 0165/13a*, 0165/13b*, 0165/14*, 0165/2*, 0165/21*, 0165/5*, 0165/6*, 0165/7*, 0168/10*, 0168/11*, 0168/17*, 0168/21*, 0168/22*, 0168/23*, 0168/24*, 0168/2b*, 0172/7a*, 0172/7b*, 0173/3*, 0173/4a, 0173/4b*, 0173/4c*, 0173/5*, 0174*, 0175*, 042*, Harsány: 0160/1a*, 0173/5a*, Kisgyőr: 0/0878*, 0277*, 0278/1*, 0278/2*, 0279/1*, 0279/2*, 0279/3*, 0280*, 0287/1*, 0292/4b*, 0298*, 0301*, 0303/1*, 0303/2a*, 0304*, 0317*, 0362*, 0380/2* (a csillaggal [*] jelölt hrsz.-ok csak részben érintik a lehatárolt kezelési egységet).
- érintett erdőrészletek: Borsodgeszt: 2/A*, 9/A*, 9/D*, 9/M*, 9/N*, Harsány: 11/F*, 12/G*, 5/I*, 5/J*, Kisgyőr: 105/A*, 105/NY*, 105/TI1*, 105/TI2*, 95/C* (a csillaggal [*] jelölt erdőrészletek csak részben érintik a lehatárolt kezelési egységet).

c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A kezelési egységként lehatárolt területrészt részben „ősgyep”, de számos állomány egykori szőlő-, gyümölcsös parlagszukcessziójával alakult ki. Az állományok részben „szőlőhegyeken” (pl. Meredek-hegy, Halom-vár nyugati oldala), részben legelőterületeken (Kisgyőr község határában), részben pedig erdei tisztásokon találhatóak. Utóbbiak miatt szükségesnek tartottuk a releváns erdőgazdálkodási javaslatok megfogalmazását is az önkéntesen vállalható előírás-javaslatok pontnál. A sztyepprétek esetében a természetes folyamatok szabad érvényesülését szükséges biztosítani, optimális kezelésként a természetvédelmi célú cserje- és inváziós fásszárú-irtás, valamint a kézi- és kis talajnyomású gépekkel történő őszi kaszálás adható meg. A természet szerű gyepterületek erdősítése nem javasolt. A rendszeresen jelentkező tüzek visszaszorítása javasolt, de a kontrollált égetések gyepterületen való felhasználását mérlegelni kell (megfelelő szabályozással és tervezéssel).

d) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

- Kötelezően betartandó előírások:

A gyepterületek esetén a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Kormányrendelet ismerteti a kötelezően betartandó földhasználati előírásokat. Az erdőterületek esetén (lásd erdei tisztások) a kötelezően betartandó előírásokat a két érintett erdőtervezési körzet erdőtervei tartalmazzák.

- Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok:

Az erdőtömbbe ékelt tisztások kivételével a nagyobb gyepterületek magántulajdonban vannak, ami a gyepek fenntartó kezelése szempontjából kedvezőnek tekinthető. Az elmúlt évtizedben számos gyeprekonstrukciós munka folyt a tervezési területen és környékén (pl. legelő állatállomány bevonásával).

- A gyepek cserjésedésének megakadályozása, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzése (GY28).
- Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges. (GY29).
- A gyepterületen előforduló őshonos hagyasfák, hagyasfa csoportok (delelő fák), valamint cserjés foltok eltávolítása nem megengedett. (GY33).
- A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak szükséges bejelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket, cserjefoltokat a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni (GY31).
- A működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság általi kijelölésüket követően a fajgazdag, vagy védett fajokat tartalmazó cserjés foltokat meghagyása (GY32).
- A területen szóró, vadetető, szózó nem létesíthető. (V03)

e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

Élőhelyfejlesztési javaslatként a cserjésedés és a spontán erdősülés visszaszorítása, valamint az inváziós fásszárúak eltávolítása adható meg. Az élőhelyfejlesztések során a sztyeppcserjések és a molyhos-cseres-tölgyes erdőfoltok, az erdőssztyepp-cserjések, a szőlőhegyek cserjés mezsgyéi, illetve az idős hagyasfák teljes kíméletét, valamint a töviskes cserjések részleges kíméletét indokolt biztosítani.

f) Gazdálkodáshoz nem köthető kezelési javaslatok:

A kezelési egység területén olyan tevékenység végzése, amely a természetközeli élőhelyek területének csökkenésével jár (beépítés, új vonalas létesítmények, pl. utak kialakítása) nem javasolt. A gyepterületek első erdősítése csak a parlagszuccesszió elején járó élőhelyfoltoknál támogatandó (ezek jobbára a KE-6 kezelési egység részét képezik).

g) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:

A tervezési területen található sztyepprétek, félszáraz gyepek és sztyeppcserjések regionálisan is értékes állományoknak tekinthetők. A gyeses élőhelytípusok esetén javasolt kezelések a jelenlegi természetesség fenntartását, állapotuk javítását szolgálják. A legfontosabb kezelési feladatok között jelentkezik az inváziós fás- és lágyszárúak állományainak visszaszorítása, terjedésük megakadályozása.

3.2.1.5. KE-5 kezelési egység: Fátlan vizes- és mezofil élőhelyek (nádasok, magassásosok, mocsárrétek, magaskórósok, franciaperjések)

a) A kezelési egység meghatározása:

A kezelési egység szigetszerűen előforduló élőhelyfoltokból áll; a legnagyobb élőhelyfoltok a Csincse-völgyben és a Tót-kút-völgy területén találhatóak. A kezelési egységként lehatárolt foltok meglehetősen eltérő állományképpel, szerkezettel, természetességgel jellemezhetőek. Minden jelentősebb fátlan vizes- és mezofil élőhelyet ide soroltunk.

b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- élőhelyek: Á-NÉR: nem tűzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások (B1a), harmatkásás, békabuzogányos, pántlikafüves mocsári-vízparti növényzet (B2), vízparti virágkákás, csetkákás, vízi hídörös, mótelykórós mocsarak (B3), nem zombékoló magassásrétek (B5), kékperjés rétek (D2), mocsárrétek (D34), patakparti és lápi magaskórósok (D5), franciaperjés rétek (E1), kisvizek (U9d), mesterségesen létrehozott, nem élettelen víztestek (U9m) / Natura 2000 kód: kékperjés láprétek meszes, tűzeges vagy agyag-bemosódásos talajokon (*Molinion caeruleae*) (6410), síkságok és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós szegélytársulásai (6430), *Cnidion dubii* folyóvölgyeinek mocsárrétjei (6440), sík- és dombvidéki kaszálórétek (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*) (6510).
- érintett közösségi jelentőségű fajok: nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*), vöröshasú unka (*Bombina bombina*), dunai tarajosgöte (*Triturus dobrogicus*).
- érintett földrészletek: Borsodgeszt: 0/0061*, 0/1040*, 0165/12*, 0165/13b*, 0165/14*, 0165/3*, 0165/4*, 0165/5*, 0165/7*, 0165/8*, 0168/17*, 0168/20*, 0168/2b*, 0172/7a*, 0173/3*, Bükkaranyos: 041*, 043*, 045/1*, 045/2*, 061/b*, Harsány: 0160/1b*, 0165/4*, 0171/10*, 0171/11*, 0171/12*, 0171/8*, 0173/5a*, 0173/5b*, 0173/5c*, Kisgyőr: 0/0878*, 0278/1*, 0279/1*, 0279/2*, 0279/3*, 0280*, 0287/1*, 0294*, 0295*, 0298*, 0301*, 0303/1*, 0303/2a*, 0304*, 0317*, 0360*, 0361*, 0362*, 0380/2* (a csillaggal [*] jelölt hrsz.-ok csak részben érintik a lehatárolt kezelési egységet).
- érintett erdőrészletek: Borsodgeszt: 9/L*, Bükkaranyos: 38/F*, Harsány: 1/TI3*, 1/TI4*, 5/TI2*, 9/TI3*, Kisgyőr: 105/NY*, 105/TI1*, 105/TI2*, 123/C*, 95/A*,

95/F*, 95/H* (a csillaggal [*] jelölt erdőrészek csak részben érintik a lehatárolt kezelési egységet).

c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A kezelési egységként lehatárolt fátlan élőhelytípusok jelentős része gazdálkodással nem érintett, mivel a magas talajvíz nem teszi lehetővé rentábilis hasznosításukat. Általános javaslatként megfogalmazható, hogy ezeken az élőhelyeken nem javasolt olyan vízügyi beavatkozás végzése, amely negatívan érintheti az élőhely vízellátását. A vizes élőhelyek esetében a nagyvad (elsősorban a vaddisznó) állomány nagyságának visszaszorítása, természetvédelmi kárt nem okozó szintre csökkentése kiemelten fontos. Ennek érdekében a területen szóró, vadetető, szózó létesítése nem javasolt.

d) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

- Kötelezően betartandó előírások:

A kezelési egységként lehatárolt területek jelentős része kimaradt a támogatási rendszerből (a MePAR lehatárolásban „nem támogatható” foltokként jelentkeznek, illetve erdei tisztásként (lásd pl. Kisgyőr 1/TI3 és 1/TI4) kerültek besorolásra). Ebből következően kötelező előírások csak egyes völgytalpi, kaszálóként hasznosított mocsárrétek, magassásosok illetve magaskórósok esetén értelmezhetőek. A gyepterületek esetén a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Korm. rendelet ismerteti a kötelezően betartandó földhasználati előírásokat.

- Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok:

A vizes élőhelyek esetében – specifikus támogatási forrás hiányában – önkéntesen vállalható előírások nem fogalmazhatók meg. A Natura 2000 gyepterületek kezelésére vonatkozó kezelési előírások közül az inváziós növényfajok (elsősorban vadcsicsóka és aranyvessző-fajok) visszaszorítására vonatkozó kezelési javaslatok az alábbiak figyelembevételével valósítandók meg:

- Inváziós fás szárúak mechanikus irtása (GY26).
- Nem speciális növényvédő szer kijuttatása esetén az inváziós fásszárúak vegyszeres irtása a területileg illetékes hatóság engedélye alapján lehetséges (GY27).
- A működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság általi kijelölésüket követően a fajgazdag, vagy védett fajokat tartalmazó cserjés foltokat meghagyása (GY32).
- Szóró, szózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki (VA01).

e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egységként lehatárolt élőhelyfoltok esetében specifikus élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok nem kerültek megfogalmazásra.

f) Gazdálkodáshoz nem köthető kezelési javaslatok:

A kezelési egység területén olyan tevékenység végzése, amely a természetközeli élőhelyek területének csökkenésével jár (beépítés, új vonalas létesítmények, pl. utak kialakítása) nem javasolt.

g) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:

A kezelési és fenntartási javaslatok a kis kiterjedésű, sérülékeny fátlan vizes élőhelyek állapotának javulását szolgálják. A vizes élőhelyek érintettek leginkább a klímaváltozásból, felmelegedésből eredő hatások által, így hosszútávú megőrzésük nem csak a kezelések sikerességétől függ.

3.2.1.6.KE-6 kezelési egység: Regenerálódó erdők, cserjések és gyepek

a) A kezelési egység meghatározása:

A kezelési egység a tervezési terület azon nem kezelt élőhelytípusait foglalja magába, melyek spontán szukcesszióval cserjéssé vagy (elő)erdővé záródtak, illetve parlag-szukcesszióval jellegtelen gyepeként fordulnak elő.

b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- élőhelyek: Á-NÉR: jellegtelen üde gyepek (OB), jellegtelen száraz-félszáraz gyepek (OC), üde és nedves cserjések (P2a), galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések (P2b – részben), újonnan létrehozott, őshonos vagy idegenhonos fafajú fiatal erdősítés (P3), őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok (RA), őshonos fafajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők (RB), őshonos lombos fafajokkal elegyes idegenhonos lombos és vegyes erdők (RDb) / Natura 2000 kód: nincs érintettség.
- érintett közösségi jelentőségű fajok: nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*), sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*).
- érintett földrészletek: Borsodgeszt: 0/0061*, 0/1040*, 0165/11*, 0165/12*, 0165/13a*, 0165/13b*, 0165/14*, 0165/15*, 0165/16*, 0165/17*, 0165/18, 0165/19*, 0165/20*, 0165/21*, 0165/3*, 0165/4*, 0165/5*, 0165/6*, 0165/7*, 0165/8*, 0165/9*, 0167*, 0168/17*, 0168/18b*, 0168/20*, 0168/21*, 0168/22*, 0168/24*, 0168/2b*, 0172/7a*, 0172/7b*, 0173/3*, 0173/4b*, 0173/4c*, 0173/5*, 0174*, 0175*, 0189*, 042*, Bükkaranyos: 041*, 043*, 045/1*, 045/2*, Harsány: 0160/1a*, 0160/1b*, 0165/4*, 0167*, 0168*, 0171/10*, 0171/11*, 0171/12*, 0171/7, 0171/8*, 0172/2, 0173/5a*, 0173/5d*, 0173/5f*, Kisgyőr: 0/0878*, 0259/4, 0277*, 0278/1*, 0278/2*, 0279/1*, 0279/2*, 0279/3*, 0280*, 0287/1*, 0287/2*, 0288/1*, 0288/2*, 0292/4b*, 0294*, 0295*, 0298*, 0301*, 0302, 0303/1*, 0303/2a*, 0303/2b*, 0304*, 0305, 0317*, 0360*, 0361*, 0362*, 0380/2*, 0381*, 0382*, 0383/3a* (a csillaggal [*] jelölt hrsz.-ok csak részben érintik a lehatárolt kezelési egységet).
- érintett erdőrészletek: Borsodgeszt: 2/A*, 9/A*, 9/B*, 9/C*, 9/D*, 9/I*, 9/L*, Bükkaranyos: 38/E*, 95/I*, Harsány: 1/TI3*, 10/C*, 10/G*, 5/Q*, 6/TI1*, 6/TI2*, 9/TI2*, 9/TI3*, Kisgyőr: 105/A*, 105/C*, 105/E*, 105/F*, 105/NY*, 105/TI1*, 105/TI2*, 123/C*, 83/I*, 95/A*, 95/C*, 95/D* (a csillaggal [*] jelölt erdőrészletek csak részben érintik a lehatárolt kezelési egységet).

c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A kezelési egység területén két jelentősebb kezelési irány határozható meg: (1) a cserjések részleges visszaszorításával a gyepterületek kiterjedése növelhető, (2) erdősülés esetén a spontán regenerációt úgy javasolt segíteni, hogy a kialakuló célállományok azok öregedésével természetszerű erdővé válhassanak. Az utóbbi

esetben az erdőtervezett erdők esetén, ezen javaslatot a körzeti erdőtervben szükséges érvényesíteni. A kezelési irányt (alternatívát) meghatározza a birtokstruktúra, a tulajdonviszonyok és a gazdálkodói szándék is. A gyeprekonstrukcióval érintett területrészeknél optimális kezelésként a természetvédelmi célú cserje- és inváziós fásszárú-irtás, valamint a kézi- és kis talajnyomású gépekkel történő őszi kaszálás adható meg. A gazdálkodás az erdőssztyepp jelleg (facsoportok és egyes fák, cserjés foltok, változatos gyepruktúra) megtartásával javasolt.

a) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

- Kötelezően betartandó előírások:

A gyepterületek esetén a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Korm. rendelet ismerteti a kötelezően betartandó földhasználati előírásokat.

- Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok:

A gyepek esetén a cserjések részleges eltávolításával a gyepterületek kiterjedése nő, így a lehívható támogatási összeg is nőhet (területalapú támogatás, Natura 2000 támogatás). Mivel az erdőterületek részben magántulajdonban vannak, a megnyíló agrár-erdészeti támogatások – a kompenzációs jellegű erdőtamogatáson túl – elérhetők a területen. A parlagterületek esetén a mezőgazdasági területek első erdősitése támogatandó, amennyiben ezt a termőhelynek megfelelő, honos fafajjal tervezik.

Gyepekre vonatkozó kezelési javaslatok:

- A gyepek cserjésedésének megakadályozása, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzése (GY28).
- Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges (GY29).
- A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak szükséges bejelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket, cserjefoltokat a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni (GY31).
- A működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság általi kijelölésüket követően a fajgazdag, vagy védett fajokat tartalmazó cserjés foltokat meghagyása (GY32).
- A gyepterületen előforduló őshonos hagyasfák, hagyasfa csoportok (delelő fák), valamint cserjés foltok meghagyása (GY33).

Erdőkre vonatkozó kezelési javaslatok:

- Rakodó, depónia kialakításának területi korlátozása (a közösségi jelentőségű élőhelyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt) (E08).
- A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével jelölhetők ki (E09).
- A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhöncös, vagy idős vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során. (E18).
- Erdészeti termékek szállításának, faanyag közelítésének korlátozása gyepterületen, tisztáson (a közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok védelme érdekében) (E25).

- A természetes erdőtársulás/közösségi jelentőségű élőhely megfelelő állományszerkezetének kialakítása érdekében a nevelővágások során az alsó lombkorona- és a cserjeszint kialakítása, a kialakult szintek megfelelő záródásának fenntartása (E27).
- Természetes-, természetszerű- és származék természetességi állapotú erdőkben a nevelővágások során az idegenhonos fa- és cserjefajok egyedszámának minimális szintre szorítása, illetve lehetőség szerinti teljes eltávolítása (E28).
- A vágásterületen történő égetés mellőzése (E50).
- Totális gyomirtó szerek használata csak szelektív módon és csak intenzíven terjedő, inváziós lágy- és fásszárú fajok ellen alkalmazható a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt előzetes egyeztetést követően (E68).
- Kártevők elleni védekezésnél kímélő technológiák és célirányos kijuttatás (területi lokalizáció, időszak megválasztása: életciklushoz kötött kijuttatás) alkalmazása (E75).
- Szóró, szózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki (VA01).

b) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

Az élőhelykezelési javaslatok közül a gyepek helyreállításra vonatkozó javaslatok egyben élőhelyrekonstrukciónak is tekinthetők. A spontán erdősülést segítő intézkedésekkel potenciálisan erdei jelölő élőhelytípusok alakíthatók ki. Az élőhelyek állapotának javítását szolgáló intézkedések (pl. inváziós fásszárú fajok visszaszorítása) részben a gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok részét képezik.

c) Gazdálkodáshoz nem köthető kezelési javaslatok:

A kezelési egység területén olyan tevékenység végzése, mely a természetközeli élőhelyek területének csökkenésével jár (beépítés, új vonalas létesítmények, pl. utak kialakítása) nem javasolt. Amennyiben legeltetési infrastruktúra (pl. nyári szállás, itató, karámok) létesítése a tervezési területen kívül nem valósítható meg, azt javasolt ezen kezelési egység területén elhelyezni.

d) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:

A kezelési egységként lehatárolt területek az aktív területkezelés színterei. Ez elsősorban a cserjésedő legelőterületekre vonatkozik, de a spontán fejlődő erdőterületek esetében is szükségesek lehetnek beavatkozások (pl. az inváziós fajok eltávolítása). Mindkét alternatíva esetén nőhet a jelölő élőhelyek kiterjedése, illetve (közvetve) a jelölő és egyéb közösségi jelentőségű fajok élettere.

3.2.1.7. KE-7 kezelési egység: Erdészeti ültetvények és származékaik

a) A kezelési egység meghatározása:

A tervezési terület összes telepített – nem honos faállománnyal jellemezhető – erdőállománya ide került besorolásra. A telepített fenyveseken (erdei-, fekete- és lucfenyő), vöröstölgyeseken túl ide soroltuk a spontán terjedéssel létrejött akácos állományokat is.

b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- élőhelyek: Á-NÉR: ültetett akácok (S1), nemesnyárasok (S2), ültetett erdei- és feketefenyvesek (S4), egyéb ültetett tájidegen fenyvesek (S5), nem őshonos fafajok spontán állományai (S6) / Natura 2000 kód: nincs érintettség.
- érintett közösségi jelentőségű fajok: nincs érintettség.
- érintett földrészletek: Borsodgeszt: 0/0061*, 0/1040*, 0165/11*, 0165/12*, 0165/13a*, 0165/13b*, 0165/14*, 0165/15*, 0165/16*, 0165/17*, 0165/19*, 0165/2*, 0165/20*, 0165/21*, 0165/22*, 0165/3*, 0165/4*, 0165/5*, 0165/6*, 0165/7*, 0165/8*, 0165/9*, 0167*, 0168/10*, 0168/11*, 0168/17*, 0168/18a, 0168/18b*, 0168/19*, 0168/20*, 0168/21*, 0168/22*, 0168/23*, 0168/24*, 0168/2a*, 0168/2b*, 0172/7a*, 0172/7b*, 0173/3*, 0173/4b*, 0173/4c*, 0173/5*, 0174*, 0175*, 042*, Bükkaranyos: 041*, 043*, Harsány: 0160/1a*, 0173/2*, 0173/5a*, Kisgyőr: 0/0878*, 0280*, 0281, 0284*, 0287/1*, 0287/2*, 0294*, 0304*, 0317*, 0360*, 0361*, 0362*, 0380/2*, 0383/3a* (a csillaggal [*] jelölt hrsz.-ok csak részben érintik a lehatárolt kezelési egységet).
- érintett erdőrészletek: Borsodgeszt: 2/A*, 9/A*, 9/B*, 9/C*, 9/D*, 9/H, 9/I*, 9/J*, 9/K, 9/L*, 9/M*, 9/N*, Bükkaranyos: 38/F*, Harsány: 1/C*, 1/J*, 12/F*, 6/B*, 6/NY*, 7/G*, Kisgyőr: 105/A*, 105/B, 105/C*, 105/D*, 105/E*, 105/F*, 105/NY*, 123/C*, 83/E, 83/H*, 83/NY2*, 95/C*, 95/D*, 95/E* (a csillaggal [*] jelölt erdőrészletek csak részben érintik a lehatárolt kezelési egységet).

c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A legfontosabb erdőkezelői teendő az inváziós fásszárúak állományainak visszaszorítása, középtávon a szerkezetátalakítás. Mivel ezen állományok már a kijelöléskor is idegenhonos ültetvények voltak, a javaslatok mindenképpen csak távlati fejlesztési lehetőségként jelenhetnek meg.

d) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

- Kötelezően betartandó előírások:

Az erdőterületek esetén a kötelezően betartandó előírásokat az érintett két erdőtervezési körzet erdőtervei tartalmazzák. A magán-erdőtulajdonosok számára a VP4-12.2.1-16 kódszámú Natura 2000 erdőterületeknek nyújtott kompenzációs kifizetések kötelező előírásai tartandók be.

- Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok:

A kezelési egység vonatkozásában az alábbi önkéntesen vállalható előírás-javaslatok fogalmazhatók meg:

- Erdészeti termékek szállításának, faanyag közelítésének korlátozása gyepterületen, tisztáson (a közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok védelme érdekében) (E25).
- Az idegenhonos vagy tájidegen fafajokkal jellemezhető faállományokban a nevelővágások során az őshonos fafajok egyedeinek megőrzése az alsó- és a cserjeszintben is (E30).
- Felújítás tájidegen fafajokkal, illetve célállománnyal (E51).
- Az erdőfelújítások során a természetes erdőtársulásnak megfelelő elegyfajok biztosítása (E58).

- Az idegenhonos és tájidegen fafajú faállományok véghasználata és felújítása során a természetes cserje- és lágyszárú szint kímélete, valamint a talajtakaró megóvása (E62).
- Az idegenhonos és tájidegen fafajú erdők véghasználata során a tájhonos fafajok egyedeinek meghagyása (az alsó- és lehetőség szerint a cserjeszintben is) (E64).
- Az idegenhonos és tájidegen fafajú szabad rendelkezésű erdők és fásítások felújításának elhagyása, azok más művelési ágban (pl. gyepterület) történő hasznosítása (E67).
- A környező gyepterületek védelme érdekében az idegenhonos fafajok alkotta állományok terjeszkedésének megakadályozása (E69).

a) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

Elsődleges élőhelyfejlesztési javaslat az ültetvények és az elakácodosott származékerdők szerkezetátalakítása a termőhelynek megfelelő, tájhonos fafajokból álló erdőállományokká. Ennek ütemét és mértékét a körzeti erdőtervezéskor javasolt megállapítani.

b) Gazdálkodáshoz nem köthető kezelési javaslatok:

A kezelési egység területén olyan tevékenység végzése, mely a természetközeli élőhelyek területének csökkenésével jár, nem javasolt. Az új vadászati létesítmények kihelyezését alapvetően ezen kezelési egység területén javasolt megvalósítani.

c) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:

A legkisebb természetvédelmi értéket képviselő, az akác és a bálványfa terjedési gócaként is számon tartható élőhelyek, melyek átalakítása őshonos fafajokból álló állományokká fontos fejlesztési célként jelenik meg. A kezelési javaslatok az állományok természetességi állapotának javulását, az inváziós növényfajok terjedésének megakadályozását, valamint az erdőgazdálkodási beavatkozások közvetlen negatív hatásainak megelőzését szolgálják.

3.2.1.8. KE-8 kezelési egység: Szántók, gyümölcsösök, kivett területek

a) A kezelési egység meghatározása:

A tervezési terület jelenleg is szántóként, szőlőként vagy gyümölcsösként hasznosított parcelláit soroltuk ehhez a kezelési egységhez. Ide tartoznak azok a kivett művelési ágú ingatlanok is, melyek közvetlenül nem kapcsolhatók erdő- és mezőgazdasági tevékenységekhez (erdészház, utak, egykori anyagyerőhely).

b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- élőhelyek: Á-NÉR: egyéves, intenzív szántóföldi kultúrák (T1), vetett gyepek, füves sportpályák (T5), intenzív szőlők, gyümölcsösök és bogyós ültetvények (T7), extenzív szőlők és gyümölcsösök (T8), fiatal parlag és ugar (T10), nyitott bányafelületek (U6), tanyák, családi gazdaságok (U10), út- és vasúthálózat (U11) / Natura 2000 kód: nincs érintettség.
- érintett közösségi jelentőségű fajok: nincs érintettség.
- érintett földrészletek: Borsodszent: 0/0061*, 0/1040*, 0165/22*, 0168/17*, 0168/2a*, 0168/2b*, 0173/4b*, Harsány: 0173/5a*, 0173/5f*, Kisgyőr: 0/0878*,

0298*, 0303/1*, 0303/2a*, 0303/2b*, 0304*, 0360*, 0361*, 0362* (a csillaggal [*] jelölt hrsz.-ok csak részben érintik a lehatárolt kezelési egységet).

- érintett erdőrészek: Harsány: 1/TI3*, 5/Q* (a csillaggal [*] jelölt erdőrészek csak részben érintik a lehatárolt kezelési egységet).

c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A kezelési egységként lehatárolt kultúrterületeken a nagyüzemi gazdálkodási formák nem javasoltak. A Natura 2000 terület célkitűzéseivel összhangban, elsősorban a borsodgeszti és a kisgyőri zártkertek (Meredek-hegy és a Halom-vár) mezőgazdasági hasznosítása javasolható. A hasznosítás számos formája (szőlő- és gyümölcstermesztés, szántóföldi és kerti kultúrák, kaszálás, legeltetés) megfelelő, de lehetőség szerint indokolt a kis térléptékű, mozaikos hasznosítás fenntartása. Több hektáros táblásítás, intenzív (kemikáliákon alapuló) hasznosítási rendszerek létrehozása, valamint inváziós fajokból álló kultúrák telepítése nem javasolt. Környezetkímélő gazdálkodási módszerek alkalmazása javasolt. Inváziós növények telepítése nem javasolt.

d) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

- Kötelezően betartandó előírások:

A parlagterületek részben „Natura 2000 gyepeként” vannak nyilvántartva a támogatási rendszerben. A gyepterületek esetén a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Korm. rendelet ismerteti a kötelezően betartandó földhasználati előírásokat. Szántóterületek vonatkozásában kötelezően betartandó előírások nincsenek.

- Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok:

A területek jelenlegi hasznosítása alapján külön gyepekre és szántókra vonatkozó előírás-javaslatokat is megfogalmaztunk.

Gyepterületekre vonatkozó előírás-javaslatok:

- Legeltetéssel és/vagy kaszálással történő hasznosítás (GY22).
- A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak szükséges bejelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket, cserjefoltokat a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni (GY31).
- Éjszakázó helyek, ideiglenes karámok és jószágállások helyét a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges (GY117).

Szántóterületekre vonatkozó előírás-javaslatok:

- Légi kivitelezésű növényvédelem és tápanyag-utánpótlás nem megengedett (SZ21).
- Mozaikos kisparcellás gazdálkodás folytatása, ahol egy tábla mérete legfeljebb 2 hektár (SZ28).
- Természetbarát gyepesítés, termőhelytől függően üde rét vagy száraz gyep kialakulásának elősegítése. Tájidegen magkeverék nem alkalmazható, csak a termőhelyre jellemző őshonos fajok vethetők (SZ67).

e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A régi gyümölcsfajták felkutatásával az agrodiverzitás megőrzésének fontos helyszínévé válhat a tervezési terület. Javasolt a felhagyott gyümölcsösökben a régi tájfajták felkutatása, azonosítása, felszaporítása, esetlegesen új ültetvények kialakítása ezen fajtákra (is) alapozva. A kaszálógyümölcsösök igen értékes élőhelyek, a megtermelt árucikkek (gyümölcs, aszalvány, pálinka, lekvár) hozzáadott értéknek tekinthetők. A szántóterületek esetén a mezőgazdasági területek első erdősítése támogatandó, amennyiben azt a termőhelynek megfelelő honos fajjal tervezik.

f) Gazdálkodáshoz nem köthető kezelési javaslatok:

A kezelési egység területén olyan tevékenység végzése, amely a természetközeli élőhelyek területének csökkenésével jár, nem javasolt.

g) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:

A c) pontnál ismertetett előírás-javaslatok a természeti és táji értékek kímélete, védelme és fenntartása érdekében kerültek megfogalmazásra.

3.2.2. Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés

Erdőterületek esetén az élőhelyek helyreállítása elsősorban az inváziós fajok állományainak visszaszorítására irányuló aktív tevékenységet jelenti. Ezt, illetve az erdőszerkezeti jellemzők javítását – mint fejlesztést – az erdőgazdálkodási tevékenység keretében, valamint (hatékonyabban) természetvédelmi erdőkezeléssel lehet biztosítani. A gyepterületek helyreállítása/fejlesztése gyeptípusoktól függően legeltetéssel, kaszálással, illetve cserjeirtással, az inváziós fajok egyedeinek eltávolításával történhet. Javasolt a térségre jellemző állattartás infrastruktúrájának fejlesztése. Szántóterületek (elsősorban az alacsony aranykorona-értékű, jelenleg parlagterületként számon tartott parcellák) esetén javasolt a területek erdősítése.

A részletes élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok a dokumentáció 3.2.1 pontjánál, az egyes kezelési egységek (KE) részletes leírásánál olvashatóak.

3.2.3. Fajvédelmi intézkedések

A területen előforduló közösségi jelentőségű fajok védelmét elsősorban a javasolt élőhelykezelésekkel látjuk biztosíthatónak. Az élőhelykezelések megvalósítása, mint az élőhelyek megőrzésére, területének növelésére, visszaállítására és minőségének javítására irányuló törekvés, önmagában is komplex fajvédelmi intézkedésnek tekinthető. A tervezési területen külön fajvédelmi program megvalósítása nem indokolt. A területen előforduló közösségi jelentőségű fajokkal kapcsolatban az alábbi kezelési javaslatok adhatók meg:

- Magyar tavaszi-fésűsbagoly (*Dioszeghyana schmidtii*)

Javasolt a folyamatos erdőborítást biztosító üzemmód választása az élőhelyét adó cserestölgyesekben és erdőssztyepp tölgyesekben. A legfontosabb erdőkezelői teendő az inváziós fászfárúak visszaszorítása, a csertölgy jelenlegihez hasonló arányú jelenlétének biztosítása, az állományszerkezeti jellemzők javítása.

- Nagy szikibagoly lepke (*Gortyna borelii lunata*)

A faj tápnövényének, a sziki kocsordnak (*Peucedanum officinale*) védelme nélkül a faj megőrzése nem lehet sikeres. A kocsordos gyepek kaszálását úgy kell megvalósítani, hogy (1)

lehetőség szerint ne minden évben legyen a teljes állomány lekaszállva, valamint (2) javasolt a sávok, illetve a mozaikos kaszálás elvégzése. A kocsordos élőhely kaszálására a július 10. és augusztus 20. közötti időszak javasolt.

- Díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*)

A tervezési terület erdőterületein elengedhetetlen a faj számára megfelelő erdőszegélyek és erdei utak, nyiladékok megléte, főként a kőris (*Fraxinus* spp.) és a fagyal (*Ligustrum vulgare*), valamint a lágyszárú-szintben a különböző veronika-fajok (*Veronica* spp.) állandó jelenléte.

- Sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*)

A faj védelme szempontjából kívánatos a cserjés szegélyek (pl. utak mellett, a gyümölcsösöket elválasztó mezsgyét követve), illetve a gyepeket tarkító kökények (*Prunus spinosa*), valamint galagonya- (*Crataegus* spp.) és vadrózsa (*Rosa* spp.) fajok megtartása. A legelőtisztítást úgy szükséges elvégezni, hogy ezek foltokként vagy sávokban fennmaradjanak.

3.2.4. Kutatás, monitorozás

A Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer (NBmR) keretében nem zajlik monitorozási tevékenység a területen.

Biotikai alapadatok korábban is rendelkezésre álltak a Bükki Nemzeti Park Igazgatóságnak, elsősorban a vegetációra (élőhelytérkép), az edényes flórára, a bogár- és lepkefaunára, valamint a gerinces faunára vonatkozóan. Jelen tervezés során ezek kiegészültek, többek között a közösségi jelentőségű állatfajok felmérései révén nyert adatokkal.

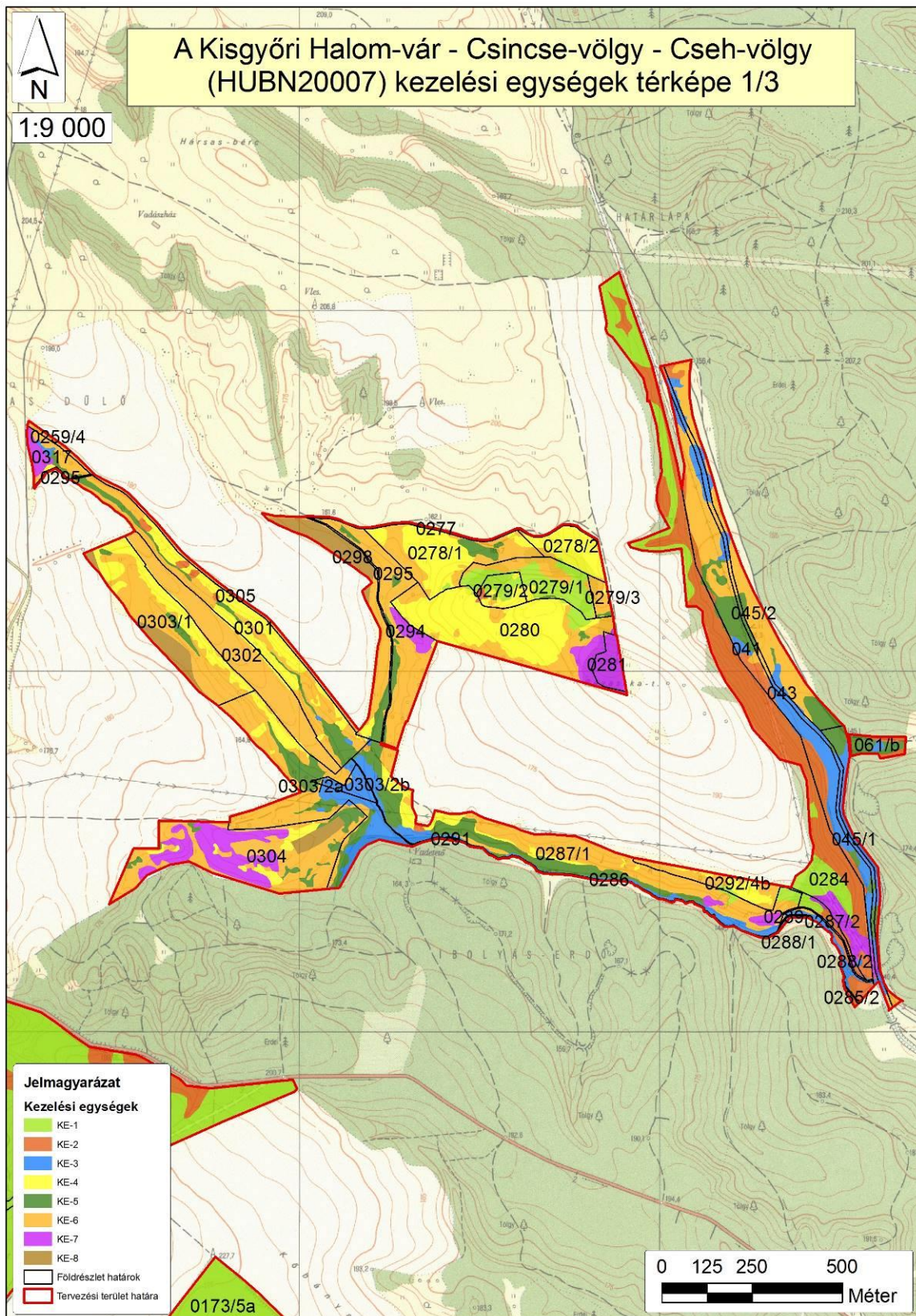
A Natura 2000 fenntartási terv készítését megalapozandó, több felmérési, kutatási vizsgálat is folyt a területen:

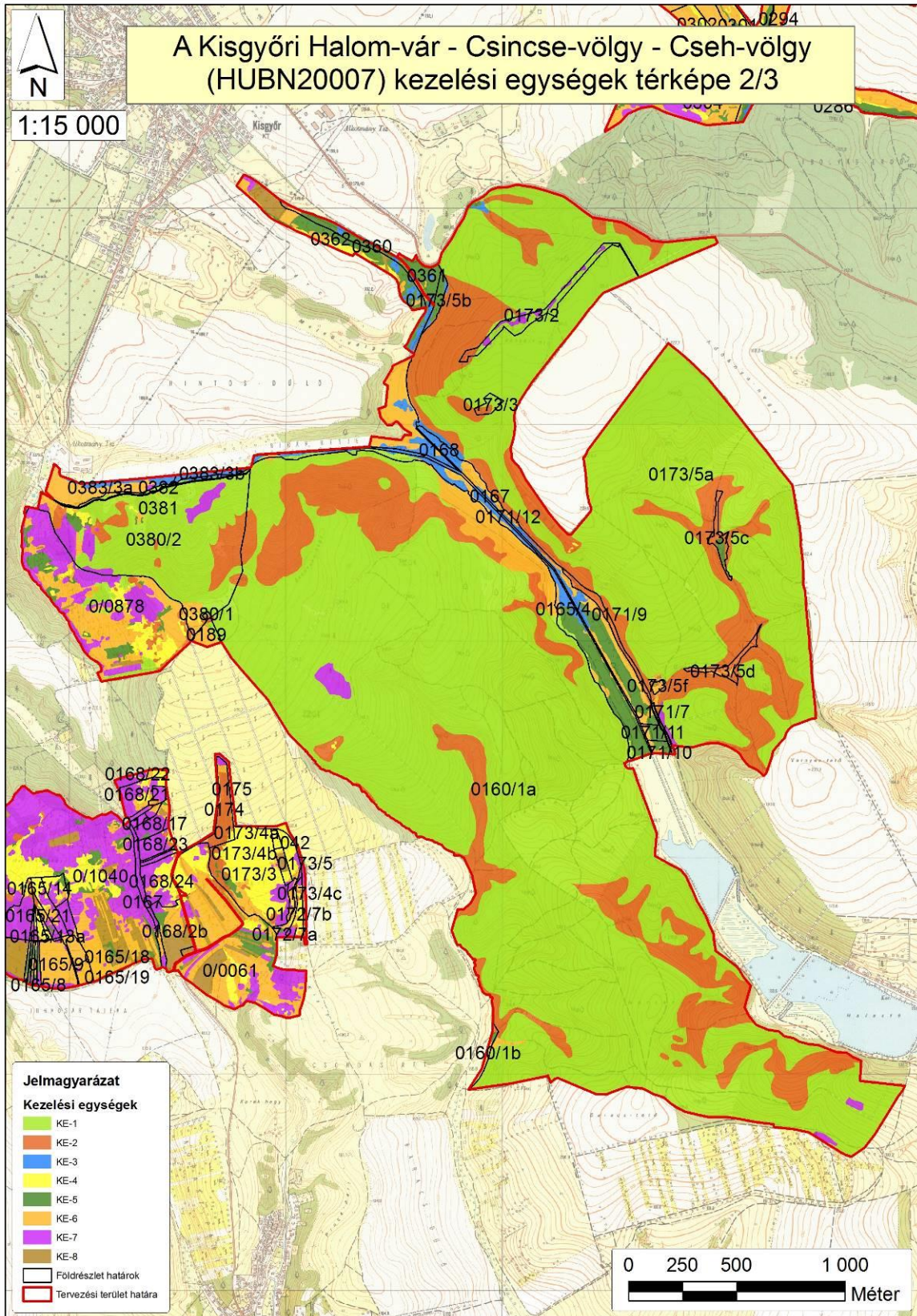
- A területről jelzett, védett szitakötőfajok (elsősorban a lápi szitakötő /(*Leucorrhinia pectoralis*/ és a díszes légivadász /*Coenagrion ornatum*/) státuszának megállapítására vonatkozó felmérés (lárvákra / exuviumokra vonatkoztatott jelenlét / hiány illetve mennyiségi mintavétel);
- A xilofág és szaproxilofág bogárfauna felmérése (jelenlét / hiány illetve mennyiségi mintavétel);
- A magyar tavaszi fésűsbagoly /*Dioszeghyana schmidtii*/, a nagy sziki bagoly /*Gortyna borelii lunata*/ és a díszes tarkalepke állományainak felmérése 2015-2016-ban (jelenlét / hiány illetve mennyiségi mintavétel);.

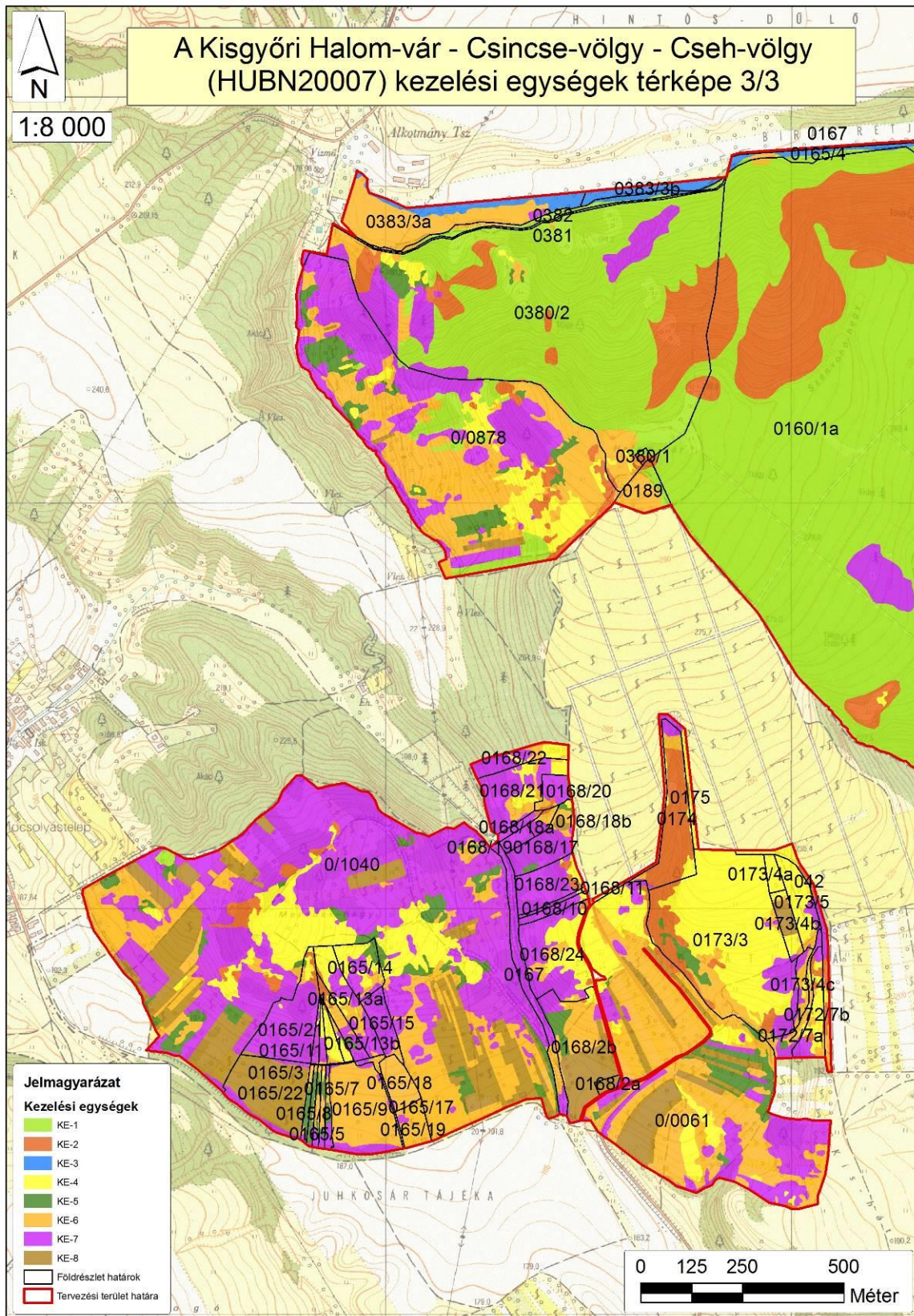
A jövőbeli kutatások részben további florisztikai- és faunisztikai alapadatokat kell, hogy eredményezzenek, ám a területen folyó kezelések monitorozását (a kezelések hatásmonitorozását) is szükséges elvégezni. Kiemelt prioritással bír az erdei denevérfajok állományainak feltérképezése is, melynek révén a területen előforduló közösségi jelentőségű fajok száma bővíthet.

3.2.5. Mellékletek

A kezelési egységek lehatárolását bemutató térképek:

A kezelési egységek összefoglaló táblázata (megjegyzés: a csillaggal (*) jelölt hrsz.-ok és erdőrészek csak részben érintik a lehatárolt kezelési egységet):

Kezelési egység kódja	Kezelési egység megnevezése	Területe (ha)	Érintett hrsz.-ok	Érintett erdőrészek
KE-1	Cseres- és gyertyános-tölgyesek (zonális erdők)	542,39	Borsodgeszt: 0/1040*, 0189*, 0160/1a*, 0173/2*, 0173/5a*, Kisgyőr: 0278/1*, 0279/2*, 0284*, 0287/2*, 0292/4b*, 0380/2*, 0382*. Harsány: 0165/4*, 0173/3*, 0173/5f, 0279/1, 0280*, 0287/1*, 0288/1, 0380/1*, 0381*.	Harsány: 1/A*, 1/B, 1/C*, 1/E, 1/F*, 1/G*, 1/H*, 1/J*, 1/K*, 1/L*, 1/M*, 1/TI1*, 1/TI3*, 10/A, 10/B*, 10/C*, 10/D*, 10/E, 10/F, 10/H, 10/I*, 10/J*, 10/K, 11/A*, 11/B*, 11/C*, 11/D, 11/E, 11/F*, 11/NY, 12/A*, 12/B, 12/C, 12/D, 12/F*, 12/G*, 12/NY, 13/A*, 13/B*, 13/C, 13/D, 13/E*, 13/F*, 13/G*, 13/H*, 13/I*, 13/NY, 37/A*, 5/A, 5/B*, 5/C*, 5/D*, 5/E, 5/F, 5/G*, 5/H*, 5/I*, 5/J*, 5/K, 5/L*, 5/M*, 5/N, 5/NY1, 5/NY2, 5/O*, 5/P*, 5/Q*, 5/R*, 6/A*, 6/B*, 6/NY*, 6/TI1*, 6/TI2*, 7/A*, 7/B*, 7/C*, 7/D*, 7/E*, 7/F*, 7/G*, 7/H*, 8/A*, 8/B*, 8/C*, 8/D, 8/E, 8/F, 8/TI, 9/A*, 9/B, 9/C, 9/D*, 9/E*, 9/F, 9/G*, 9/TI1*, 9/TI2*, 9/TI3*, 105/C*, 105/D*, Kisgyőr: 105/E*, 105/F*, 105/TI2*, 83/F*, 83/G*, 83/H*, 83/I*, 83/NY2*, 95/C*, 95/D*.
KE-2	Erdőssztyepp erdők	146,76	Borsodgeszt: 0/0061*, 0/1040*, 0165/11*, 0165/13a*, 0165/13b*, 0165/21*, 0168/18b*.	Borsodgeszt: 2/A*, 9/A*, 9/J*, 9/M*, 9/N*, Bükkaranyos: 38/E*, 38/F*, 95/I*.

			0168/19*, 0168/20*, 0168/23*, 0168/24*, 0168/2b*, 0172/7b*, 0173/3*, 0174*, 0175*, 0189*, 042*, Bükkaranyos: 041*, 043*, 045/2*, 061/b*, Harsány: 0160/1a*, 0160/1b*, 0171/12*, 0171/9, 0173/2*, 0173/3*, 0173/5a*, 0173/5c*, 0173/5d*, Kisgyőr: 0/0878*, 0279/2*, 0284*, 0285/2*, 0286*, 0287/1*, 0287/2*, 0288/1*, 0288/2*, 0301*, 0380/1*, 0380/2*.	Harsány: 1/A*, 1/C*, 1/F*, 1/G*, 1/H*, 1/J*, 1/K*, 1/L*, 1/M*, 1/N, 1/TI1*, 1/TI3*, 10/B*, 10/D*, 10/G*, 10/I*, 10/J*, 11/A*, 11/B*, 11/C*, 11/F*, 12/A*, 12/G*, 13/A*, 13/B*, 13/E*, 13/F*, 13/G*, 13/H*, 13/I*, 37/A*, 5/B*, 5/C*, 5/D*, 5/G*, 5/H*, 5/I*, 5/J*, 5/L*, 5/M*, 5/O*, 5/P*, 5/Q*, 5/R*, 5/TI1, 5/TI2*, 6/A*, 6/B*, 6/NY*, 6/TI1*, 6/TI2*, 7/A*, 7/B*, 7/C*, 7/D*, 7/E*, 7/F*, 7/H*, 8/A*, 8/B*, 8/C*, 9/A*, 9/D*, 9/E*, 9/G*, 9/TI1*, 9/TI3*, Kisgyőr: 105/A*, 105/C*, 105/D*, 105/E*, 105/F*, 83/F*, 83/G*, 83/H*, 83/NY1, 95/D*.
KE-3	Ligeterdők	21,83	Bükkaranyos: 041*, 043*, 045/1*, 045/2*, 061/b*, Harsány: 0165/4*, 0167*, 0168*, 0171/12*, 0173/5a*, 0173/5b*, Kisgyőr: 0284*, 0285/2*, 0286*, 0287/1*, 0287/2*, 0288/1*, 0288/2*, 0289, 0291, 0301*, 0303/2a*, 0303/2b*, 0317*, 0360*, 0361*, 0362*, 0382*, 0383/3a*, 0383/3b.	Bükkaranyos: 38/E*, 38/F*, 95/I*, Harsány: 1/G*, 1/TI3*, 1/TI4*, Kisgyőr: 83/H*, 95/B, 95/D*, 95/F*, 95/G, 95/H*.
KE-4	Sztyepprétek, félzáraz gyepek	47,10	Borsodgeszt: 0/0061*, 0/1040*, 0165/11*, 0165/12*, 0165/13a*,	Borsodgeszt: 2/A*, 9/A*, 9/D*, 9/M*, 9/N*, Harsány:

	és cserjésedő állományaik		0165/13b*, 0165/14*, 0165/2*, 0165/21*, 0165/5*, 0165/6*, 0165/7*, 0168/10*, 0168/11*, 0168/17*, 0168/21*, 0168/22*, 0168/23*, 0168/24*, 0168/2b*, 0172/7a*, 0172/7b*, 0173/3*, 0173/4a, 0173/4b*, 0173/4c*, 0173/5*, 0174*, 0175*, 042*, Harsány: 0160/1a*, 0173/5a*, Kisgyőr: 0/0878*, 0277*, 0278/1*, 0278/2*, 0279/1*, 0279/2*, 0279/3*, 0280*, 0287/1*, 0292/4b*, 0298*, 0301*, 0303/1*, 0303/2a*, 0304*, 0317*, 0362*, 0380/2*.	11/F*, 12/G*, 5/I*, 5/J*, Kisgyőr: 105/A*, 105/NY*, 105/TI1*, 105/TI2*, 95/C*.
KE-5	Fátlan vizes- és mezofil élőhelyek (nádasok, magassásosok, mocsárrétek, magaskórósok, franciaperjések)	36,33	Borsodgeszt: 0/0061*, 0/1040*, 0165/12*, 0165/13b*, 0165/14*, 0165/3*, 0165/4*, 0165/5*, 0165/7*, 0165/8*, 0168/17*, 0168/20*, 0168/2b*, 0172/7a*, 0173/3*, Bükkaranyos: 041*, 043*, 045/1*, 045/2*, 061/b*, Harsány: 0160/1b*, 0165/4*, 0171/10*, 0171/11*, 0171/12*, 0171/8*, 0173/5a*, 0173/5b*, 0173/5c*, Kisgyőr: 0/0878*, 0278/1*, 0279/1*, 0279/2*, 0279/3*, 0280*, 0287/1*, 0294*, 0295*, 0298*, 0301*, 0303/1*, 0303/2a*, 0304*, 0317*, 0360*, 0361*, 0362*, 0380/2*.	Borsodgeszt: 9/L*, Bükkaranyos: 38/F*, Harsány: 1/TI3*, 1/TI4*, 5/TI2*, 9/TI3*, Kisgyőr: 105/NY*, 105/TI1*, 105/TI2*, 123/C*, 95/A*, 95/F*, 95/H*.

KE-6	Regenerálódó erdők, cserjések és gyepek	112,51	<p>Borsodgeszt: 0/0061*, 0/1040*, 0165/11*, 0165/12*, 0165/13a*, 0165/13b*, 0165/14*, 0165/15*, 0165/16*, 0165/17*, 0165/18, 0165/19*, 0165/20*, 0165/21*, 0165/3*, 0165/4*, 0165/5*, 0165/6*, 0165/7*, 0165/8*, 0165/9*, 0167*, 0168/17*, 0168/18b*, 0168/20*, 0168/21*, 0168/22*, 0168/24*, 0168/2b*, 0172/7a*, 0172/7b*, 0173/3*, 0173/4b*, 0173/4c*, 0173/5*, 0174*, 0175*, 0189*, 042*, 041*, 043*, 045/1*, 045/2*, 0160/1a*, 0160/1b*, 0165/4*, 0167*, 0168*, 0171/10*, 0171/11*, 0171/12*, 0171/7, 0171/8*, 0172/2, 0173/5a*, 0173/5d*, 0173/5f*, Kisgyőr: 0/0878*, 0259/4, 0277*, 0278/1*, 0278/2*, 0279/1*, 0279/2*, 0279/3*, 0280*, 0287/1*, 0287/2*, 0288/1*, 0288/2*, 0292/4b*, 0294*, 0295*, 0298*, 0301*, 0302, 0303/1*, 0303/2a*, 0303/2b*, 0304*, 0305, 0317*, 0360*, 0361*, 0362*, 0380/2*, 0381*, 0382*, 0383/3a*.</p>	<p>Borsodgeszt: 2/A*, 9/A*, 9/B*, 9/C*, 9/D*, 9/I*, 9/L*, Bükkaranyos: 38/E*, 95/I*, Harsány: 1/TI3*, 10/C*, 10/G*, 5/Q*, 6/TI1*, 6/TI2*, 9/TI2*, 9/TI3*, Kisgyőr: 105/A*, 105/C*, 105/E*, 105/F*, 105/NY*, 105/TI1*, 105/TI2*, 123/C*, 83/I*, 95/A*, 95/C*, 95/D*.</p>
KE-7	Erdészeti ültetvények és származékaik	71,39	<p>Borsodgeszt: 0/0061*, 0/1040*, 0165/11*, 0165/12*, 0165/13a*, 0165/13b*, 0165/14*, 0165/15*, 0165/16*, 0165/17*, 0165/19*</p>	<p>Borsodgeszt: 2/A*, 9/A*, 9/B*, 9/C*, 9/D*, 9/H, 9/I*, 9/J*, 9/K, 9/L*, 9/M*, 9/N*, Bükkaranyos: 38/F*, Harsány:</p>

			0165/2*, 0165/20*, 0165/21*, 0165/22*, 0165/3*, 0165/4*, 0165/5*, 0165/6*, 0165/7*, 0165/8*, 0165/9*, 0167*, 0168/10*, 0168/11*, 0168/17*, 0168/18a, 0168/18b*, 0168/19*, 0168/20*, 0168/21*, 0168/22*, 0168/23*, 0168/24*, 0168/2a*, 0168/2b*, 0172/7a*, 0172/7b*, 0173/3*, 0173/4b*, 0173/4c*, 0173/5*, 0174*, 0175*, 042*, Bükkaranyos: 041*, 043*, Harsány: 0160/1a*, 0173/2*, 0173/5a*, Kisgyőr: 0/0878*, 0280*, 0281, 0284*, 0287/1*, 0287/2*, 0294*, 0304*, 0317*, 0360*, 0361*, 0362*, 0380/2*, 0383/3a*.	1/C*, 1/J*, 12/F*, 6/B*, 6/NY*, 7/G*, Kisgyőr: 105/A*, 105/B, 105/C*, 105/D*, 105/E*, 105/F*, 105/NY*, 123/C*, 83/E, 83/H*, 83/NY2*, 95/C*, 95/D*, 95/E*.
KE-8	Szántók, gyümölcsösök, kivett területek	22,58	Borsodgeszt: 0/0061*, 0/1040*, 0165/22*, 0168/17*, 0168/2a*, 0168/2b*, 0173/4b*, Harsány: 0173/5a*, 0173/5f*, Kisgyőr: 0/0878*, 0298*, 0303/1*, 0303/2a*, 0303/2b*, 0304*, 0360*, 0361*, 0362*.	Harsány: 1/TI3*, 5/Q*.

3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében

A tervezési terület egésze kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület, mely a borsodgeszti Meredek-hegy kivételével teljes mértékben átfed a HUBN10003 azonosítóval rendelkező „Bükk hegység és peremterületei” különleges madárvédelmi területtel. A terület kezelésére vonatkozóan alapvetően a 275/2004 (X.8.) Korm. rendelet az irányadó. A tervezési terület átfed helyi jelentőségű természetvédelmi területtel a Csincse-völgyében, azonban a védett terület deregulációja mellett természetvédelmi kezelési terv sem áll rendelkezésre, így kötelező természetvédelmi jogszabályi előírások nem foganatosíthatók.

A gye- és szántóterületeken a magántulajdonosi forma a domináns, mely kedvezőnek tekinthető a támogatások lehívása szempontjából. Az erdőterületek tekintetében az állami tulajdon a jellemző, de a magántulajdonosi forma is meghatározó (7 bejegyzett erdőgazdálkodóval), így a Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó, vissza nem térítendő kompenzációs támogatás lehívható a területen.

A tervezési terület gye- és szántóterületei a Bükkalja Magas Természeti Értékű Területének (MTÉT) részét képezik. Ennek teljes területe 18.372 hektár, melyből a támogatható terület 13.110 ha kiterjedésű. A NATURA 2000 területek aránya az MTÉT területén 19%.

Az MTÉT célja az extenzív gazdálkodás támogatása, elsősorban a fokozottan védett, védett és veszélyeztetett madárfajok állományainak fenntartása, azok számára optimális élőhely és környezet kialakítása, megtartása.

3.3.1. Agrártámogatások

3.3.1.1. Jelenleg működő agrártámogatási rendszer

A 2014-2020 közötti időszakra elfogadott új Vidékfejlesztési Program tartalmazza a megadott időszakban igénybe vehető támogatási jogcímeket. A betartandó előírásokat a 2015-2017 között folyamatosan megjelentetett pályázati felhívások tartalmazzák. A 2007-2013 közötti időszakban igénybe vehető támogatásokról szóló támogatási rendeletek ugyanakkor továbbra is hatályban maradnak, amíg történik belőlük kifizetés - ez elsősorban az erdős támogatások esetében fordulhat elő.

Továbbra is számos olyan jogcím létezik, melynek révén a Natura 2000 területeken gazdálkodók támogatási forrásokhoz juthatnak, vagy előnyt élvezhetnek a pontozási rendszerekben. Ezek közül legfontosabbak a kompenzációs jellegű kifizetések, melyek a gyepterületek és magánerdők esetében érhetőek el. A Natura 2000 gyepterületekre vonatkozó földhasználati szabályok betartása azonban független attól, hogy a gazdálkodó igényelte-e a támogatást vagy sem. Az adminisztratív eszközök tekintetében a Natura 2000 területekre járó kompenzáció ráépül az egyéb elérhető támogatásokra; a gazdálkodók a Natura 2000 jogcím mellett jogosultak az egységes területalapú támogatásra is. Az Országos Erdőállomány Adattárban nyilvántartott erdőrészek területén felmerülő költségek és jövedelemkiesés ellentételezése céljából a magánjogi erdőgazdálkodók (állami tulajdonosi hányad kevesebb mint 50%) kezelésében lévő, Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz kompenzációs támogatás igényelhető, mely az erdő természetességétől, a faállomány korától és összetételétől függően változó összeg lehet.

Az önkéntesen vállalt előírások elsősorban az agrár-környezetgazdálkodási és az erdészeti, valamint erdő-környezetvédelmi és éghajlattal kapcsolatos szolgáltatások, természetmegőrzés tematikus előírás csoportokba integrálódnak. Az agrár-környezetgazdálkodási kifizetési rendszer olyan önkéntes alapon működő program, amelyben résztvevők az agrár-környezetgazdálkodási célok elérésének érdekében többlet tevékenységek elvégzését vállalják gazdálkodásuk során. Egyes esetekben az erdőkre lehívható támogatások szektortól függetlenül is igénybe vehetőek (pl. természeti katasztrófa (vízkár, szélkár, tűzkár) által sújtott területeken az erdészeti potenciál helyreállítására, másodlagos erdőkárok megelőzésére, illetve erdőszerkezet átalakításához), más esetben az állami és önkormányzati szektor kizárásra került (lásd kompenzációs támogatás).

Támogatás vehető igénybe olyan földhasználati intézkedésekre, amelyek gazdálkodáshoz közvetlenül nem kapcsolódnak, ugyanakkor a vidéki táj értékeinek, állat- és növényvilágának fennmaradását szolgálják, ezáltal növelik a Natura 2000 területek közjóléti értékét, illetve hozzájárulnak a környezetgazdálkodási célok teljesítéséhez (az erdő esetében az erdei ökoszisztémák ellenálló képességének és környezeti értékének növelését célzó beruházásokhoz nyújtott támogatás, vagy a mezőgazdasági területek esetében az élőhelyfejlesztési és vízvédelmi célú nem termelő beruházások).

Az MTÉT-előírásokból az alábbi zonális célprogramok voltak lehívhatók a területre: (1.) szántóföldi növénytermesztés madár- és apróvad élőhely-fejlesztési előírásokkal célprogram; (2.) gyepegzálkodás élőhely-fejlesztési előírásokkal célprogram; (3.) természetvédelmi célú gyeptelepítés célprogram.

A 2014-2020 között elérhető agrártámogatásokról készített összefoglaló a tervdokumentáció 7. fejezetében található.

3.3.1.2. Javasolt agrártámogatási rendszer

A jelenleg is elérhető támogatási programokkal a terület fenntartó kezelése elvileg megvalósítható (lásd Natura 2000 gyepterületekre vonatkozó kötelező földhasznosítási előírások). Mivel távlati természetvédelmi célként fogalmazzuk meg a mozaikos élőhelyek fenntartását és fejlesztését (mely együtt járhat nem záródott erdő-gyep struktúrák kialakításával), ez mindenképp nevesítendő a jövőbeli agrár-erdészeti támogatási rendszerekben.

Mivel az állami erdőgazdálkodó a kompenzációs jellegű támogatásokból ki van zárva, javasolt az erdő-környezetgazdálkodási pályázati felhívásoknál olyan speciális forrásokat is nevesíteni, melyek révén az állami erdőgazdálkodó is érdekelt lehet speciális élőhelyvédelmi és/vagy fejlesztési tevékenységek megvalósításában (pl. a jelenleg elérhető szerkezet-átalakítási pályázati felhíváshoz hasonlóan). Új támogatási jogcímként jelentkezhet például az üzemmód váltás támogatása vagy az idegenhonos fásszárúak irtásának (visszaszorításának) támogatása.

3.3.2. Pályázati források

Folyamatban lévő pályázatok a tervezési terület vonatkozásában nem ismertek. A tervezési terület vonatkozásában speciális, közösségi jelentőségű élőhelyekkel és fajokkal kapcsolatos új természetvédelmi pályázat nem tervezett a Bükk Nemzeti Park Igazgatóság (BNPI) gesztorságában. Ennek oka elsősorban a saját vagyionkezelésben lévő területek hiánya a tervezési területen.

3.3.3. Egyéb

A miskolci székhelyű Zöld Akció Egyesület 2008-ban célzott támogatással megalapozó kutatásokat végzett a tervezési területen, melynek adatai jelen tervkészítési folyamat során is felhasználásra kerültek.

3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja

3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök

A tervezési folyamat során a Bükk Nemzeti Park Igazgatóság honlapján folyamatosan frissülő tematikus aloldalt alakítottunk ki, ahol a területekkel kapcsolatos alapinformációk mellett a (véleményezhető) egyeztetési tervdokumentációt is elérhetővé tettük pdf formátumban: <http://bnpi.hu/naturaterv>.

Eszköz típus	Alkalmazott dokumentáció	Mutatók	Időpont
Érintettek levélben és/vagy e-mailben történő megkeresése és tájékoztatása	BNPI Iktatórendszer (ügyiratszám), feladást igazoló szelvényről másolat, e-mail visszaigazoló, tértivevény	Üisz: 34-15/1 /2016 70 levél kiküldése érintetteknek + elektronikus levél (ismert címek esetében)	2016.11.22
Nyomtatott tájékoztató	A BNPI elkészített egy Natura 2000 dossziét, mely a tervezéssel és a Natura 2000 területekkel kapcsolatban számos információval látja el a célzott érintettek körét (elsősorban: gazdálkodók, földhasználók). A dossziében elhelyeztük a hatályos Natura 2000 gye- és erdőtámogatási rendeleteket, kaszálási bejelentőket).	A fórumon a jelenlevőknek átadott dossziék száma (10 db)	2016.11.09
Fórum	Jelenléti ív, emlékeztető, fotódokumentáció	Üisz: 34-15/1/2016	2016.11.22
Önkormányzati közzététel	Igazolás az önkormányzat részéről	Üisz: 34-15/2/2016	2016.11.09 - 2016.11.30
Honlap	Elérhetősége, dátuma	adatfeltöltés www.bnpi.hu/naturaterv	2016.11.09

3.4.2. A kommunikáció címzettjei

Célcsoport	Szervezetek, képviselő
Gazdálkodók, területhasználók (mezőgazdaság)	Magántulajdonosok (39 címzett; 1 hektár feletti érintettség esetén), Nemzeti Földalapkezelő Szervezet (NFA)
Erdőgazdálkodók	Állami erdőgazdálkodó (Északerdő Erdészeti Zrt.) + 2 gazdasági társaság + 5 bejegyzett magánerdő tulajdonos
Vadgazdálkodók	Vadásztársaság (2 bejegyzett vadgazdálkodó; 4 vadásztársaság)

Vízgazdálkodó	Észak-magyarországi Vízügyi Igazgatóság (ÉMVIKIG)
Önkormányzatok	<ul style="list-style-type: none"> • Borsodgeszt község önkormányzata • Bükkaranyos község önkormányzata • Harsány község önkormányzata • Kisgyőr község önkormányzata
Hatóságok	nevesítve: <ul style="list-style-type: none"> • Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal Földművelésügyi és Erdészeti Főosztály • Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal Élelmiszerlánc-biztonsági és Földművelésügyi Főosztály • Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal Földhivatali Főosztály • Mezőkövesdi Járási Hivatal Földhivatali Osztály • Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főosztály • Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal - Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kirendeltsége • Belügyminisztérium Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság
Civil szervezetek, köztisztviselők	<ul style="list-style-type: none"> • Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület, 34. sz. Helyi Csoportja (Eger) • Zöld Akció Egyesület (Miskolc) • Rónaőrző Természetvédelmi Egyesület (Kisgyőr) • Magyar Természetjáró Szövetség • Nemzeti Agrárkamara Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Igazgatósága • Magán Erdőtulajdonosok és Gazdálkodók Országos Szövetsége • OMVK Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Területi Szervezete • Bükk-Térségi LEADER Egyesület
Kezelők, egyéb szolgáltatók	<ul style="list-style-type: none"> • ÉMÁSZ Hálózati Kft. • TIGÁZ-DSO Földgázelosztó Kft.
Helyi lakosság	Az érintett települések lakosai

3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főosztálya BO/16/17470-2/2016. ügyiratszámom kiadott véleményében jelezte, hogy „a fenntartási tervben megfogalmazott kezelési javaslatok, stratégiák, elősegítik a természetvédelmi célkitűzések megvalósítását. A Főosztály a fenntartási tervben foglaltakkal egyetért, annak elfogadását támogatja, azzal kapcsolatosan további megjegyzést nem tesz.”

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal Földhivatali Főosztálya 10269/2016. ügyiratszámom kiadott véleményében a terület vonatkozásában kiemelte a termőföld védelméről szóló 2007. évi CXXIX. törvény 5. és 7. paragrafusait, a gyomnövények meglepedését és terjedését megakadályozó előírások, és a termőföld kisajátítás esetén fennálló termőföld-igénybevétel kapcsolatban. A tervezési terület fenntartási tervének tervezete ellen földvédelmi szempontból kifogást nem emeltek.

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal Földművelésügyi és Erdészeti Igazgatósága BOG/01/5751-2/2016. ügyiratszámom tett észrevételeket a tervezési terület erdőterületeinek vonatkozásában:

- Az erdőtervezésre vonatkozó adatot pontosították a tervdokumentációban. Ennek pontosítását a tervkészítők elvégezték.
- A veszélyeztető tényezőknél (2. fejezet) a fehér akác terjedését és az idegenhonos fafajjal (pl. vörös tölgygel) történő felújítást nem tekintik valós veszélyeztető tényezőnek. Bár az Etv. 7. § (3) bekezdése jogszabályi garanciákat biztosít arra, hogy az erdők természetessége nem romolhat, a mozaikos tájstruktúrából adódóan számos olyan természetszerű erdőállomány található a területen, melyek esetében az idegenhonos fafajok spontán terjedése, behatolása valós problémaként jelentkezik. Ebből következően, mint veszélyeztető tényezőt, továbbra is szerepeltetjük a dokumentációban.
- A dokumentáció 3.3.1.2 fejezetéhez javaslatokat adtak speciális erdő-környezetvédelmi célprogramok tekintetében. A javaslatokat feltüntettük a dokumentációban.
- A tisztáson történő szállítás (közelítés) korlátozási javaslatait célszerű a tisztásokat lefedő kezelési egységnél feltüntetni. Bár a tisztások jelentős része a gyepes kezelési egységhez tartozik, csekély arányban olyan erdei tisztások is előfordulnak, melyek a térképezési lépték alattiak, így az erdős kezelési egységeknél továbbra is indokoltnak tartjuk ezek feltüntetését (természetesen a körzeti erdőtervezés során javasolt a legértékesebb tisztások lehatárolása, a javaslatok konkretizálása).
- Az erdőssztyepp erdők esetében (KE-2) meghatározott, faanyagtermelést nem szolgáló üzemmód bevezetését túlzónak tartják. A tervkészítők véleménye szerint az erdőssztyepp erdők, mint a tervezési terület legértékesebb erdei, azok jelölő élőhelyei általában nem fedik le a teljes erdőrészteket, így nagyobb tömbök esetén hagyásfacsoportokként is meghagyhatóak. Ezen javaslat pontosítása megtörtént a tervben.
- Hivatkozva az 4064-12-ENVI EU Pilot eljárásra, a ligeterdők (KE-3) vonatkozásában a korábban megállapított folyamatos erdőborítási javaslat nem került feltüntetésre, csak az indoklás részbe került bele. Ebből következően a véghasználatra, vágásterületre vonatkozó javaslatok törlendők. A tervkészítők az észrevétel alapján a kezelési egység esetén a javaslatokat beépítették az átdolgozott tervdokumentációba.
- A regenerálódó erdők esetében speciális erdészeti előírások megtétele nem indokolt. A javaslatot a tervkészítők elfogadták, a pont átdolgozásra került.

A tervezési terület állami erdeinek kezelője, az Északkeleti Erdészeti Zrt. 60-198/2016. iktatási számú levelében küldte meg a tervvel kapcsolatos véleményét. A Natura 2000 fenntartási tervet „jelen tartalommal elfogadhatatlannak tartják, ezért kérik, hogy észrevételeiket annak véglegesítése előtt a tervkészítők vegyék figyelembe”. Észrevételeik az alábbi témák köré csoportosultak:

- Álláspontjuk szerint az erdőgazdálkodást (általában) nem lehet feltüntetni veszélyeztető tényezőként a tervezési területen, „sőt a tervszerű, törvények által szabályozott erdőgazdálkodás nemhogy veszélyezteti, hanem inkább elősegíti az élőhelyek fennmaradását”. A tervkészítők álláspontja szerint, a sérülékeny, többnyire kis kiterjedésű erdei élőhelytípusok esetén (pl. erdőssztyepp-erdők, ligeterdők) a vágásos gazdálkodást követően - bár az állományalkotó fafajok megújulása megtörténik - a vágásterületeken és a fiatalos állományokban a specialista életközösség fennmaradásának lehetősége korlátozottabb (számos specialista faj visszaszorul vagy el is tűnik a területről).
- Mind a területre vonatkozó célkitűzések, mind a kezelési előírás-javaslatok esetében előírásként értelmezték a „javaslati” csomagokat (pl. egészségügyi termelések, holtfa, FANE üzemmódváltásra történő javaslatok stb.). Minden kezelési egység esetén külön hangsúlyozásra kerültek a „kötelezően betartandó kezelési előírások”, ami az erdei élőhelytípusokat lefedő kezelési egységek esetében a körzeti erdőtervben szereplő előírásokra vonatkozik. A tervdokumentációban szereplő előírás-javaslatok csak a keretet adják az erdőrészlet-szintű javaslatok érvényesítéséhez a körzeti erdőtervezés során, egy az egyben nem adaptálhatóak.
- A gazdálkodó vitatja, egyben nem tartja kivitelezhetőnek, hogy kártevők elleni védekezés megvalósítható meghatározott kemikáliák felhasználása nélkül. A tervkészítő a tervdokumentáció átdolgozása során ezt a javaslati elemet átdolgozta.
- Több kezelési egység esetén gondot okozott és félreértéshez vezetett, hogy az erdőtervezett területek részben nem erdős kezelési egységeket is tartalmaznak (pl. KE-4, KE-6). A kezelési egységek lehatárolása a tervkészítés keretében elkészült (befejezett) élőhelytérképezés lehatárolt foltjaiból indult ki. Az erdőssztyepp tölgyesek tisztásai a kezelés szempontjából jóval közelebb állnak a sztyepprétek állományaihoz, így a gyepekre vonatkozó előírás-javaslatok feltüntetését célszerűbbnek láttuk a „nem erdős” kezelési egységeknél ismertetni.
- Értelmezhetetlennek tartják a Harsány 1 TI3 és az 5 Q erdőrészletek KE-8 („szántók, gyümölcsösök”) kezelési egységhez történő besorolását. A kezelési egységhez tartozó szöveges magyarázat egyértelműen fogalmaz („a kezelési egységhez tartoznak azok a kivett művelési ágban található ingatlanok is, melyek közvetlenül nem kapcsolhatók az erdő- és mezőgazdasági tevékenységekhez (erdészház, utak, egykori anyagnyerőhely)”). A félreértés feloldása úgy valósítható meg, hogy a kezelési egység megnevezését pontosítottuk (KE-8 „szántók, gyümölcsösök és kivett területek”). A tervdokumentáció ezen objektumok esetében kezelési előírás-javaslattal nem élt, a kijelölés előtti területhasználat esetükben korlátozás nélkül folytatható.

Az Észak-magyarországi Vízügyi Igazgatóság É2016-3229-004/2016. ügyiratszámú levelében jelezte érintettségét (Csincse- és Kulcsárvölgyi-patakok), melyet az egyeztetési tervdokumentáció is feltüntetett. Felhívták a tervkészítők figyelmét, hogy (1) „az érintett vízfolyásokon a víz szabad lefolyása érdekében a bedőlt fák, torlaszok eltávolítását, és a jogszabályok által előírt fenntartási munkákat az Igazgatóságnak továbbra is el kell tudni végezni”, illetve (2) „a 275/2004 (X.8.) Korm. rendelet szerint, a Natura 2000 terület jelölésekor jogszerűen, jogerős engedélynek megfelelően folytatott tevékenység korlátozás nélkül folytatható”.

A tervekészítők az érintett kezelési egységnél (KE-3 – ligeterdők) a kötelezően betartandó előírások alatt a vízgazdálkodási, árvízvédelmi előírásokra hivatkoztak, további módosítás nem indokolt.

Harsány Község polgármestere a Csincse-völgyben tervezett kerékpárúttal kapcsolatban tett észrevételt, mely alapján a tervekészítő a megalapozó dokumentáció 1.3.3.5. „Turizmus” fejezetét az alábbiakkal egészítette ki: *„A Miskolcot Egerrel összekötő, a Bükkalján áthaladó kerékpárút megvalósítására az érintett önkormányzatok a TOP-1.2.1-15 kódszámú társadalmi és környezeti szempontból fenntartható turizmusfejlesztés c. pályázati felhívásra közös projektet nyújtottak be. A projekt előkészítése során az érintett hatóságok és kezelők bevonásra kerültek. A tervezett nyomvonal Harsány és Kisgyőr közötti csincse-völgyi szakasza érintett.”*

A terv dokumentáció módosítására vonatkozó további érdemi észrevételek nem érkeztek. A tervekészítő a szaktárcának (mint megbízónak) a véleményekkel átdolgozott tervváltozattal egyidejűleg a beérkezett iktatott véleményeket a fórum emlékeztetője is megküldte.

4. Felhasznált irodalom

- Baranyi, T., Korompai, T., Józsa, Á., Kozma, P. (2006): *Gortyna borelii lunata* (Freyer, 1838). In: Varga, Z. (ed.): *Natura 2000 fajok kutatása I. - Dél-Nyírség-Bihari Tájvédelmi és Kulturális Értéktörző Egyesület, Debrecen.* - p. 3-69.
- Barati, S., Hudák K. (2007-2008): *A HUBN20007 Natura 2000 terület Kisgyőri Halom-vár, Csinccse-völgy, Cseh-völgy térségére vonatkozó (Kisgyőri Önkormányzat), kezelési tervet megalapozó földhasználati, botanikai felmérés elkészítése és a fokozottan védett Drahos-rét természetvédelmi kezelési munkálataiban való közreműködés.* – Zöld Akció Egyesület Kutatási jelentés, kézirat, 37 pp.
- Barati, S. (szerk.) (2009): *Borsod-Abaúj-Zemplén megye helyi jelentőségű védett értékeiről.* – Zöld Akció Egyesület, Miskolc 51. pp.
- Baráz, Cs. (2006): *A bükkaljai Leányvár és Halomvár. Várak vagy szakrális földépítmények?* In: „Gondolják, látják az várnak nagy voltát...” Tanulmányok a 80 éves Nováki Gyula tiszteletére. Szerk. Kovács Gyöngyi és Miklós Zsuzsa. Budapest, 2006. p. 11-22.
- Böloni, J., Molnár, Zs., Kun, A. (szerk.) (2011): *Magyarország élőhelyei. A hazai vegetációtípusok leírása és határozója.* ANÉR 2011. MTA ÖBKI, pp. 441.
- Dövényi, Z. (szerk.) (2010): *Magyarország kistájainak katasztere, az első kiadást szerkesztette: Marosi S. és Somogyi S., Második, átdolgozott és bővített kiadás, Budapest: MTA Földrajztudományi Kutatóintézet.* ISBN 978-963-9545-29-8.
- Frank, T. (2000): *Természet – Erdő – Gazdálkodás.* – Az MME Könyvtára: 16.
- Haraszty, L. (szerk.) (2014): *Natura 2000 fajok és élőhelyek Magyarországon.* - Pro Vértes Természetvédelmi Közalapítvány, Csákvár, 956 pp.
- Harka, Á. – Sallai, Z. (2004): *Magyarország halfaunája.* Nimfea Természetvédelmi Egyesület, Szarvas. 269 pp.
- Harka, Á. – Szepesi, Zs. (2007): *A Hejő-patak vízrendszerének halfaunisztikai vizsgálata.* *Pisces Hungarici* 1: 113-117.
- Hudák, K. – Várnagy, D. (2003): *Az agrár-környezetvédelem lehetőségei a Bükkalján.* – Zöld Akció Egyesület, Miskolc 56 pp.
- Korompai, T. – Kozma, P. (2005): *A Gortyna borelii lunata (Freyer, 1843) elterjedésének vizsgálata a Bükki Nemzeti Park Igazgatóság működési területén (Lepidoptera: Noctuidae).* - *Folia Historico Naturalia Musei Matraensis* 29: 185–188.
- Marosi, S. – Somogyi, S. (szerk.) (1990): *Magyarország kistájainak katasztere I-II.* MTA Földrajztudományi Kutatóintézet, Budapest.
- Nováki, Gy., Sárközy, S., Feld, I. (2007): *Borsod-Abaúj-Zemplén megye várai az őskortól a kuruc korig.* Szerk.: Sárközy Sebestyén. Castrum Bene Egyesület - Herman Ottó Múzeum. Budapest-Miskolc, 323 pp.
- Pifkó, D. – Barina, Z. (2004): *Adatok a Bükkalja flórájához.* – *Kitaibelia* 9 (1): 151-164.
- Schmotzer, A. (1997): *Florisztikai adatok a Déli- és az Északi-Bükkből.* – *Kitaibelia* 2: 71–74.
- Vizslán, T. – Pingitzer, B. (2001): *Adatok a Bükk-vidék és Miskolc környékének Odonata faunájához* – *Folia Historico Naturalia Musei Matraensis* 25: 121-126.
- Várnagy, D. (2005): *Környezetgazdálkodás a Bükkalján a Bükki Nemzeti Park védőzónájában.* – Zöld Akció Egyesület, Miskolc
- Vojtkó, A. (2001): *A Bükk hegység flórája.* – Sorbus 2001 Kiadó, Eger.
- Nagy szikibagoly (*Gortyna borelii lunata*) fajmegőrzési terve. – Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium, Természetvédelmi Hivatal, 2004. 38 pp.
http://www.termeszetvedelem.hu/index.php?pg=menu_1555
- Díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*) fajmegőrzési terve. – Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium, Természetvédelmi Hivatal, 2004. 21 pp.

http://www.termeszetvedelem.hu/index.php?pg=menu_1555

Földművelésügyi Minisztérium (szerk.) (2014): Útmutató a Natura 2000 fenntartási tervek készítéséhez. (kézirat), Budapest 37 pp.

Világháló helyek:

https://www.nebih.gov.hu/szakteruletek/szakteruletek/erdeszeti_igazgatosag/erdeszeti_szakteruletek/erdotervezes/korz_erd

<https://www.mepar.hu/mepar/>

<http://ova.info.hu/ujvgtajak.html>

<http://www.utadat.hu/>

<http://www.vizugy.hu/index.php?module=vizstrat&programelemid=149>

<http://turistautak.hu/>

<http://www.novenyzetiterkep.hu>

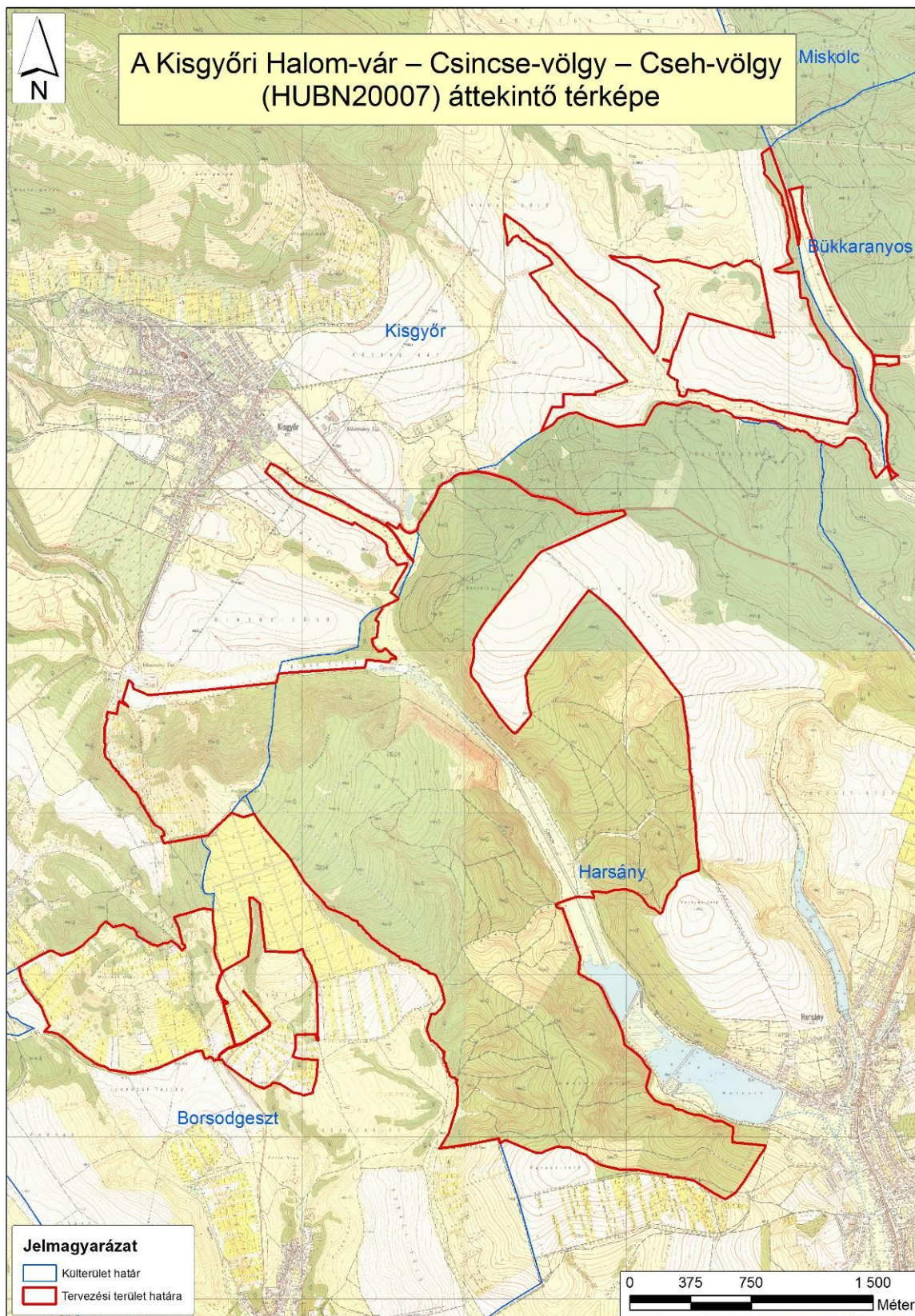
<http://www.termeszetvedelem.hu/>

http://bd.eionet.europa.eu/activities/Natura_2000/reference_portal

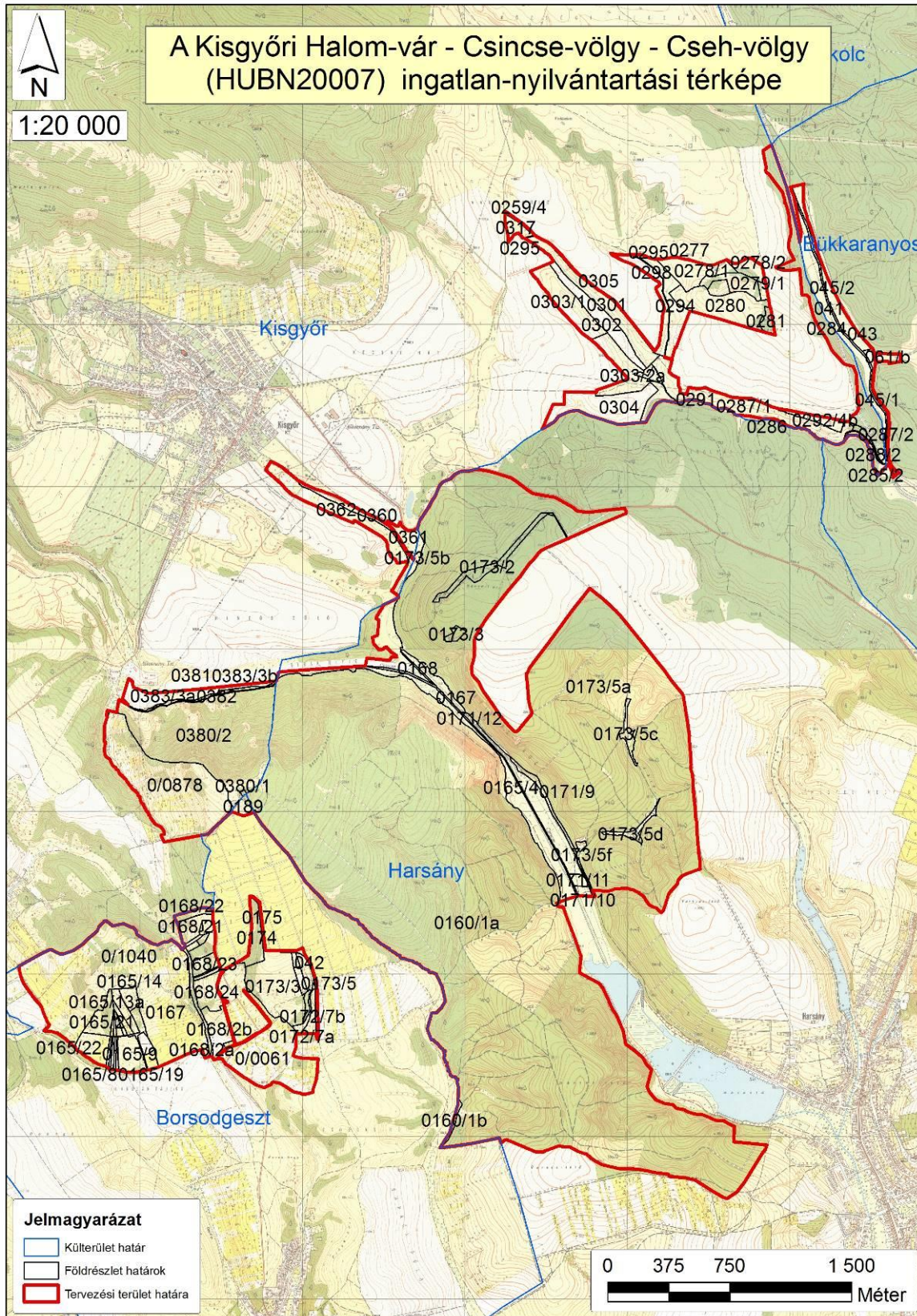
<http://natura2000.eea.europa.eu>

5. Térképek

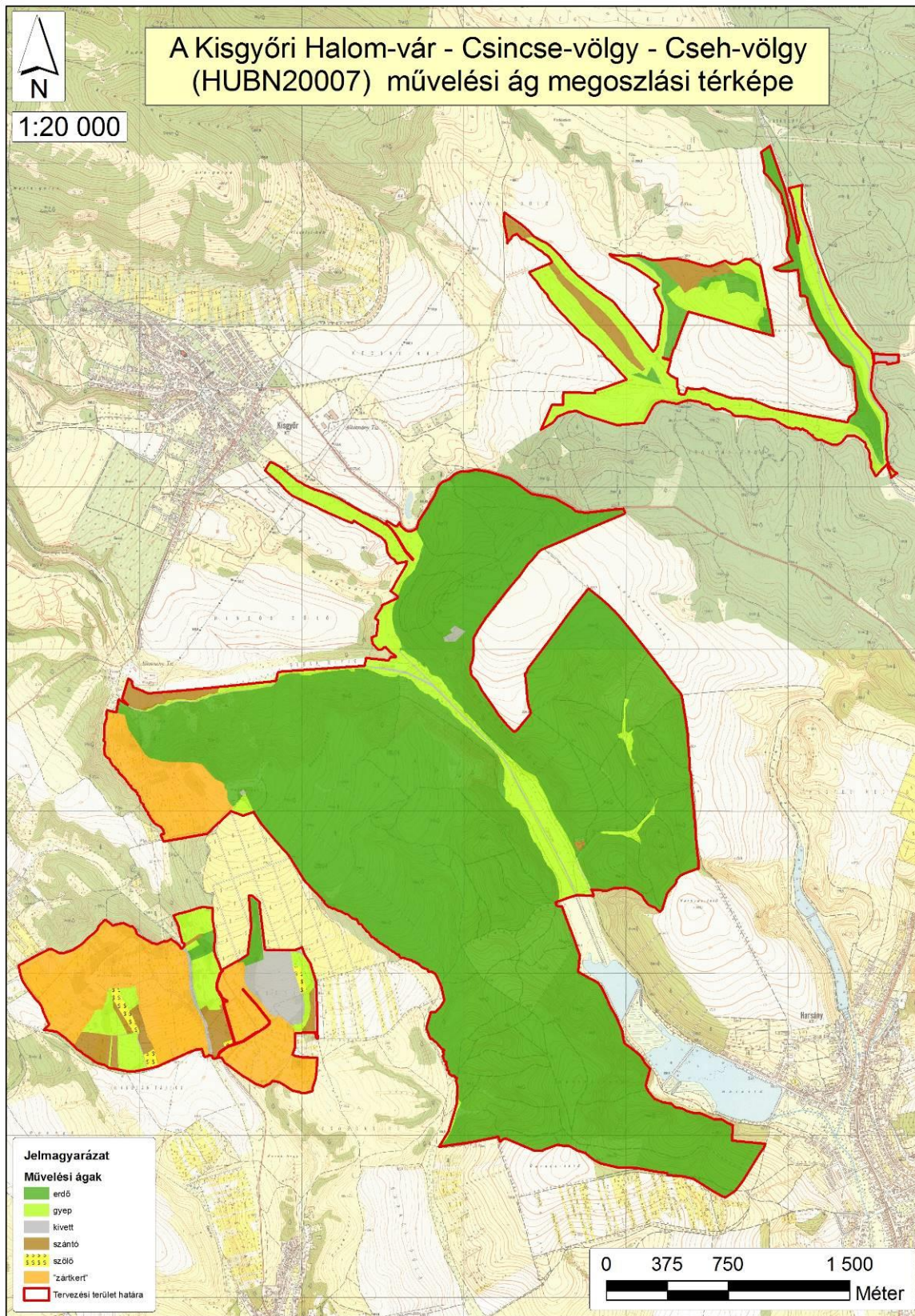
- 1) A tervezési terület áttekintő térképe
- 2) A tervezési terület ingatlan-nyilvántartási térképe
- 3) A tervezési terület művelési ág megoszlási térképe
- 4) A tervezési terület erdészeti térképe
- 5) Az Országos ökológiai hálózat térképe
- 6) A tervezési terület átfedése különleges madárvédelmi területtel
- 7) A tervezési terület átfedése helyi jelentőségű védett természeti területtel
- 8) A tervezési terület élőhelytérképe (Á-NÉR 2011 alapján)
- 9) A tervezési terület közösségi jelentőségű (Natura 2000) élőhelyeinek térképe

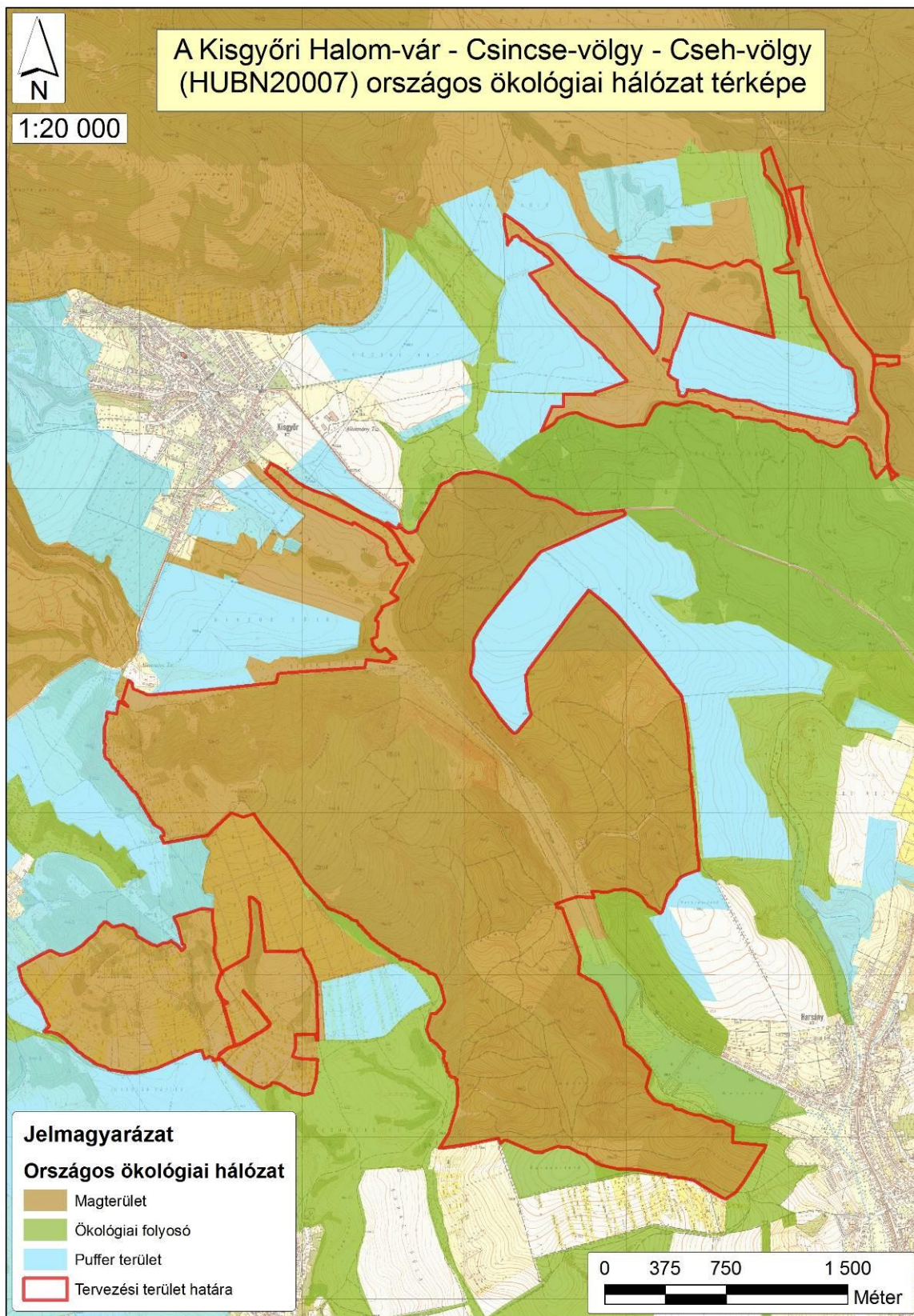
1. ábra: A tervezési terület áttekintő térképe

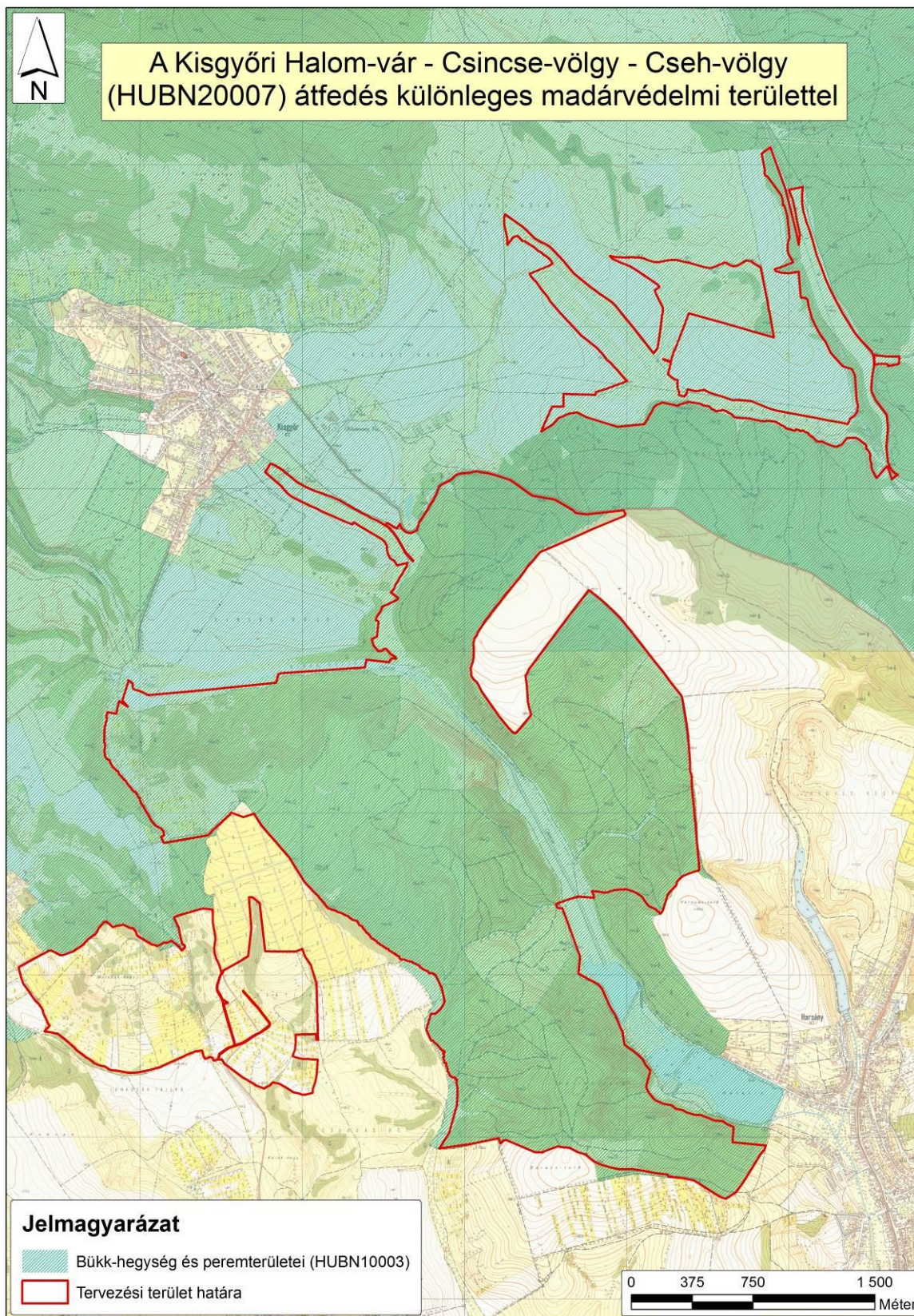
2. ábra: A tervezési terület ingatlan-nyilvántartási térképe

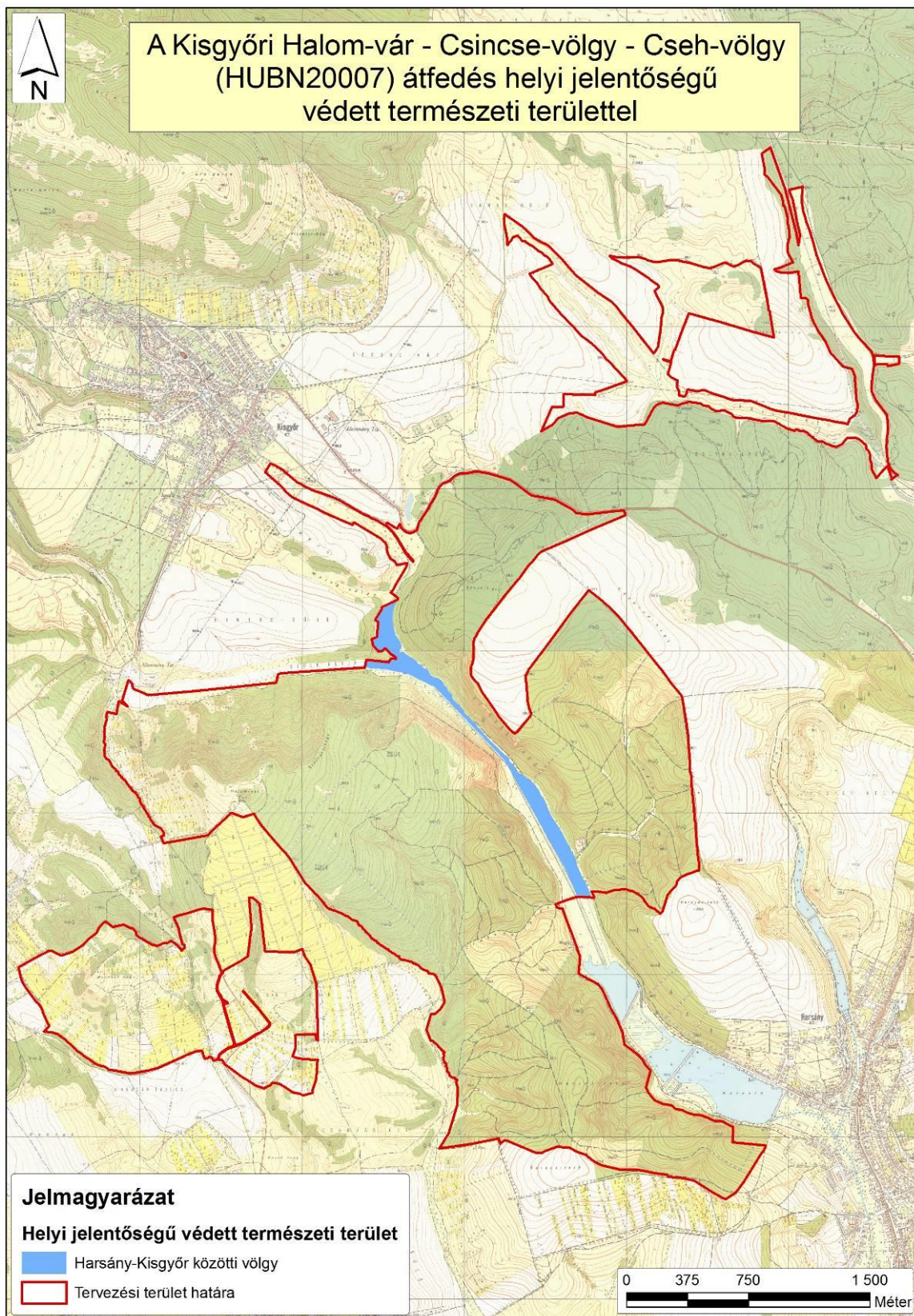
3. ábra: A tervezési terület művelési ág megoszlási térképe

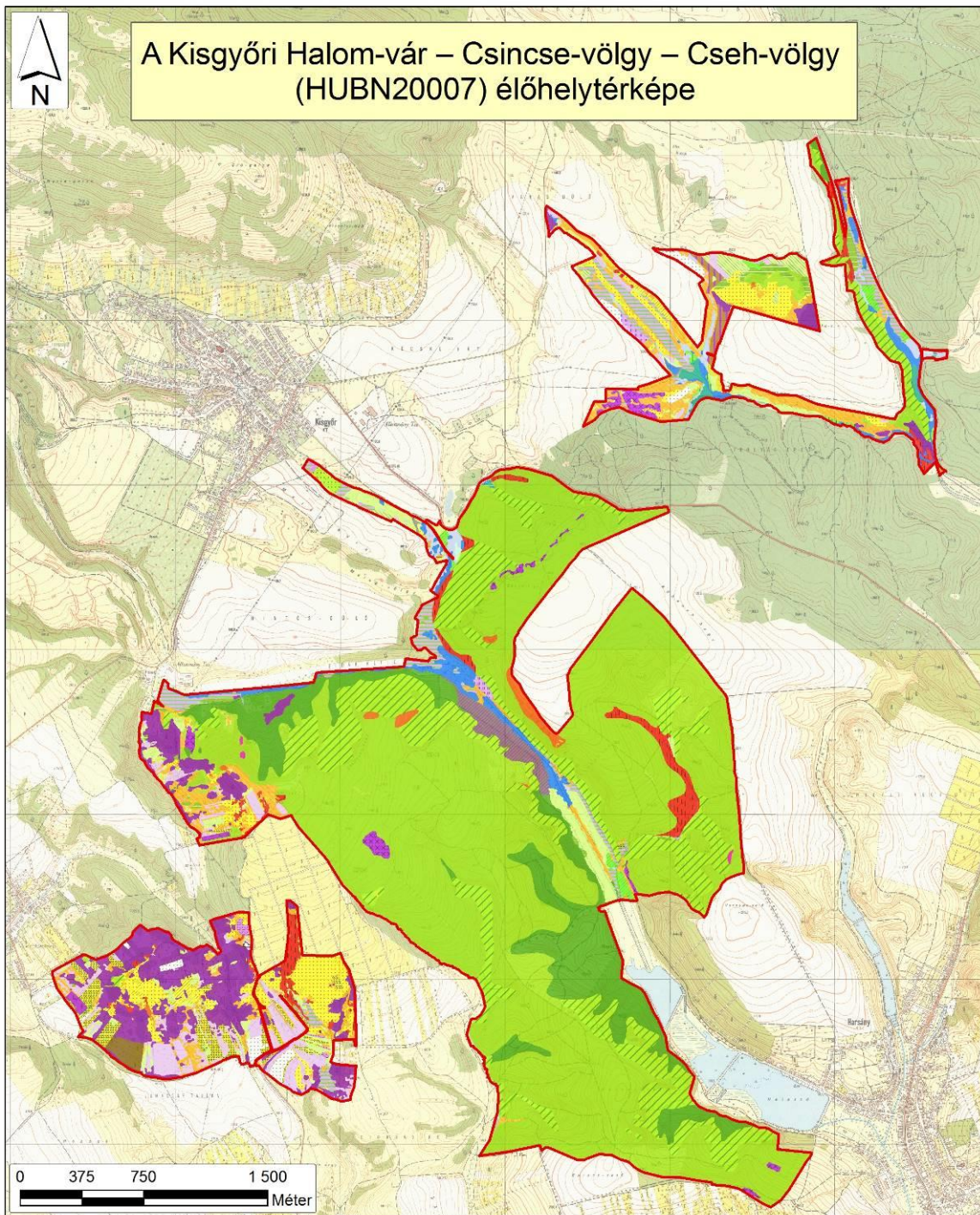
5. ábra: Az Országos ökológiai hálózat térképe

6. ábra: A tervezési terület átfedése különleges madárvédelmi területtel

7. ábra: A tervezési terület átfedése helyi jelentőségű védett természeti területtel

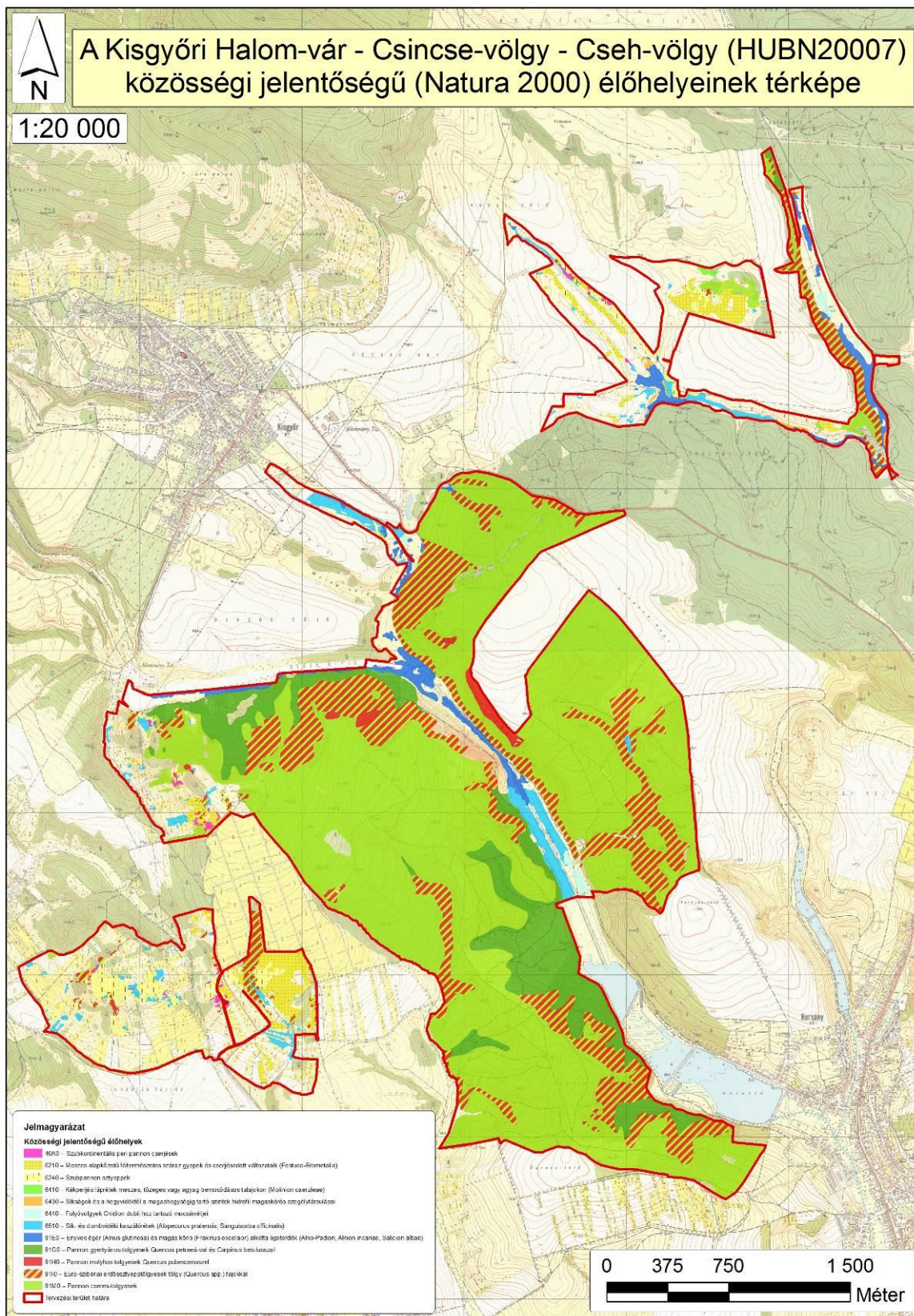
Jelmagyarázat

Élőhelytérkép

Á-NÉR 2011 alapján

- B1a – Nem tözeglépcső nádasok, gyékényesek és tavikakások
- B2 – Hamuakásás, teleküzogányos, pántikafüves mocsári vízparti növényzet
- B3 – Vízparti virágkás, csetkás, vízi hídros, mélykörös mocsarak
- H5 – Nem zsombekelő magassármétek
- D2 – Kékcserjés rétek
- D34 – Mocsárirétek
- U3 – Vastapartú és lépi magassármétek
- E1 – Franciosperjes rétek
- E31 – Hegydombrótlás sovány gyepes és szőrölygyepes
- H3a – Köves lápjú hálószyepes
- H4 – Erdőszyepesek, tisztevar intarsziák, száraz magaskörbűs
- J1a – Fűzlápok
- J2 – Láb- és mocsárerdők
- J5 – Égerligetok
- K2 – Gyertyános-kocsánytalan tölgyesek
- L1 – Mész- és melegkedvelő tölgyesek
- L2a – Cseres-kocsánytalan tölgyesek
- L2x – Hegyléti zárt erdősztyep tölgyesek
- L4a – Zárt mészkerülő tölgyesek
- M2 – Nyílt losztölgyesek
- M3 – Sztyepcsenészek
- OD – A-fajjalum udó gyepes
- OC – Jellegtelen száraz-tisztevar gyepes
- OD – Lágyszárú évelő szőrlejek állományai
- OF – Magaskörös növényes gyomnövényzet
- P2a – Úde és nedves cserjések
- P2b – Galagonyás kőkőnyes borókás száraz cserjések
- P3 – Újonnan létrehozott, őshonos vagy idegenhonos fajú erdőbítés
- HA – Őshonos fajú fásodok, tasmok, erdősavok
- RB – Őshonos fajú puhafás jellegű pionír erdők
- RDb – Őshonos lombos fajokkal elegyes idegenhonos lombos és vegyes erdők
- S1 – Úntett akácosok
- S2 – Nemesnyírasok
- S4 – Úntett erdei- és fakelényesek
- S5 – Egyéb újított léptéves fenyvesek
- S6 – Nem őshonos fajok spontán állományai
- S7 – Nem őshonos fajú fásodok, erdősavok és fásodok
- T1 – Egyéves, intenzív szántóföldi kultúrák
- T5 – Velelt gyepes, fűves sportpályák
- T7 – Intenzív szőlők, gyümölcsösök és bogdos ültetvények
- T8 – Extenzív szőlők és gyümölcsösök
- U10 – Fritál paring és ugar
- U6 – Nyitott bányakutak
- U9d – Kiszáradt
- U9m – Fűvel, mesterségesen létrehozott, nem életlen víztestek
- U10 – Tasmok, család sztyepesek
- U11 – Út- és vesztőlózat
- Tervezői korlátok határa

8. ábra: A tervezési terület élőhelytérképe (Á-NÉR 2011 alapján)

9. ábra: A tervezési terület közösségi jelentőségű (Natura 2000) élőhelyeinek térképe

6. Fotódokumentáció

1) kép: Völgytalpi zárt erdőssztyepp-erdő a Csincse völgyében (KE-2).

2) kép: Égerliget a Vajla-réti ér mentén (KE-3).

3) kép: Völgytalpi mocsárrét, szegélyében láposodó égerligettel (KE-3, KE-5).

4) kép: Időszakos vízállás tavasszal, a Hosszú-Vajlán (KE-5).

5) kép: Szibériai nőszirmos kaszáló a Csincse-völgyben (KE-5).

6) kép: Vadcsicsókával előzönlött mocsárrét a Csincse-völgy alsó szakaszán (KE-6).

7) kép: Árvalányhajás sztyepprét a Meredek-hegyen (KE-4).

8) kép: Enyhén mészkerülő irtásrétek a Ravaszka-tető oldalában (KE-4).

7. Összefoglaló a 2014-2020 között elérhető agrártámogatásokról a Natura 2000 fenntartási tervek Agrártámogatások fejezetéhez

A Közös Agrárpolitika (KAP) 2013. évi reformja még nagyobb hangsúlyt fektetett arra, hogy a mezőgazdaság és a természetvédelem érdekei közeledjenek egymáshoz. A biotikus és abiotikus környezet védelme és megőrzése egy hosszútávon fenntartható mezőgazdaság, valamint a biztonságos és egészséges ételtermelés alapja – mindezek prioritást élveztek az Unió egyik legnagyobb politikájának újragondolásánál.

Az alábbiakban elsősorban azok a támogatások kerülnek felsorolásra – rövid leírásokkal – amelyek közvetlenül vagy közvetve hozzájárulhatnak ahhoz, hogy a Natura 2000 területek állapota megőrződjön és/vagy javuljon, illetve jellegük miatt mindenképpen hatással lehetnek a Natura 2000 területekre.

KAP I. pillér Közvetlen támogatások

1.) Alaptámogatás

A támogatás célja:

A támogatás célja a mezőgazdasági termelők területalapon megvalósuló jövedelemstabilizációja. A támogatás révén a termelési, éghajlati illetve piaci folyamatokból fakadó negatív hatások következtében megjelenő jövedelemcsökkenés hatásának mérséklésére nyílik mód.

A támogatás igénybevételének feltételei:

Az igénybevétel feltételeit az *Európai Mezőgazdasági Garancia Alapból finanszírozott egységes területalapú támogatás, valamint az ahhoz kapcsolódó átmeneti nemzeti támogatás igénybevételével kapcsolatos egyes kérdésekről szóló 5/2015. (II. 19.) FM rendelet* tartalmazza.

A közvetlen kifizetéseket minimum korlátja:

- legalább 1 hektár SAPS jogosult terület megléte,
- vagy ha a támogatást kérelmező állatokra vonatkozó termeléshez kötött támogatásban részesül, de nincs 1 ha SAPS jogosult területe, akkor 100 EUR támogatás a minimumküszöb.

Kérelem benyújtása:

A támogatási kérelmek benyújtására évente az *egységes kérelem (22/2016. (IV. 5.) FM rendelet)* keretében van lehetőség elektronikus úton.

A támogatás összege:

A támogatás összege évenként kerül meghatározásra a beérkezett kérelmek arányának megfelelően. A 2017. évben beadott kérelmekre vonatkozóan a támogatási összeg hektáronként, az előzetes becslések alapján, 145 euró (45 800Ft).

Minimumkövetelmények:

Minden gazdálkodónak, aki mezőgazdasági területtel rendelkezik, be kell tartania bizonyos környezetvédelmi előírásokat a talaj kedvező állapotának megőrzése érdekében. A mezőgazdasági tevékenységet végző gazdálkodóknak a *kölcsönös megfeleltetés követelményrendszerét* (HMKÁ és JFGK előírások) kell figyelembe vennie, míg a mezőgazdasági tevékenységet átmenetileg nem folytató gazdálkodókra az ún. minimumkövetelmények vonatkoznak a növénytermesztésre vagy legeltetésre alkalmas állapot

megőrzése érdekében. Ez utóbbi, az elgyomosodás és a túllegeltetés elkerülésére vonatkozó előírásokat szintén a 10/2015. (III. 13.) FM rendelet állapítja meg.

2.) Az éghajlat és környezet szempontjából előnyös mezőgazdasági gyakorlatokra nyújtandó támogatás (zöldítés)

A támogatás célja:

Az éghajlat és környezet szempontjából előnyös gyakorlatok kötelező előírásának célja, hogy a mezőgazdasági tevékenységet végzők nagyobb mértékben járuljanak hozzá a környezeti és természeti erőforrások megőrzéséhez.

A támogatás igénybevételének feltételei:

A támogatás igénybevételének részletes feltételeit az éghajlat és környezet szempontjából előnyös mezőgazdasági gyakorlatokra nyújtandó támogatás igénybevételének szabályairól, valamint a szántóterület, az állandó gyepterület és az állandó kultúrával fedett földterület növénytermesztésre vagy legeltetésre alkalmas állapotban tartásának feltételeiről szóló 10/2015. (III. 13.) FM rendelet tartalmazza.

Támogatásra jogosult az egységes területalapú támogatást igénylő, a tárgyévben egységes kérelmet benyújtó mezőgazdasági termelő.

Mentességi feltételek

A zöldítési gyakorlatok betartása alól általános mentességet élveznek az ökológiai gazdálkodást folytató mezőgazdasági termelők és a mezőgazdasági kistermelői támogatásban részesülő gazdálkodók. Továbbá bizonyos feltételek teljesülése esetén az egyes előírások betartása alól is mentesülhet az érintett gazdálkodó, melyre vonatkozóan a 10/2015. (III. 13.) FM rendelet állapít meg szabályokat.

Teljesítendő előírások:

Az előírások három gyakorlatot fednek le:

- állandó gyepterületek fenntartása,
- növénytermesztés diverzifikálása
- ökológia jelentőségű terület (EFA) kijelölése a mezőgazdasági területeken.

Állandó gyepterületek fenntartása:

Állandó gyepek az a terület minősül, ahol a gyepet vagy egyéb takarmánynövényt vetés nélkül vagy vetéssel termesztik és a mezőgazdasági üzem vetésforgójában legalább öt évig nem szerepel. Az állandó gyepek minősített területek fedvényként lehatárolásra kerülnek a Mezőgazdasági Parcella Azonosító Rendszerben (MePAR), mely fedvény évenként felülvizsgálatra kerül.

Az állandó gyepterületek részét képezi a *környezetileg érzékeny állandó gyepek* csoportja, melybe jelenleg Magyarországon a *Natura 2000 védettség* alatt álló gyepek tartoznak. A környezeti szempontból érzékeny gyepterületek feltörésére kizárólag az illetékes nemzeti park igazgatóságok írásos hozzájárulásával van lehetőség.

Az állandó gyepek összterületét tagállami szinten kell biztosítani. Amennyiben az állandó gyepterületek aránya a 2015. évben megállapított referencia arányhoz (12,57 %) képest 5%-nál nagyobb mértékben csökken, visszaállítást kell elrendelni. A visszaállítási kötelezettséget a jogszabályban foglalt eljárás alapján a Magyar Államkincstár állapítja meg. Natura 2000 gyepek engedély nélküli feltörése esetén a referencia aránytól függetlenül visszaállítási kötelezettséget határoz meg a területileg illetékes kormányhivatal.

Terménydiverzifikáció:

Azok a gazdálkodók, akik

- 10 és 30 hektár közötti szántóterülettel rendelkeznek legalább két különböző növénykultúrát kötelesek termesztetni. A termesztett növénykultúrák közül a legnagyobb területet elfoglaló növénykultúra részaránya nem haladhatja meg a teljes szántóterület 75%-át;
- 30 hektárt meghaladó nagyságú szántóterülettel rendelkeznek legalább három különböző növénykultúrát kötelesek termesztetni. A termesztett növénykultúrák közül a legnagyobb területet elfoglaló kultúra részaránya nem haladhatja meg a teljes szántóterület 75%-át, a két legnagyobb területet elfoglaló növénykultúra együttes részaránya nem haladhatja meg a teljes szántóterület 95%-át.

Terménydiverzifikáció szempontjából az adott táblán az a növény vehető figyelembe, amelyik május 1-től szeptember 30-ig terjedő időszakban a leghosszabb ideig van a területen. A növénykultúrák különbözőségét a 10/2015. (III. 13.) FM rendelet határozza meg.

Ökológiai jelentőségű területek kijelölése:

A 15 hektár fölötti szántóterületen gazdálkodók kötelesek szántóterületük legalább 5 %-ának megfelelő kiterjedésű ökológia jelentőségű terület kijelölni.

Ökológiai jelentőségű területnek (EFA) a következők tekinthetők:

- paragon hagyott terület (amennyiben a pihentetési időszak legalább 2017. január 1. napjától augusztus 31. napjáig tart);
- terasz;
- tájelem (fás sáv, magányosan álló fa, fa- és bokorcsoport, táblaszegély, kis kiterjedésű tó, kunhalom, gémeskút);
- vízvédelmi sáv (folyóvíz és állóvíz melletti) és táblaszegély;
- erdőszélek mentén fekvő támogatható sáv (termeléssel vagy termelés nélkül);
- rövid vágásfordulójú fás szárú energetikai ültetvény;
- az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a mezőgazdasági területek erdősítéséhez nyújtandó támogatás igénybevételeének részletes szabályairól szóló 88/2007. (VIII. 17.) FVM rendelet és az 1305/2013/EU rendelet és a Erdősítés támogatása című VP5-8.1.1.-16 kódszámú felhívás alapján erdősített terület (a továbbiakban: erdősített terület)), mely 2008. évben még támogatható területnek minősült az egységes területalapú támogatás tekintetében;;
- ökológiai jelentőségű másodvetés;
- nitrogénmegkötő növényekkel bevetett terület.

A célterületként elszámolható területnek nem kell feltétlenül támogatható területnek lennie. Lehetőség van továbbá a szomszédos, nem saját kezelésben lévő EFA területek elszámolására is, amennyiben annak vagyonkezelője nem jelzi, hogy nem járul hozzá az adott terület EFA-ként való elszámolásához.

Kérelem benyújtása:

A támogatási kérelmek benyújtására évente az egységes kérelem (22/2016. (IV. 5.) keretében van lehetőség elektronikus úton.

A támogatás összege:

A támogatás összege évenként kerül meghatározásra a beérkezett kérelmek arányának megfelelően. A 2017. évben beadott kérelmek vonatkozóan a támogatási összeg hektáronként, az előzetes becslések alapján, 81 euró (25 200 Ft).

Minimumkövetelmények:

Minden gazdálkodónak, aki mezőgazdasági területtel rendelkezik, be kell tartania bizonyos környezetvédelmi előírásokat a talaj kedvező állapotának megőrzése érdekében. A mezőgazdasági tevékenységet végző gazdálkodóknak a *kölcsönös megfeleltetés követelményrendszerét* (HMKÁ és JFGK előírások) kell figyelembe vennie, míg a mezőgazdasági tevékenységet átmenetileg nem folytató gazdálkodókra az ún. minimumkövetelmények vonatkoznak a növénytermesztésre vagy legeltetésre alkalmas állapot megőrzése érdekében. Ez utóbbi, az elgyomosodás és a túllegetetés elkerülésére vonatkozó előírásokat szintén a 10/2015. (III. 13.) FM rendelet állapítja meg.

3.) Területalapú termeléshez kötött támogatások

A támogatás célja:

A termeléshez kötött támogatások célja az egyes érzékeny ágazatok célzott támogatása. Ezen ágazatok esetében a piaci helyzet vagy a termelési sajátosságok alapján válik szükségessé külön források biztosítása. E jogcímek keretében azon termelők jutnak – az alaptámogatáson és a zöldítési támogatáson felül - többlettámogatáshoz, akik a tárgyévben érdemi és ténylegesen megvalósuló termelést végeznek.

A támogatás igénybevételének feltételei:

A támogatás igénybevételének részletes feltételeit a *termeléshez kötött közvetlen támogatások igénybevételének szabályairól szóló 9/2015. (III. 13.) FM rendelet* tartalmazza.

Termeléshez kötött közvetlen támogatás az alábbi támogatási jogcímekre vehető igénybe:

- a) rizstermesztés támogatása,
- b) cukorrépa termesztés támogatása,
- c) zöldségnövény termesztés támogatása
- d) ipari zöldségnövény termesztés támogatása,
- e) extenzív gyümölcsstermesztés támogatása,
- f) intenzív gyümölcsstermesztés támogatása
- g) szemes fehérjetakarmány-növény termesztés támogatása,
- h) szálal fehérjetakarmány-növény termesztés támogatása,
- i) ipari olajnövény termesztés támogatása.

Fő szabály szerint az egyes jogcímek esetében a támogatható terület nagyságának legalább egy hektárnak kell lenni. Kivéve a zöldségnövény termesztés támogatását valamint az extenzív és az intenzív gyümölcsstermesztés támogatását, ahol a támogatható terület nagysága 0,3 hektár, de az egységes területalapú támogatási kérelem alapján jóváhagyott területnek legalább egy hektárnak kell lenni.

Támogatásra jogosult az egységes területalapú támogatást igénylő, a tárgyévben egységes kérelmet benyújtó mezőgazdasági termelő.

Kérelem benyújtása:

A támogatási kérelmek benyújtására évente az egységes kérelem (22/2016. (IV. 5.) keretében van lehetőség elektronikus úton.

A támogatás összege:

A támogatás összege évenként kerül meghatározásra a beérkezett kérelmek arányának megfelelően. A 2017. évben beadott kérelmek vonatkozóan a támogatási összeg hektáronként, az előzetes becslések alapján a következő táblázatban bemutatottak alapján alakul.

Jogcím megnevezése	2017. évi becsült támogatás, forint	2017. évi keret, millió forint
rizstermesztés támogatása	226 513	620,1
cukorrépa termesztés támogatása	143 534	2 480,4
zöldségnövény termesztés támogatása	86 288	1 567,6
ipari zöldségnövény termesztés támogatása	59 432	3 558,7
extenzív gyümölcsstermesztés támogatása	73 170	3 031,2
intenzív gyümölcsstermesztés támogatása	122 353	2 084,9
szemes fehérjetakarmány-növény termesztés támogatása	51 435	4 172,6
szálas fehérjetakarmány-növény termesztés támogatása	23 428	4 172,6
ipari olajnövény termesztés támogatása.	73 290	438,4

Forrás: A 2017. évi Egységes Kérelemben kérelmezett adatok alapján készült modellszámítás során FM által becsült érték.

Minimumkövetelmények:

Minden gazdálkodónak, aki mezőgazdasági területtel rendelkezik, be kell tartania bizonyos környezetvédelmi előírásokat a talaj kedvező állapotának megőrzése érdekében. A mezőgazdasági tevékenységet végző gazdálkodóknak a *kölcsönös megfeleltetés követelményrendszerét* (HMKÁ és JFGK előírások) kell figyelembe vennie, míg a mezőgazdasági tevékenységet átmenetileg nem folytató gazdálkodókra az ún. minimumkövetelmények vonatkoznak a növénytermesztésre vagy legeltetésre alkalmas állapot megőrzése érdekében. Ez utóbbi, az elgyomosodás és a túllegeltetés elkerülésére vonatkozó előírásokat szintén a *10/2015. (III. 13.) FM rendelet* állapítja meg.

Piacszervezés (Piaci Támogatások)

Piaci Támogatások tekintetében a Natura 2000 területek állapotának megőrzéséhez és/vagy javításához kapcsolódóan a *zöldség-gyümölcs termelői szervezetekről szóló 50/2017. (X. 10.) FM rendelet* 4. mellékletében megfogalmazott, a zöldség-gyümölcs termelői szervezetek operatív programjába beépíthető **környezetvédelmi tevékenységek** lehetnek relevánsak.

A támogatásra jogosultak a miniszter által elismert zöldség-gyümölcs szervezetek, amelyek **termelő** tagjainak termelő tevékenységéhez kötődően hajthatja végre a miniszter által elfogadott operatív programba beépített környezetvédelmi intézkedést.

A támogatás összege az adott operatív program kiadásainak mértékétől függ, ezért a támogatás kerete és összege esetenként kerül meghatározásra.

A mezőgazdasági termékpiacok közös szervezésének létrehozásáról, és a 922/72/EGK, a 234/79/EK, az 1037/2001/EK és az 1234/2007/EK tanácsi rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló, 2013. december 17-i 1308/2013/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet (a továbbiakban: 1308/2013/EU rendelet) 33. cikkének (5) bekezdése alapján a termelői szervezetek számára előírás, hogy

- a) az operatív programoknak tartalmazniuk kell két vagy több környezetvédelmi intézkedést; vagy
- b) az operatív programok kiadásainak legalább 10%-át környezetvédelmi intézkedésekre kell fordítani.

Amennyiben a termelői szervezet termelő tagjainak legalább 80%-a az **1305/2013/EU rendelet 28. cikkének (3) bekezdése** szerinti **agrár-környezetvédelmi-éghajlati kötelezettségvállalások** közül egyet vagy többet vállalt, e kötelezettségvállalások mindegyike az 1308/2013/EU rendelet 33. cikk (5) bekezdés első albekezdés a) pontjában említett **környezetvédelmi intézkedésnek számít**. Ebben az esetben azonban a kötelezettségvállalások teljesítése nem támogatható a működési alapból. Az agrár-környezetvédelmi-éghajlati kötelezettségvállalások leírása a **Vidékfejlesztési Program M10 - Agrár-környezetvédelmi és éghajlattal kapcsolatos intézkedések** című fejezetében, illetve az ezen fejezet alapján meghirdetett **két pályázati felhívásban** (lásd később) található. *A kettős támogatás elkerülése érdekében az operatív program környezetvédelmi intézkedéseinek a Vidékfejlesztési Program intézkedéseivel való összhangját a jogszabályok szigorúan meghatározzák.*

Az operatív programban végrehajtott környezetvédelmi intézkedéseknek

- összhangban kell lenniük a környezetvédelmi intézkedések nemzeti keretével;
- összeegyeztethetőnek és kiegészítőnek kell lenniük az operatív program keretében végrehajtott, más környezetvédelmi intézkedésekkel, adott esetben a termelői szervezet tagjai által végrehajtott és a Vidékfejlesztési Program keretében támogatott, agrár-környezetvédelmi-éghajlati kötelezettségvállalásokkal, és ki kell egészíteniük azokat.

Az operatív programba beépíthető környezetvédelmi intézkedések és az azokhoz tartozó tevékenységek nem kimerítő felsorolása az FM rendelet 4. mellékletében megtalálható. Ezek az alábbiak:

Talajvédelemmel és Tápanyag-gazdálkodással kapcsolatos környezetvédelmi intézkedések

- Komposzt használata
- Zöldtrágya használata
- Szerves- és/vagy biotrágya használata
- Erózió és defláció elleni védelem

Vízgazdálkodással kapcsolatos környezetvédelmi intézkedések

- Öntözőrendszerek fejlesztése, illetve a már létező öntözőrendszerek cseréje hatékonyabb rendszerekre (az öntözött területek korszerűsítése)
- A víz tisztítását és újrafelhasználását szolgáló beszerzés és/vagy fejlesztés
- Talajtakarás alkalmazása a vízvesztés csökkentése érdekében

A klímaváltozás mérséklését célzó környezetvédelmi intézkedések

- Megújuló energiaforrásokat felhasználó fűtésrendszer kialakítása
- Energiatakarékosabb termelési eszközök és módszerek használata
- Kapcsolt hő- és energia-termelés a termesztés és az áruvá készítés során keletkező zöldség-gyümölcs hulladékok felhasználásával

Hulladékgazdálkodással kapcsolatos intézkedések

- A biológiailag lebomló szerves anyagok aerob lebontása és további felhasználásra alkalmassá tétele (Komposztkészítés)
- A növényi maradványok energetikai célú fõlhasználásának elősegítése
- Biológiai úton lebomló kötőanyag használata a gazdaságokban
- Biológiai és oxo-biológiai úton lebomló műanyagok használata a termesztésben
- Szelektív hulladékgyűjtés

Integrált növényvédelemre irányuló intézkedések

- Tápanyag-gazdálkodási terv készítése/készíttetése és végrehajtása

- A kedvezőtlen műszaki jellemzőkkel rendelkező növényvédelmi gépek és növényvédőszer kijuttatására szolgáló berendezések helyettesítése korszerűbb gépekkel és eszközökkel
- Biológiai növényvédelmi eszközök és készítmények alkalmazása
- A kertészeti oltás alkalmazása a növényvédőszer használatának csökkentése érdekében
- Alternatív gyomirtási eljárások használata
- Rezisztens és toleráns fajták alkalmazása
- Integrált gazdálkodás
- Ökológiai gazdálkodás

A természetes élőhelyek és a biodiverzitás fenntartására irányuló intézkedések

- Méhekkal, poszméhekkal történő beporzást alkalmazó termesztéstechnológiák elterjedésének elősegítése

KAP II. pillér

A Vidékfejlesztési Program 2014-2020-ból elérhető támogatások

Mezőgazdasági támogatások

- 1) VP-4-10.1.1-15 Agrár-környezetgazdálkodási kifizetés
- 2) VP-4-10.1.1-16 Agrár-környezetgazdálkodási kifizetés
- 3) VP-4-11.1.-11.2.-15 Ökológiai gazdálkodásra történő áttérés, ökológiai gazdálkodás fenntartása
- 4) VP4-12.1.1-16 Natura 2000 mezőgazdasági területeknek nyújtott kompenzációs kifizetések
- 5) VP4-4.4.1-16 Élőhelyfejlesztési célú nem termelő beruházások
- 6) VP4-4.4.2.2-16 Vízvédelmi célú nem termelő beruházások: vízvédelmi és vizes élőhely létrehozása, fejlesztése
- 7) VP4-13.2.1.-16 Kompenzációs kifizetések természeti hátránnyal érintett területeken
- 8) VP4-10.2.1.1.-15 A védett őshonos és veszélyeztetett mezőgazdasági állatfajták genetikai állományának in situ megőrzése

Erdészeti támogatások

- 1) VP4-12.2.1-16 Natura 2000 erdőterületeknek nyújtott kompenzációs kifizetések
- 2) VP5-8.2.1-16 Agrár-erdészeti rendszerek létrehozása
- 3) VP5- 8.1.1-16 Erdősítés támogatása
- 4) VP4-15.1.1-17 Erdő-környezetvédelmi kifizetések
- 5) VP5- 8.5.1.-16 Az erdei ökoszisztémák ellenálló képességének és környezeti értékének növelését célzó beruházások
- 6) VP4-15.2.1.1-16 Erdészeti genetikai erőforrások megőrzése
- 7) VP4-15.2.1.2-17 Erdészeti genetikai erőforrások fejlesztése
- 8) VP5-8.3.1-17 Az erdőgazdálkodási potenciálban okozott erdőkárok megelőzése
- 9) VP5-8.4.1.-16 Az erdőgazdálkodási potenciálban okozott erdőkárok helyreállítása
- 10) VP-5-8.6.2-16 Erdei termelési potenciál mobilizálását szolgáló tevékenységek
- 11) VP4-8.5.2.-17 Az erdei ökoszisztémák térítésmentesen nyújtott közjóléti funkcióinak fejlesztése
- 12) VP5-8.6.1-17 Erdészeti technológiákra, valamint erdei termékek feldolgozására és piaci értékesítésére irányuló beruházások

Egyéb releváns támogatások

- 1) VP4-16.5.1-17 A fenntarthatóságot célzó tájgazdálkodás, terület- és tájhasználat váltás együttműködései

MEZŐGAZDASÁGI TÁMOGATÁSOK

VP-4-10.1.1-15 Agrár-környezetgazdálkodási kifizetés (AKG 2015) és VP-4-10.1.1-16 Agrár-környezetgazdálkodási kifizetés (AKG 2016)

A két felhívás fő céljai a vidéki területek fenntartható fejlődésének támogatása, a környezet állapotának megőrzése és javítása, a mezőgazdasági eredetű környezeti terhelés csökkentése, környezetvédelmi szolgáltatások biztosítása, a természeti erőforrások fenntartható használatán alapuló mezőgazdasági gyakorlat erősítése. Kiemelten kívánja továbbá támogatni a biodiverzitás megőrzését a természetes életkörülményeik között (a gazdaságban), a természet, a víz, és a talaj védelmét a termőhelyi adottságoknak megfelelő termelési szerkezet kialakításával, a **környezettudatos gazdálkodás** és fenntartható tájhasználat kialakításával.

Fenti célokat a felhívások úgy próbálják elérni, hogy a gazdálkodók olyan **önkéntes vállalatokat** tehetnek, amelyeknek pozitív környezeti hozzáadott értékei vannak. Ezekért az önkéntes vállalatokért cserébe a gazdálkodók normatív, vissza nem térítendő, területalapú támogatásban részesülnek. A kötelezettségvállalási időszak **5 év**, amely időszak alatt a gazdálkodók éves szinten az egységes kérelemmel keresztül igényelhetik a kifizetést.

Az AKG 2015 felhívás esetében a gazdálkodók 16 különböző tematikus előírás csoportból (TECS) választhattak a támogatási kérelmeik összeállításakor. A 16 TECS-ből 4 horizontális, 12 pedig zonális előírás csoport volt. A különbség a két kategória között az, hogy míg a horizontális TECS-ek az adott földhasználati kategóriának megfelelően az országban **bárhol** igényelhetők, addig a zonális TECS-ek igénylései a földhasználati kategórián belül **adott területi lehatároláshoz** kötöttek (pl. MTÉ területek). Az AKG 2016 felhívás esetében két horizontális TECS: a horizontális szántó és a horizontális ültetvény került meghirdetésre.

A TECS-ken belül vannak úgynevezett alapvállalatok (*zonális TECS-ekben bővítettek ezek az alapvállalatok*), amelyeket a gazdálkodóknak kötelező betartani és mindezek mellé a támogatásban résztvevő gazdálkodók kötelesek legalább kettő választható előírást is választani. Az előírásokhoz annak függvényében, hogy mekkora a környezeti hozzáadott értékük és mekkora többletköltséget (esetleg bevételkiesést) generálnak a gazdálkodónak adott támogatási összeg van rendelve, ezek összeadásából áll össze a végső támogatási összeg, amit a gazdálkodó évente megkap. Továbbá mindkét felhívás kötelezően megvalósítandó elemei a **gazdálkodási napló** naprakész vezetése, **tápanyaggazdálkodási-terv** készítése éves szinten és az 5 éves kötelezettségvállalási időszak alatt egyszeri **képzésen** való részvétel.

Az AKG 2015 felhívás esetében 2015. december 31.-én zárult le a támogatási kérelem benyújtási időszak, az AKG 2016 felhívás esetében pedig 2016. december 2.-án.

VP-4-11.1.-11.2.-15 Ökológiai gazdálkodásra történő áttérés, ökológiai gazdálkodás fenntartása (ÖKO)

A felhívás célja egyrészt a konvencionális területek **ökológiai művelés alá vonásának ösztönzése**, másrészt az ökológiai művelésbe vont területeken a **gazdálkodási mód fenntartása**. Az ökológiai gazdálkodási támogatás olyan **önkéntes alapon** működő kifizetési rendszer, amelyben a résztvevők az ökológiai gazdálkodási célok elérésének érdekében a gazdálkodásuk során többlet tevékenységek elvégzését vállalják.

A támogatás feltétele az ökológiai gazdálkodás minősítési előírásainak megfelelő gazdálkodás folytatása a kötelezettségvállalás **5 éves** időtartama alatt az átállás alatt levő és az átállt területeknél egyaránt. A 889/2008/EK rendelet 36. cikk (1) bekezdése értelmében az átállási időszak:

- a) szántóföldi földhasználati kategória esetében 2 egymást követő év;
- b) gyepek földhasználati kategória esetében 2 egymást követő év;
- c) ültetvény földhasználati kategória esetében 3 egymást követő év;

A 2016. január 1-én átállt ökológiai státuszban lévő kötelezettségvállalással érintett egybefüggő területek **fenntartási támogatásban** részesülnek a kötelezettségvállalás 5 évére.

Az átállási időszak kezdete Magyarországon elismert, a 834/2007/EK rendelet szerinti ökológiai tanúsító szervezet igazolása alapján kerül meghatározásra. Az átállási időszak meghosszabbítása nem lehetséges. A támogatással érintett terület ökológiai státusza (besorolása) a kötelezettségvállalás ideje alatt minden évben január 1-i állapot szerint kerül megállapításra és ez alapján kerül meghatározásra az áttérési/fenntartási támogatás összege. A gazdálkodók a kifizetést minden évben az egységes kérelmen keresztül igényelhetik.

A felhívás további kötelezően megvalósítandó elemei a **gazdálkodási napló** naprakész vezetése, **tápanyaggazdálkodási-terv** készítése éves szinten és az 5 éves kötelezettségvállalási időszak alatt egyszeri **képzésen** való részvétel.

Az ÖKO felhívás esetében a támogatási kérelem benyújtási időszak 2015. december 31.-én zárult.

VP4-12.1.1-16 Natura 2000 mezőgazdasági területeknek nyújtott kompenzációs kifizetések

A felhívás célja kompenzációs támogatás nyújtása azoknak a gazdálkodóknak, akik Natura 2000 mezőgazdasági területeken folytatnak gazdálkodást. Ezzel a támogatással biztosítható a jogszabályi előírásoknak megfelelő gazdálkodás által generált esetleges bevételkiesés vagy többletköltség ellentételezése. A támogatásra való jogosultság úgy kerül meghatározásra, hogy amennyiben a támogatási kérelemben benyújtott igényelt tábla terület, illetve az igényelt tábla több mint 50%-a a Natura 2000 tematikus fedvényre esik, akkor az igényelt tábla egész terület az adott fedvényre esőnek tekintendő – ez után fogja kapni a gazdálkodó a támogatási összeget.

A támogatás kötelezettségvállalási időszaka **1 év**, ami minden évben január 1.-től december 31.-ig tart. A gazdálkodók a támogatási kérelmet – ami egyben kifizetési igénylésnek is minősül – minden évben az adott évi egységes kérelemben nyújthatják be. A felhívás további kötelezően megvalósítandó elemei a **gazdálkodási napló** naprakész vezetése, illetve egyszeri **képzésen** való részvétel.

VP4-4.4.1-16 Élőhelyfejlesztési célú nem termelő beruházások

A felhívás célja az agrár-élőhelyek környezeti hozzáadott értékének növelése, az élőhelyek közötti mozaikosság, illetve ökológiai folyosók biztosítása különböző telepítéseken keresztül. A gazdálkodók 4 különböző célterületi telepítés közül választhatnak:

- 1) zöldugár
- 2) gyepek
- 3) sövény
- 4) méhlegelő

Egy mezőgazdasági táblára csak egy célterület valósítható meg, kivétel a sövénytelepítés, ami a többi célterületi telepítéssel kombinálható. A felhívásra **kizárólag** támogatásra jogosult

szántó hasznosítású területtel lehet pályázni – a gyepfeltörés szigorúan tilos. Gazdálkodók a támogatás **keretében egyszeri telepítési költség kifizetésben** részesülnek, ettől függetlenül az adott célterületi telepítést a felhívásban meghatározott ideig fenn kell tartaniuk:

- 1) zöldugar – 3 év
- 2) gyep – 5 év
- 3) sövény – 5 év
- 4) méhlegelő – 3 év.

A zöldugar, gyep és méhlegelő célterület az AKG és ÖKO felhívásokkal kombinálható, az ezen felhívás keretében elvégzett telepítés azokban a támogatásokban fenntartható. A felhívás további kötelezően megvalósítandó eleme a **gazdálkodási napló** naprakész vezetése.

A felhívásra a támogatási kérelmeket 2016. július 11.-től folyamatosan lehet benyújtani egészen **2018. július 31.-ig**. A kérelmek elbírálása szakaszosan történik.

VP4-4.4.2.2-16 Vízvédelmi célú nem termelő beruházások: vízvédelmi és vizes élőhely létrehozása, fejlesztése

A felhívás célja a területi vízvisszatartás elősegítése, illetve a felszíni és a felszín alatti víztesteket érő terhelések, szennyezések csökkentése, megakadályozása. Mindemellett a felhívás hozzájárul a biodiverzitás megőrzéséhez, valamint a vizeink mennyiségi és minőségi védelmének biztosításához. Két célterületre igényelhető támogatás:

- 1) Partmenti vízvédelmi pufferzóna kialakítása, fejlesztése
- 2) Vizes élőhelyek kialakítása.

A célterületek rövid leírása:

Partmenti vízvédelmi pufferzóna kialakítása, fejlesztése

Gyeptelepítés időszakos vagy állandó vízfolyás, állóvíz partján lévő, a „Vízvédelmi sáv” megnevezésű MePAR fedvényvel szomszédos **szántó művelésű** területen, a fedvény szántóval határos oldalától, illetve – amennyiben a szántó a vízfolyás, állóvíz partjával határos – a vízfolyás, állóvíz partjától számított minimum 40 m szélességben, a felhívás 1. számú mellékletben meghatározott hazai pázsitfűfajokból álló gyepkeverékből.

Vizes élőhelyek kialakítása

Vizes élőhelyek kialakítása **szántó** vagy **gyep** művelésű területeken, nyílt vízfelületű vagy időszakosan jelenlévő, vizenyős, mocsaras, part menti vegetációval szegélyezetten, amely magában foglalja a parti sávot és a pufferzónát is.

A felhívás további kötelezően megvalósítandó eleme a **gazdálkodási napló** naprakész vezetése.

A felhívásra a támogatási kérelmeket 2016. július 11.-től folyamatosan lehet benyújtani egészen **2018. július 11.-ig**. A kérelmek elbírálása szakaszosan történik.

VP4-13.2.1.-16 Kompenzációs kifizetések természeti hátránnyal érintett területeken

A felhívás célja a termőhelyi adottságoknak megfelelő termelési szerkezet kialakítása, a környezettudatos gazdálkodás és fenntartható tájhasználat erősítése. A támogatásban azok a gazdálkodók vehetnek részt, akik az **1257/1999/EK tanácsi rendelet 19. cikke** alapján meghatározott területen mezőgazdasági tevékenységet folytatnak. A támogatás jövedelemkiegészítést biztosít a hátrányos természeti adottságokkal rendelkező területeken a terület igényeihez igazított mezőgazdasági tevékenységet fenntartó gazdálkodók részére.

A támogatás kötelezettségvállalási időszaka **1 év**, ami minden évben január 1.-től december 31.-ig tart. A gazdálkodók a támogatási kérelmet – ami egyben kifizetési igénylésnek is minősül – minden évben az adott évi egységes kérelemben nyújthatják be. A felhívás további kötelezően megvalósítandó eleme a **gazdálkodási napló** naprakész vezetése.

VP4-10.2.1.1.-15 A védett őshonos és veszélyeztetett mezőgazdasági állatfajták genetikai állományának in situ megőrzése

A felhívás célja az alacsony létszámmal rendelkező védett őshonos és a veszélyeztetett mezőgazdasági állatfajták nőivarú – baromfifélék esetén vegyes ivarú – állományának a fajták **eredeti tartási-, takarmányozási körülményekhez hasonló**, in situ feltételek közötti, tenyésztésben történő életképes populációjának fenntartása a genetikai állomány megőrzéséről és az adott állatfajták fennmaradását biztosító tenyésztési programokról szóló jogszabályok keretein belül. A felhívás közvetetten kapcsolódik a Natura 2000 területek megőrzéséhez azáltal, hogy a védett őshonos állatfajtákat az eredeti tartási körülményeiknek megfelelően szükséges a támogatás keretében is tartani – így a támogatásban résztvevő állatok legeltetési területkezelésre is alkalmazhatók.

Támogatási kérelmeket két alkalommal: 2016. február 1. és 2016. február 28. között, valamint 2017. február 1. és 2017. február 28. között lehetett benyújtani.

ERDÉSZETI TÁMOGATÁSOK

VP4-12.2.1-16 Natura 2000 erdőterületeknek nyújtott kompenzációs kifizetések

A felhívás célja kompenzációs támogatás nyújtása azoknak a magán erdőgazdálkodóknak, akik Natura 2000 erdőterületeken folytatnak gazdálkodást. Ezzel a támogatással biztosítható a jogszabályi előírásoknak megfelelő gazdálkodás által generált esetleges bevételkiesés vagy többletköltség ellentételezése. A támogatásra való jogosultság a 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet szerinti MePAR és az Országos Erdőállomány Adattárban szereplő lehatárolásokat figyelembe véve kerül meghatározásra. A támogatási összegek mértéke függ az igényelt faállomány-típustól és korcsoporttól.

A támogatás kötelezettségvállalási időszaka **1 év**, ami minden évben január 1.-től december 31.-ig tart. A gazdálkodók a támogatási kérelmet – ami egyben kifizetési igénylésnek is minősül – minden évben az adott évi egységes kérelemben nyújthatják be. A felhívás további kötelezően megvalósítandó eleme az egyszeri **képzésen** való részvétel.

VP5-8.2.1-16 Agrár-erdészeti rendszerek létrehozása

A felhívás célja szántóföldi kultúrával kombinált agrár-erdészeti rendszerek létrehozása, amelyek jelentős szerepet töltenek be a mikroklíma megőrzésében, a deflációs hatások csökkentésében, ezáltal a talajvédelemben. Mindezek mellett fontos élőhelyek, amelyek hozzájárulnak a biológiai növényvédelemhez. A mezővédő fásítások pedig ökológiai folyosóként a felaprózódott élőhelyek összeköttetéseit biztosítják. A felhívásnak 3 célterülete van:

- 1) Szántóföldi kultúrával kombinált agrár-erdészeti rendszer újonnan történő létrehozása
- 2) Gyepgazdálkodással kombinált fás legelő vagy fás kaszáló újonnan történő létrehozása
- 3) Mezővédő fásítás létrehozása.

A felhívásra a támogatási kérelmeket 2017. január 16.-tól folyamatosan lehet benyújtani egészen **2019. január 16.-ig**. A kérelmek elbírálása szakaszosan történik.

VP5- 8.1.1-16 Erdősítés támogatása

A felhívás célja a klímaváltozás hatásainak csökkentése, a szél és vízerózió elleni védekezés, valamint a faanyag, mint környezetbarát nyersanyag és megújuló energiaforrás iránti növekvő igény kielégítése érdekében az erdőterület növelésének támogatása. A felhívásnak két célterülete van:

- 1) Erdőtelepítés első kivitele
- 2) Ipari faültetvény létesítése.

A támogatási kérelmeket 2016. július 20.-tól folyamatosan lehet benyújtani egészen **2019. június 30.-ig**. A kérelmek elbírálása szakaszosan történik.

VP4-15.1.1-17 Erdő-környezetvédelmi kifizetések

A felhívás célja, hogy támogatást nyújtson azon erdőgazdálkodóknak, akik **önkéntes alapon**, a vonatkozó jogszabályi előírásokban és az erdőtervben foglalt jogosultságaikat kihasználva, a kötelezettségeken túlmutató erdő-környezetvédelmi vállalásokat tesznek. Mindezzel a tudatos erdő-környezetvédelmi gazdálkodási módok elterjesztését, a fafajok adaptációs képességének növelését, az egyes területeken az erdőtípus, fafaj-összetétel, illetve gazdálkodási mód megváltoztatását kívánjuk előmozdítani. A felhívás keretében 3 különböző célterületre igényelhető támogatás:

- 1) Száraló erdőgazdálkodás
- 2) Erdőállományok kézimunka igényes ápolása
- 3) Természetkímélő anyagmozgatás

A **Száraló erdőgazdálkodás** célterülethez az alábbi önállóan nem támogatható, kiegészítő tevékenységekre igényelhető még további támogatás:

- a.) kerítés építése
- b.) villamos karám (villanypásztor) létesítése
- c.) 10 fokot meghaladó lejtésű területen padka létesítése
- d.) 10 fokot meghaladó lejtésű területen magfogó rőzsefonat készítése
- e.) 10 fokot meghaladó lejtésű területen fatörzs elhelyezése

A felhívás további kötelezően megvalósítandó eleme az egyszeri **képzésen** való részvétel.

A támogatási kérelmeket 2017. február 16.-tól folyamatosan lehet benyújtani egészen **2019. február 15.-ig**. A kérelmek elbírálása szakaszosan történik.

VP5- 8.5.1.-16 Az erdei ökoszisztémák ellenálló képességének és környezeti értékének növelését célzó beruházások

A felhívás a teljes erdőszerkezet átalakítás támogatásával elsősorban a meglévő erdő természetességi állapotához képest magasabb természetességi állapotú vagy a sarjeredetű állomány helyett magasabb ökológiai értékű, legalább azonos természetességű, nem sarj eredetű állomány létrehozását kívánja előmozdítani. Az erdő egyes szerkezeti elemeinek átalakítása, több szintes állományszerkezet kialakítása, valamint az adott termőhelynek megfelelő természetes erdőtársulásokká történő átalakítás az alátelepítéssel történő erdőszerkezet átalakítás segítségével valósítható meg. A felhívás keretében az intenzíven

terjedő idegenhonos fa- és cserjefajok eltávolítása is támogatott. Az erdei élőhelyek változatosságának növelése szempontjából további fontos élőhelyfejlesztési lehetőség az erdei tisztások kialakítása vagy helyreállítása.

A felhívás keretében az alábbi célterületek támogathatók:

- 1) A szerkezetátalakítási célok megvalósítása érdekében az alábbi tevékenységek támogathatóak:**
 - A.) Tarvágást követő teljes erdőszerkezet átalakítás
 - B.) Erdőállomány alatti erdősítéssel történő teljes erdőszerkezet átalakítás
 - C.) Alátelepítés során állománykiegészítéssel történő erdőszerkezet átalakítás
- 2) Klímarezisztens szaporítóanyaggal történő erdőfelújítás**
- 3) Egyéb, az erdei ökoszisztémák ellenálló-képességének és környezeti értékének növelése érdekében az alábbi tevékenységek támogathatóak:**
 - A.) Intenzíven terjedő, idegenhonos fa- és cserjefajok visszaszorítása
 - B.) Erdei tisztások kialakítása vagy helyreállítása

Az 1.) és 2.) ponthoz kapcsolódóan az alábbi önállóan nem támogatható, kiegészítő tevékenységekre lehet még plusz támogatást igényelni:

- a.) kerítés létesítése
- b.) villamos karám (villanypásztor) létesítése
- c.) 10 fokot meghaladó lejtésű területen padka létesítése
- d.) erdőszegély kialakítása

A 3.) ponthoz kapcsolódóan az alábbi önállóan nem támogatható, kiegészítő tevékenységre lehet még plusz támogatást igényelni:

- a.) tuskókenés

A támogatási kérelmeket 2017. február 28.-tól folyamatosan lehet benyújtani egészen **2019. február 28.-ig**. A kérelmek elbírálása szakaszosan történik.

VP4-15.2.1.1-16 Erdészeti genetikai erőforrások megőrzése

A felhívás célja, hogy a magyarországi erdészeti fafajok genetikai erőforrásainak megőrzésével a meglévő genetikai változatosságot, mint az alkalmazkodóképesség alapját és fafajaink evolúciós potenciálját hosszú távon megvédje és fenntartsa. Ezért szükséges a már meglévő genetikai megőrzésre szolgáló területek fejlesztése, illetve újabbak létrehozása. A pályázat keretében az alábbi tevékenységekre lehet vissza nem térítendő támogatást igényelni:

1.) In situ génmegőrzési módok esetében:

- a) erdészeti génrezervátumok fenntartása,
- b) magtermesztésre kijelölt törzsállományok fenntartása

2.) Ex situ génmegőrzési módok esetén:

- a) juvenilis formában, genotípus gyűjtemény fenntartása
- b) oltvány formában, genotípus gyűjtemény fenntartása
- c) faalakú formában utódnemzedék, származás, család gyűjtemény fenntartása
- d) faalakú formában genotípus gyűjtemény fenntartása

3.) Erdészeti faanyagtermelő növények törzsültetvényei:

- a) vegetatív szaporítású fajok, fajták, szuperelit és elit fokozatú anyatelepeinek fenntartása
- b) generatív szaporítású fajok, fajták magtermesztő ültetvényeinek fenntartása

Támogatási kérelmet az alábbi időszakokban lehet(ett) benyújtani:

- 2016. december 8. - 2016. december 19.

- 2017. március 1. – 2017. március 31.
- **2018. március 1. – 2018. március 30.**

VP4-15.2.1.2-17 Erdészeti genetikai erőforrások fejlesztése

Akárcsak az előző felhívásnál a cél itt is a magyarországi erdészeti fafajok genetikai erőforrásainak megőrzésével a meglévő genetikai változatosság fenntartása. Jelen felhívás is támogatja a már meglévő genetikai megőrzésre szolgáló területek fejlesztését, illetve újabbak létrehozását. A pályázat keretében az alábbi tevékenységekre lehet vissza nem térítendő támogatást igényelni:

1.) In situ génmegőrzési módok esetében:

- a) erdészeti génrezervátumok létesítése
- b) magtermesztésre kijelölt törzsállományok létesítése

2.) Ex situ génmegőrzési módok esetén:

- a) juvenilis formában, genotípus gyűjtemény létesítése
- b) oltvány formában, genotípus gyűjtemény létesítése
- c) faalakú formában utódnemzedék, származás, család gyűjtemény létesítése
- d) faalakú formában genotípus gyűjtemény létesítése

3.) Erdészeti faanyagtermelő növények törzsültetvényei:

- a) vegetatív szaporítású fajok, fajták, szuperelit fokozatú anyatelepeinek létesítése
- b) vegetatív szaporítású fajok, fajták elit fokozatú anyatelepeinek létesítése
- c) generatív szaporítású fajok, fajták magtermesztő ültetvényeinek létesítése

4.) Megőrzésre érdemes genetikai erőforrások felmérése, dokumentálása, nemzeti nyilvántartásba vétele

Fenti tevékenységekhez az alábbi kiegészítő tevékenységek társíthatók és jogosultak még támogatásra.

Kötelezően megvalósítandó, önállóan nem támogatható tevékenységek

- Molekuláris genetikai vizsgálatok fekete nyár (*Populus nigra*) faj esetében.
- Szokásostól eltérő talaj előkészítés a *generatív szaporítású fajok, fajták magtermesztő ültetvényeinek létesítése* esetén.

Választható, önállóan nem támogatható tevékenységek

- Szokásostól eltérő **talaj előkészítés** a felhívás 3.1.1.2 fejezet 2. b), c), d), pontjai esetében amennyiben a tevékenység az Országos Erdőállomány Adattárban az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény 16. § (6) bekezdése alapján nyilvántartott erdőrészlet területén valósul meg
- **Kerítés létesítése** a felhívás 3.1.1.2. fejezet 1.a), b), 2. b), c), d), 3 b), pontjai esetében.

A támogatási kérelmeket 2017. április 28.-tól folyamatosan lehet benyújtani egészen **2019. március 29.-ig**. A kérelmek elbírálása szakaszosan történik.

VP5-8.3.1-17 Az erdőgazdálkodási potenciálban okozott erdőkárok megelőzése

Mivel a klímaváltozás jelentős és egyre fokozódó abiotikus kockázatokat jelent, Magyarországon is egyre gyakoribbá váltak a száraz, aszályos évek – ezáltal a tűzveszély is jelentősen növekedett. Az erdőgazdálkodás biztonsága érdekében szükséges fokozott figyelmet fordítani az erdőtüzek kialakulásának megelőzésére – a pályázati felhívás ehhez biztosít megfelelő támogatást.

A felhívás keretében az alábbi tevékenységek támogathatóak:

1.) Tűzpászták esetén:

- a) „A” típusú keskeny tűzpászta kialakítása vagy fenntartása;
- b) „B” típusú járható tűzpászta kialakítása vagy fenntartása;
- c) „C” típusú széles tűzpászta kialakítása vagy fenntartása.

2.) Víznyerőhely esetén:

- a) „A” típusú víznyerőhely kialakítása:
 - aa) vízzáró talaj alkalmazása;
 - ab) egyéb szigetelés alkalmazása.
- b) „B” típusú víznyerőhely kialakítása:
 - ba) vízzáró talaj alkalmazása;
 - bb) egyéb szigetelés alkalmazása.
- c) „C” típusú víznyerőhely kialakítására:
 - ca) vízzáró talaj alkalmazása;
 - cb) egyéb szigetelés alkalmazása.

3.) Fenyő fő-fafajáj állományok tisztításából származó fenyő tisztítási anyag eltávolítása.

4.) Tuskó sorok lehordásának támogatása.

A támogatási kérelmeket 2017. április 3.-tól folyamatosan lehet benyújtani egészen **2019. április 3.-ig**. A kérelmek elbírálása szakaszosan történik.

VP5-8.4.1.-16 Az erdőgazdálkodási potenciálban okozott erdőkárok helyreállítása

A támogatás célja az erdőtüzek vagy egyéb természeti katasztrófák – az éghajlatváltozással összefüggő eseményeket is beleértve – és a katasztrófaesemények által károsított erdőgazdálkodási potenciál helyreállítása. Csak olyan káresemények esetén igényelhető a támogatás, ahol korábban a gazdálkodó vagy a szakszemélyzet eleget tett a 153/2009. (XI. 13.) FVM rendelet (a továbbiakban: Vhr.) 37. § szerint előírt bejelentési kötelezettségének, és a károsodás mértéke az illetékes fővárosi és megyei kormányhivatal Földművelésügyi és Erdőgazdálkodási Főosztálya (az erdészeti hatóság) által igazoltan eléri a meghatározott mértéket.

A felhívás keretében az alábbi tevékenységek támogathatóak:

A támogatás az Evt. hatálya alá tartozó a 16. § (6) bekezdésében meghatározott területeken vehető igénybe a felhívásban meghatározott részletes szakmai feltételek szerint.

A támogatás az erdőgazdálkodási potenciál esetében az alábbiak szerint épül fel:

- a. helyreállítási alaptámogatás,
- b. kiegészítő támogatás.

Az Országos Erdőállomány Adattár adatai alapján kiegészítő támogatás adható a következő tevékenységek elvégzésére:

- 10 fokot meghaladó lejtésű területen padka létesítése; vagy
- 15 fokot meghaladó lejtésű területen rőzsefonat vagy talajfogó gát létesítése.

A kiegészítő támogatás önállóan nem, csak az alaptámogatással együtt vehető igénybe.

Nem igényelhető támogatás:

- törevágással, sarjaztatással történő erdő-helyreállításra,
- karácsonyfatelepre, díszítőgallytelepre;
- fás szárú energetikai célú ültetvényre;
- 15 évnél rövidebb vágáskorú faállományra;
- az árvíz által az Erdőrendezési Szabályzatról szóló 88/2000. (XI. 10.) FVM rendelet alapján készült Erdőrendezési útmutató szerinti, „nagyon mély és mély fekvési besorolású ártéren” keletkezett kár után
- Magyar Állam tulajdonában és a Honvédelmi Minisztérium kezelésében lévő lő-, és gyakorlóterületére.

A támogatási kérelmeket – amelyek egyben kifizetési igénylésnek is minősülnek – minden évben az **egységes kérelem** keretében lehet benyújtani. Támogatást igénylő a felhívásban meghatározott feltételek alapján a káresemény bekövetkeztét követő **két naptári éven belül**, a tevékenység erdőrészletenkénti maradéktalan megvalósítását követően jogosult a támogatási kérelem benyújtására. Ettől a határidőtől abban az esetben lehet eltérni, ha az erdészeti hatóság a Vhr. 29. § (5) bekezdésére való hivatkozással – **kizárólag jelentős mértékű abiotikus károsítás bekövetkezése miatt** – határozatban rögzíti, hogy a Vhr. 28. § (1) bekezdésben meghatározott határidőn belül, az erdőgazdálkodónak nem felróható okból **a felújítási kötelezettségének nem tudott eleget tenni** és egyúttal számára engedélyezte a felújítás megkezdésére vonatkozó határidő kitolását.

VP-5-8.6.2-16 Erdei termelési potenciál mobilizálását szolgáló tevékenységek

A felhívás célja az erdők gazdasági értékének növelése olyan erdészeti beavatkozásokkal, amelyek által az erdők nagyobb mértékben képesek ellátni gazdasági értékteremtő funkciójukat. Ide kell érteni azokat a beavatkozásokat is, amelyek hatásai nem azonnal, hanem a jövőben várható fahasznalatok során tapasztalhatók.

A felhívás keretében az alábbi tevékenységek támogathatóak:

- a) kézi befejezett ápolás, gépi befejezett ápolás;
- b) tisztítás fahasznalat;
- c) magas törzsnyesés (5m), kihordás, sorba rendezés, vagy aprítás.

Támogatási kérelmet az alábbi időszakokban lehet(ett) benyújtani:

- 2016. április 15-től – május 16-ig
- 2017. március 1-től – március 31-ig
- **2018. február 1-től – február 28-ig.**

VP4-8.5.2.-17 Az erdei ökoszisztémák térítésmentesen nyújtott közjóléti funkcióinak fejlesztése

A felhívás célja, hogy a magyar erdők közjavainak ingyenes elérhetőségének lehetősége jelentősen bővüljön. A felhívás keretében az alábbi tevékenységek támogathatóak:

A) **erdei pihenőhely kialakítása vagy továbbfejlesztése:** jellemzően gyalogos kirándulás vagy gyalogtúra során rövid pihenésre szolgáló, közúton jellemzően nem megközelíthető, kisebb közjóléti berendezés-együttes,

B) **erdei kirándulóhely és településkörnyéki kirándulóhely kialakítása vagy továbbfejlesztése:** intenzíven látogatott, huzamosabb ott tartózkodást biztosító vagy kirándulási célt szolgáló, többfunkciós közjóléti berendezés-együttes, amely a kirándulók számára pihenési, rekreációs lehetőség is biztosít.

Mindkét célterületen **kizárólag korlátozásmentesen és ingyenesen** igénybe vehető eszközök és létesítmények támogathatók, amelyeket a kedvezményezettek kötelesek **5 éven keresztül** úgy **fenntartani**, hogy **térítésmentesen** igénybe vehetők legyenek. Egy támogatási kérelmet egy vagy akár mindkét célterületre is be lehet nyújtani.

A támogatási kérelmeket 2017. május 31.-től folyamatosan lehet benyújtani egészen **2019. március 29.-ig**. A kérelmek elbírálása szakaszosan történik.

VP5-8.6.1-17 Erdészeti technológiákra, valamint erdei termékek feldolgozására és piaci értékesítésére irányuló beruházások

A felhívás célja az erdőgazdálkodás hatékonyságának javításához és a természetközeli gazdálkodási módok elterjedéséhez szükséges eszközök és géppark kialakításának ösztönzése, valamint az erdei termékek és melléktermékek gazdasági hasznosításához szükséges **elsődleges feldolgozást** szolgáló gépek és berendezések biztosítása, beleértve a **lokális megújuló energia rendszer kiszolgálását**, faipari feldolgozás előkészítését szolgáló gépeket, technológiát is.

A felhívás keretében az alábbi tevékenységek támogathatóak **önállóan**:

Az erdőgazdálkodás hatékonyságának javításához szükséges, a felhívás 4. számú mellékletében felsorolt gépek, eszközök beszerzése:

- I. Erdőgazdálkodásban használt gépek, eszközök beszerzése
- II. Fatermékek felkészítését szolgáló gépek beszerzése
- III. Erdei gomba, gyógynövény és vadgyümölcs feldolgozását vagy tárolását szolgáló fejlesztés.

Fenti tevékenységekhez kapcsolódóan az alábbi tevékenységek támogathatók még, **nem önállóan**:

- Tájékoztatással, nyilvánossággal kapcsolatos kötelezettségek teljesítése. **(kötelező)**
- Projekt-előkészítés, projekt-menedzsment. **(választható)**

A támogatási kérelmeket 2017. június 1.-től folyamatosan lehet benyújtani egészen **2017. december 4.-ig**. A kérelmek elbírálása szakaszosan történik. **A felhívás 2017. augusztus 28.-án a kötelezettségvállalási keret kimerülése miatt felfüggesztésre került.**

ERDÉSZETI TÁMOGATÁSRA JOGOSULTAK MÁTRIXA

A táblázatban X-szel jelöltük azokat, akik az adott felhívás esetében **jogosultak** a támogatást igénybe venni.

	50% vagy afölötti <u>állami</u> tulajdonú erdőgazdálkodó, központi költségvetési szerv	Magánjogi erdőgazdálkodó	Jogszerű földhasználó	Megjegyzés
VP4-12.2.1-16 Natura 2000 erdőterületeknek nyújtott kompenzációs kifizetések		X		
VP5-8.2.1-16 Agrár-erdészeti rendszerek létrehozása			X	Magánjogi földhasználók, települési önkormányzatok és társulásaik vehetik igénybe.
VP5- 8.1.1-16 Erdősítés támogatása			X	Jogosultsági feltételeknek meg kell felelni.
VP4-15.1.1-17 Erdő-környezetvédelmi kifizetések		X		<u>Támogatásra jogosult még:</u> települési önkormányzatok, amennyiben állami tulajdonban lévő erdő erdőgazdálkodója.
VP5- 8.5.1.-16 Az erdei ökoszisztémák ellenálló képességének és környezeti értékének növelését célzó beruházások	X	X		Jogosultsági feltételeknek meg kell felelni. Többségi állami tulajdon esetén a kormány előzetes hozzájárulása kell.
VP4-15.2.1.1-16 Erdészeti genetikai erőforrások megőrzése	X	X		<u>Támogatásra jogosult még:</u> az erdészeti szaporítóanyagokról szóló 110/2003. (X.21.) FVM rendelet 1.§ (3) bekezdés c) pontja alapján nyilvántartásba vett erdészeti szaporítóanyag termelők , és a közjogi szervezetek . Többségi állami tulajdon esetén a kormány előzetes hozzájárulása kell.
VP4-15.2.1.2-17 Erdészeti genetikai erőforrások fejlesztése	X	X		<u>Támogatásra jogosult még:</u> az erdészeti szaporítóanyagokról szóló 110/2003. (X.21.) FVM rendelet 1.§ (3) bekezdés c) pontja alapján nyilvántartásba vett erdészeti szaporítóanyag termelők , és a közjogi szervezetek . Többségi állami tulajdon esetén a kormány előzetes hozzájárulása kell.

VP5-8.3.1-17 Az erdőgazdálkodási potenciálban okozott erdőkárok megelőzése	X	X		
VP5-8.4.1.-16 Az erdőgazdálkodási potenciálban okozott erdőkárok helyreállítása	X	X		
VP-5-8.6.2-16 Erdei termelési potenciál mobilizálását szolgáló tevékenységek		X		Támogatásra jogosult még: önkormányzati erdőgazdálkodók.
VP4-8.5.2.-17 Az erdei ökoszisztémák térítésmentesen nyújtott közjóléti funkcióinak fejlesztése	X	X		
VP5-8.6.1-17 Erdészeti technológiákra, valamint erdei termékek feldolgozására és piaci értékesítésére irányuló beruházások	X	X		Támogatásra jogosult még: önkormányzati erdőgazdálkodók, mikrovállalkozások, erdészeti szolgáltató vállalkozások. A támogatást igénylők körére vonatkozó részletes feltételeket a pályázati felhívás 4.1. fejezete tartalmazza.

EGYÉB RELEVÁNS TÁMOGATÁSOK

VP4-16.5.1-17 A fenntarthatóságot célzó tájgazdálkodás, terület- és tájhasználat váltás együttműködései

A felhívás célja egy vízvisszatartáson alapuló tájgazdálkodás kialakításának támogatása. A vízvisszatartáson alapuló tájgazdálkodás lényege, hogy a vízbő időszakok vízfeleslegét a területen térben máshol vagy időben később hasznosítható vízkészletekké alakítsa át. A gazdaság, a lakosság, az ökológiai rendszer fenntartása szempontjából egyaránt fontos a vízjárás szélsőségeinek enyhítése és a vízháztartás kiegyenlítése. A felhívásra erdőgazdálkodók és/vagy mezőgazdasági termelők által alkotott, **legalább 5 tagú konzorciumok** pályázhatnak. A konzorciumi tagok nem minősülhetnek kapcsolt vállalkozásnak.

A felhívás keretében a kötelezően megvalósítandó tevékenységek a **vízvisszatartás** és a **vízvisszatartás utáni területhasznosítás**, melyekhez a felhívásban további kötelezően, illetve választhatóan megvalósítandó önállóan nem támogatható tevékenységek kapcsolódnak (például: zöld pont rendszer).

A támogatási kérelmeket 2017. június 1.-től folyamatosan lehet benyújtani egészen **2018. július 2.-ig**. A kérelmek elbírálása szakaszosan történik.

ÚMVP jogcímrendeletek VP felhívásoknak való megfeleltetése

ÚMVP-s jogcímrendelet	VP felhívás
61/2009. (V. 14.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból nyújtott agrár-környezetgazdálkodási támogatások igénybevételének részletes feltételeiről	VP4-10.1.1-15 Agrár-környezetgazdálkodási kifizetés
	VP4-10.1.1-16 Agrár-környezetgazdálkodási kifizetés
	VP4-11.1.-11.2.-15. Ökológiai gazdálkodásra történő áttérés, ökológiai gazdálkodás fenntartása
128/2007. (X. 31.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 gyepterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól	VP4-12.1.1-16 - Natura 2000 mezőgazdasági területeknek nyújtott kompenzációs kifizetések
41/2012. (IV. 27.) VM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól	VP4-12.2.1-16 - Natura 2000 erdőterületeknek nyújtott kompenzációs kifizetések
33/2008. (III. 27.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból nem termelő mezőgazdasági beruházásokhoz nyújtandó támogatások részletes feltételeiről	VP4-4.4.1-16 Élőhelyfejlesztési célú nem termelő beruházások

25/2007. (IV. 17.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a kedvezőtlen adottságú területeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatások részletes szabályairól	VP4-13.2.1.-16 - Kompenzációs kifizetések természeti hátránnyal érintett területeken
124/2009. (IX. 24.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az erdő-környezetvédelmi intézkedésekhez nyújtandó támogatások részletes feltételeiről	VP4-15.1.1-17 Erdő-környezetvédelmi kifizetések
139/2009. (X. 22.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az erdőszerkezet átalakításához nyújtandó támogatások részletes feltételeiről	VP5- 8.5.1.-16 Az erdei ökoszisztémák ellenálló képességének és környezeti értékének növelését célzó beruházások
88/2007. (VIII. 17.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a mezőgazdasági területek erdősítéséhez nyújtandó támogatás igénybevételének részletes szabályairól	VP5- 8.1.1-16 Erdősítés támogatása
46/2009. (IV. 16.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az agrár-erdészeti rendszerek mezőgazdasági földterületeken történő első létrehozásához nyújtandó támogatás igénybevételének részletes szabályairól (NINCS MÁR HATÁLYBAN!)	VP5-8.2.1-16 Agrár-erdészeti rendszerek létrehozása
41/2014. (IV. 8.) VM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az erdőterületeket érintő tűzkárok megelőzéséhez nyújtandó támogatások részletes feltételeiről (NINCS MÁR HATÁLYBAN!)	VP5-8.3.1-17 Az erdőgazdálkodási potenciálban okozott erdőkárok megelőzése
32/2008. (III. 27.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az erdészeti potenciál helyreállítására nyújtandó támogatások igénybevételének részletes szabályairól	VP5-8.4.1.-16 Az erdőgazdálkodási potenciálban okozott erdőkárok helyreállítása
66/2013. (VII. 29.) VM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az erdei közjóléti létesítmények megvalósításához nyújtandó támogatások részletes feltételeiről	VP4-8.5.2.-17 Az erdei ökoszisztémák térítésmentesen nyújtott közjóléti funkcióinak fejlesztése
144/2008. (XI. 7.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az erdészeti célra használt géppark fejlesztéséhez és korszerűsítéséhez	VP5-8.6.1-17 Erdészeti technológiákra, valamint erdei termékek feldolgozására és piaci értékesítésére irányuló beruházások

nyújtandó feltételeiről	támogatások	részletes	
25/2012. (III. 20.) VM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a fiatal erdők állományneveléséhez nyújtandó támogatások részletes feltételeiről HATÁLYBAN!	(NINCS	MÁR	VP-5-8.6.2-16 Erdei termelési potenciál mobilizálását szolgáló tevékenységek

KÖLCSÖNÖS MEGFELELTETÉS

Az Európai Unió 2007-es Közös Agrárpolitikájának reformja keretében került átalakításra az agrár- és vidékfejlesztési támogatások rendszere. A legfontosabb célkitűzés, amit a folyamatos változással el akarnak érni, hogy a mezőgazdasági termelők minél gyorsabban tudjanak alkalmazkodni a változó piaci körülményekhez, a lakosság egészséges környezetben éljen, a fogyasztók pedig megfelelő, sőt magas minőségű élelmiszerhez jussanak.

A **Kölcsönös Megfeleltetés (KM)** rendszer alapvető előírásokat foglal magába a KAP-ban a környezetre, az éghajlatváltozásra, a földterület jó mezőgazdasági és környezeti állapotára, a közegészségügyre, az állat- és növényegészségügyre és az állatjólétre vonatkozóan. A KM a fenntartható mezőgazdaság megteremtéséhez kíván hozzájárulni annak elérése révén, hogy a **gazdálkodók tudatában legyenek annak, hogy az említett alapvető előírásokat be kell tartani.** Mindezek mellett ahhoz is hozzá kíván járulni, hogy a környezetre, a közegészségügyre, az állat- és növényegészségügyre és az állatjólétre vonatkozó szakpolitikákkal való nagyobb fokú összhang kialakítása révén a KAP jobban megfeleljen a társadalmi elvárásoknak.

Aki földet művel, állatot tart, illetve a földműveléssel, állattartással összefüggő tevékenységet folytat, azok számára általános kötelezettség a különböző **szakhatósági előírások betartása, függetlenül attól, hogy támogatást vesznek-e igénybe.** Példaként megemlítve: ha valaki földtulajdonnal rendelkezik, akkor is védekeznie kell a parlagfű ellen, ha egyébként nem részesül semmilyen támogatásban.

Amennyiben a földművelők, állattartók **közösségi forrásokból tevékenységükhöz támogatást vesznek igénybe** számukra szintén kötelező az úgynevezett szakhatósági előírások betartása. A különbség csak az, hogy az utóbbi esetben a Magyar Államkincstár az érintettnél **üzemi szinten vizsgálja** a rendelkezések betartását és a jogkövetkezményeket is üzemi szinten állapítják meg. Pontosan emiatt a kölcsönös megfeleltetés hatálya alá tartozó ellenőrzések jelentős részét is **ugyanaz a hatóság végzi,** amely egyébként az adott szakterületen eljár.

2015-től több szempontból egyszerűsödött a KM rendszere. A korábbi **helyes mezőgazdasági és környezeti állapotra (HMKÁ)** vonatkozó előírások és a **jogszabályba foglalt gazdálkodási követelmények (JFGK)** egy struktúrába kerültek témacsoportonként felosztva a könnyebb átláthatóság miatt.

Mely támogatásokat érinti a Kölcsönös Megfeleltetés rendszere

1305/2013/EU rendelet 17. cikk (1) bekezdés d) pontja, 21. cikke (1) bekezdésének a) és b) pontja, 28–31. cikke, 33. és 34. cikke szerint

- Erdősítés támogatása
- Agrár-erdészeti rendszerek létrehozása
- Agrár-környezetgazdálkodási kifizetés
- Ökológiai gazdálkodásra történő áttérés, Ökológiai gazdálkodás fenntartása

- Natura 2000 mezőgazdasági területeknek nyújtott kompenzációs kifizetések
- Natura 2000 erdőterületeknek nyújtott kompenzációs kifizetések
- Kompenzációs kifizetések természeti hátránnyal érintett területeken
- A tejágazat szerkezetátalakítását kísérő állatjóléti támogatás
- Erdő-környezetvédelmi kifizetések

1307/2013/EU rendelet I. melléklete szerint

- Egységes területalapú támogatás
- Az éghajlat és a környezet szempontjából előnyös mezőgazdasági gyakorlatra vonatkozóan nyújtott támogatás (**Zöldítés**)
- A fiatal mezőgazdasági termelők részére nyújtott támogatás

Termeléshez kötött támogatások

- anyajuh tartás támogatása
- anyatehén tartás támogatása
- hízottbika-tartás támogatása
- tejhasznú tehéntartás támogatása
- rizstermesztés támogatása
- cukorrépa termesztés támogatása
- zöldségnövény termesztés támogatása
- ipari zöldségnövény termesztés támogatása
- intenzív és extenzív gyümölcsstermesztés támogatása
- szemes fehérjetakarmány-növény termesztés támogatása
- szálás fehérjetakarmány-növény termesztés támogatása
- ipari olajnövény termesztés támogatása

1308/2013/EU rendelet 46. cikke szerinti

- Szőlőültetvények szerkezet-átalakítása és átállítása

A Kölcsönös Megfeleltetés követelményei

Helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapot (HMKÁ)

A HMKÁ előírásai a következő gazdálkodási területekre terjednek ki:

- Vízvédelmi sávokra vonatkozó előírások
- Öntözési célú vízhasználat csak érvényes vízjogi üzemeltetési engedély alapján végezhető
- Felszín alatti vizek szennyezésére vonatkozó előírások
- Minimális talajborítottságra vonatkozó előírások
- Erózió korlátozására vonatkozó termőhely-specifikus minimális földgazdálkodással kapcsolatos előírások *(szőlőültetvények esetében teraszok megőrzése, 12%-osnál nagyobb lejtésű területeken bizonyos növénykultúrák termesztésének korlátozása)*
- A talaj szervesanyag-tartalmának fenntartására vonatkozó előírások *(vetésváltás követelményei, égetési tilalom)*
- A védett tájképi elemek *(gémeskutak, kunhalmok, fa- és bokorcsoportok, magányos fák, kis kiterjedésű tavak)* megőrzése.

A gyakorlatban fontos felhívni a figyelmet arra, hogy azokon a – **támogatható területen lévő** – parcellákon is be kell tartani a kölcsönös megfeleltetésre vonatkozó követelményeket, így a HMKÁ előírásokat is, **amelyekre a kérelmező nem kért támogatást**. Az előírások a gazdaság teljes területére vonatkoznak.

A vetésváltásra vonatkozó előírásokat akkor is be kell tartani, ha **változik a terület földhasználója**, kedvezményezettje.

Az alábbiakban felsorolás szintjén megemlítjük a **jogszabályba foglalt gazdálkodási követelményeket**. Azokban az esetekben, ahol a JFGK-k kifejezetten relevánsak a Natura 2000 területek megőrzése szempontjából, részletesen ismertetjük a kritériumrendszert.

JFGK 1 – A vizek mezőgazdasági eredetű nitrátszennyezés elleni védelme

A szabályozás célja a nitrátérzékeny területeken a mezőgazdasági forrásokból származó nitrátok által okozott vagy indukált vízszennyezés csökkentése. **A követelmények minden esetben a nitrátérzékeny területekre vonatkoznak.** A JFGK 1 előírásai a következő témakörökhöz kapcsolódnak:

- Nyilvántartás-vezetés
- A szerves trágya-kijuttatás mennyiségi korlátozása
- Lejtős területen történő trágyázás feltételei
- Hígtrágya kijuttatás feltételei
- Műtrágyázás
- Szerves trágya termőföldön történő tárolása
- Trágyatárolóra vonatkozó előírások
- Silótároló

Legeltetéses állattartás esetén a trágyatároló kapacitását **csak az istállózott időszak hossza alapján kell megállapítani.**

JFGK 2,3 – A vadon élő madarak védelme (JFGK 2), a természetes élőhelyek, valamint a vadon élő állatok és növények védelme (JFGK 3)

A védett állatfajok egyedének zavarására, károsítására, elpusztítására, szaporodásának és más élettevékenységének veszélyeztetésére vonatkozó tilalom, valamint a védett állatfajok lakó-, élő-, táplálkozó-, költő-, pihenő- vagy búvóhelyének lerombolására, károsítására vonatkozó tilalom a **gazdaság teljes területén vizsgálандóк**. Ezek kapcsán a hatóság azt vizsgálja, hogy a helyszíni ellenőrzés időpontjában van-e egyértelmű jele annak, hogy a gazdálkodó megszegte a számára előírt követelményt.

A Natura 2000 területeken – a vonatkozó jogszabályi háttér alapján – az előírásokat akkor is meg kell tartani, ha az ügyfél nem igényel Natura 2000 területre nyújtandó kompenzációs támogatást.

Gyepterületek felülvetése esetén olyan gyepalkotó fajokat kell vetni, ami a területre jellemző gyep társulás alkotó faja, ezáltal a fűhozam növelésével egy időben a gyep természeti értéke is javul.

Ehhez a ponthoz sorolandó az inváziós növényfajok irtása, a gazdaság területének özönnövény mentesen tartása is.

JFGK 4 – Élelmiszer-biztonságra vonatkozó eljárások

JFGK 5 – Egyes hormon- vagy tiroosztikus hatású anyagokra és β -agonistákra vonatkozó felhasználási tilalom az állattenyésztésben

JFGK 6 – A sertések azonosítása és nyilvántartása

JFGK 7 – A szarvasmarhák azonosítása és nyilvántartása

JFGK 8 – A juh- és kecskefélék azonosítása és nyilvántartása

JFGK 9 – Szivacsos agyvelőbántalmak (TSE) elleni védekezés

JFGK 10 – Növényvédő szerek kezelése

A követelmények célja a növényvédelemmel kapcsolatos veszélyek megelőzése, az ember és az állat egészségét, a környezet és a természetvédelmét szolgáló intézkedések biztosításával, illetve a növényvédelemmel összefüggő kémiai biztonságra vonatkozó általános szabályok betartásával (növényvédő szerek).

Előírt követelmények a következő témakörökhöz kapcsolódnak:

- Engedélyezett növényvédő szer felhasználása
- Növényvédő szer felhasználására vonatkozó előírások
- Növényvédő szer felhasználásához szükséges végzettség
- Permetezési napló vezetése
- Nyilvántartás a növényvédő szerekről
- Növényvédő szerek tárolása
- Növényvédő szerek átcsomagolása
- A növényvédő szer kijuttatásra alkalmazott gépek műszaki állapotára vonatkozó előírások.

JFGK 11 – Borjak védelmére vonatkozó minimum követelmények

JFGK 12 – Sertések védelmére vonatkozó minimum követelmények

JFGK 13 – Mezőgazdasági haszonállatok védelmére vonatkozó minimum követelmények

Jogszabályi hivatkozások

Hazai jogszabály

A kölcsönös megfeleltetés körébe tartozó ellenőrzések lefolytatásával, valamint a jogkövetkezmények alkalmazásával kapcsolatos szabályokról szóló 81/2009. (VII. 10.) FVM rendelet

Az egységes területalapú támogatások és egyes vidékfejlesztési támogatások igényléséhez teljesítendő „Helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapot” fenntartásához szükséges feltételrendszer, valamint az állatok állategységre való átváltási arányának meghatározásáról szóló 50/2008. (IV. 24.) FVM rendelet

EU jogszabály

A Bizottság 809/2014/EU, valamint 640/2014/EU rendelete a 1306/2013/EU rendeletnek a kölcsönös megfeleltetéssel összefüggő kontrollrendszerek és igazgatási szankciók megállapításáról.

FÖLDMŰVELÉSÜGYI
MINISZTERIUM

Nyilatkozat

A HUBN20007 Kisgyőri Halom-vár-Csincse-völgy-Cseh-völgy kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület Natura 2000 fenntartási terve megfelel az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X. 8.) Kormányrendelet 4. §. (4) bekezdésben foglalt tartalmi és formai követelményeknek. A Natura 2000 fenntartási tervet a Natura 2000 fenntartási tervek Szakmai Bizottsága elfogadta.

A HUBN20007 Kisgyőri Halom-vár-Csincse-völgy-Cseh-völgy Natura 2000 területre vonatkozó fenntartási tervet, a földművelésügyi miniszter megbízásából, jóváhagyta:

Dr. Rácz András

környezetügyért felelős helyettes államtitkár

Budapest, 2018. április „6. .”